ATEITIS

Nr.
2
1933

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

		Pusl.
1.	Kovojau gerą kovą	65
2.	*Pr. Gailiūnas,* Debesų tyla (eilėr.)	67
3.	*Vl. ProsceviČiūtė,* Iš anų dienų (eilėr.)	67
4.	*Br Audronytis,* * (eilėr.)	68
5.	*J. Jakštas,* Trumpas jo kelias (eilėr.)	68
6.	*A. Graževičius,* Pilnutinė nepriklausomybė	69
7.	Sakuntala *St. Būdavo* vert.	74
8.	*A. Masionis,* Fridrikas Ozanamas	82
9.	*Pr. N.* M. Gustaičio lyrika	90
10.	*Emil Fiedler,* Apie meilę, dainą ir sielą	95
11.	*Aleksandras Baldus,* Albertas Didysis (legenda)	102
12.	*M. Czeska,* Didvyris, *L. Krisiūno* vert.	104
13.	*J. Gustas S. S.,* Ačiū, nerūkau!	108
14.	*M. Ivanauskas,* Cheminis karas	112
15.	Pagal *K. Beicht'ą J. M.* Elgesys gatvėje	120
16.	Mūsų mirusieji: St. Jakštys ir E. Pugevičiūtė	121
17.	Knygos	123
18.	Apžvalga	125

„ATEITIES“ Redakcija ir administracija: Kaunas, Laisvės Alėja 3, Telef. 26-76.

„Ateities“ kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt. pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt. pusm. 10 lt.; moksleiviams perpus pigiau. Atskiras num. 1,75

„Ateities“ platintojų žiniai

1932 m. *„Gamtos Draugo“* gruodžio mėn. sąs-nį siunčiame kartu su šiuo „Ateities“ n-riu. Jo siunčiame tiek egz., kiek 1932 m. II pusm. buvo skaitytojų ir platintojai turi juos įteikti tiems asmenims, kurie tų metų II pusm. buvo „Ateities“ skaitytojais.

Platintojus, kurie dar nepranešė, kiek egz. kieno vardu ir kokiu adresu siuntinėti š. m. I pusm. „Ateities“, „Ateities Spindulių“ ar „Židinio“, prašome skubiai pranešti ir atsiskaitant už praeitus bei einamuosius metus prisilaikyti tvarkos, kuri paskelbta 1931 m. „Ateities“ 1 Nr. 62—64 pusl.

Norėdami laimėti dovanų, kaikurie „Ateities“ platintojai pasiskubino pranešti siuntinėtiną š. m. „Ateities“ kiekį, norėdami, kad jų pr-riai pakliūtų į laiminčių dovanas pr-rių skaičių, bet neatsiuntė pr-tos pinigų. Pranešame platintojams, kad dovanas kol kas jiems esame rezervavę, tačiau laimėti bus galima tik tuo atveju, jeigu bus atsiųsta ir tų pr-rių pr-tos pinigai. Dovanų laimėjime dalyvauja tik metiniai apsimokėję ir neskolingi už pereitus metus pr-riai. Dovanos bus skirstomos apie kovo mėn. vidurį, todėl kas nori jas laimėti, turi ligi to laiko prisiųsti pr-tos pinigus, nes vėliau apsimokėję dovanų nebegaus.

Skaitykite jaunesniųjų moksleivių mėnesinį iliustruotą žurnalą **„Ateities Spindulius“**

Akc. „Žaibo“ B-vės sp. Kaune. Karo cenzūros leista.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

2 Nr. 1933 m. Vasario mėn. XXIII

Kovojau gerą kovą

Pasibaigė blynų baliai. Po visų užgavėnių linksmybių ilgai tysojo lovoje ponas Iksas, o nubudęs taip plačiai nusižiovavo, tarsi ketintų dramblį praryti. Bet tai tebuvo reikšmingas septynių nuobodulio savaičių simbolis. Ir reikėjo kam išrasti tokią nežmoniškai ilgą gavėnią. Septynios savaitės! — tai nesuderinama su moderniško gyvenimo ritmu — „kai mūsų tempas džiaugsmu nušvitęs sekundei duoda ne vieną mylią“. Ir miestas turi savo pažiūras. Pelenų dieną nutyla miesto kabaretuose plieninis juokas, nebečirpina smuikai ir nebespiegia džaz-bandas. Kino vitrinos tuščios, tik du kino teatrai mėgina šį tą rodyti — vienas „Karalių Karalių“, kitas „Nojaus laivą“, ir daugiau nieko. Valgyklose daug valgytojų šiandien prašys su pasninku, o kai kuriose ir norėdamas negausi mėsos. Bet miestas turi savo pažiūras, ir nuo ryt dienos vėl galėsi naudotis visomis gamtos ir civilizacijos dovanomis. Didžioji savaitė, ypač Didysis penktadienis vėl sustabdys kiek tą srovę, bet tai pakenčiama, juk tai labai neilgam. Tačiau ponas Iksas per visą gavėnią nevaikščioja į balius ir gavėnios penktadieniais dažniausiai nevalgo mėsos, taigi jis pajus gavėnią, ir vis dėlto tai labai nuobodu.

Modernusis žmogus, toli gražu, nėra tiek nuoseklus, kaip raudonieji Rusijos valdovai, kurie iš pat pradžių paskelbė religijai griežtą kovą, ir nuosekliai, net labai radikaliai, vykdo savo tikslus. Neseniai lankęsis Rusijoje vienas mūsų žurnalistas Paleckis „Lietuvos Žiniose“ pasakoja savo įspūdžius, kuriuos patyrė Maskvos priešreliginiame muziejuje, įrengtame vienoje garsioje stačiatikių bažnyčioje, ir jis, anot jo paties žodžių, religiniams dalykams nors ir „nėsąs sentimentalus“, vis dėlto, žiūrėdamas į viešai išniekintas daugelį amžių saugotas ir gerbtas šventenybes, jautęsis „nejaukiai“. Buržuaziškai nusiteikusį „modernųjį žmogų“ šiurpas nukrečia pagalvojus apie tas pasėkas, kurios neišvengiamos, jei žmonėms atimama religija, kai grįžtama į gaivalingą barbarybę. Todėl jis *šiek tiek* lenkiasi prieš religiją, žinoma, kiek ji nesikiša į jo „privatų“ gyvenimą, o ir jam pačiam atrodo būtų jau per daug paneigti visas religines tradicijas. Todėl, nors per ištisus metus jis ir nepaiso griežto Bažnyčios įsakymo šventadieniais išklausyti šv. Mišių, jam atrodo ne-

padoru per Kalėdas ir Velykas nenueiti į bažnyčią; nors per ištisus metus jis nesilaiko jokių Bažnyčios įsakytų pasninkų, jam atrodo vis dėlto „nejauku“ Didįjį penktadienį valgyti mėsą. Taip yra šiuose daugiau išorinės drausmės dalykuose, bet tokių nenuoseklumų rasime ir vidujinės dorovės klausimuose ir net formuluojamose pažiūrose — šiandien nenaujiena, kad tariamasis inteligentas apie vieną tą patį dalyką turi dvi griežtai viena kitai prieštaraujančias nuomones. Tuo būdu jis pasidaro dvilypė asmenybė, ir tas suskaldęs asmenybę dvilypiškumas, kaip matematikos pliusas ir minusas, gresia visiškai ją panaikinti.

To dvilypiškumo, kada Didįjį penktadienį pasninkauji, tikrai žinodamas, jog kitus penktadienius vistiek šveisi mėselę, nereikia maišyti su mūsų prigimties dualizmu, kuris charakterizuoja visą mūsų gyvenimą. Šiaip ar taip mūsų gyvenimas yra nuolatinė gėrio ir blogio kova. Mes dažnai padarome klaidų, iš jų pasimokome, jas apgailėję keliamės, einame ir dažnai vėl suklumpame. Ta prasme mes visi esame daugiau ar mažiau suskilę, bet mūsų gyvenimo uždavinys ir yra *atstatyti tą mums trūkstamą harmoniją ir vienybę*. Didžiausios asmenybės jautė tą suskilimą ir dėjo pastangų jam nugalėti. Žinomas yra tautų apaštalo Šventojo Povilo pasisakymas, kaip jis jaučia savo kūne kitą akstiną, prieštaraujantį dvasios įstatymui, o savo 1. laiške Korintiečiams (9,25) jis rašo apie tas priemones, kurias jis panaudoja savo asmenybei sujungti: „Kiekvienas, kurs eina imtynėmis, nuo viso susilaiko. Jie juk tai daro, kad gautų pragaištantį vainiką, mes gi nepragaištantį. Taigi, aš taip bėgu, ne kaip į nežinias; taip kaujuos, ne kaip orą plakdamas. Aš baudžiu savo kūną ir stengiuos pavergti, kad kartais, kitiems apsakojęs, pats nepasidaryčiau peiktinas.“ Šio laiško ištrauka yra skaitoma senųjų Užgavėnių, septuagesimos sekmadienio mišiose, nes joje iš tikrųjų trumpai ir be galo ryškiai nusakyta visa gavėnios prasmė. Gavėnios susilaikymas, tai pasiruošimas imtynėms, taigi pasistiprinimas, o ne nusivarginimas. Sunkiai dirbantiems, seniams ir jaunuoliams ligi 21 metų amžiaus Bažnyčia net netaiko viso pasninko įstatymo, leisdama visuomet pasistiprinti ligi sočiai (kitiems gavėnios metu ligi sočiai pavalgyti leidžiama tik vieną kartą į dieną), taigi bažnyčios tikslai labai aiškūs ir labai racijonalūs. Jaunimo kūnas turi bręsti. To brendimo neturi sutrukdyti maisto kiekybės sumažinimas, tačiau maisto kokybė ir kiti valios lavinimo pratimai turi išugdyti jų dvasią, turi padaryti juos vieningomis, nesuskilusiomis asmenybėmis. Kad šis tikslas būtų pasiektas nieku būdu neužtenka to bendro, tegul ir labai kilnaus, pasiryžimo šventai praleisti gavėnią. Reikia turėti aiškų to laikotarpio planą ir kasdien kontroliuoti to plano vykdymą. Rekolekcijos ir velykinė išpažintis bus kulminaciniai gavėnios laikotarpio taškai, tačiau jie dažnai būna jau gavėnios pabaigoje ir todėl aišku ne nuo jų reikia pradėti, bet reikia jiems pasiruošti. Tada bus galima padaryti savo pastangų apžvalgą ir ne iš nepaprastai sklandaus pasisekimo, bet iš *pastangų nuoširdumo* teks

Pr. Gailiūnas

Debesų tyla

O nemari debesų simfonija,
o tyla, šaukiančioji tyla,
ir veide mėlynas debesų angos!
Kodėl tamsioji tavo skraistė ties mano akim pakyla?

Amžinai palikčiau prie tavo sparno,
o mėlynųjų vandenų baltoji gulbe!
Ir debesiu mažu nuskrisčiau anapus marių,
anapus mėlynųjų, anapus marių.

Sinajaus kalne maža gėle užgimti
ir bromuose Jeruzalės užmigti dulke
noriu. Kartais. Kai debesim žygiuoju,
slenku, ropoju žingine smulkia.

O nemari debesų simfonija,
o tyla, tyla rudenine,
pašauki mane šiandien ir šįvakar
į savo šalį aksominę.

V. Prosčevičiūtė

Iš anų dienų

Aną pavasarį...
Aną pavasarį tiek daug pririnkdavau narcizų sniego,
Dabar prisimenu tai lyg švelnutę pasaką,
Kuri kartu su vyšniom žydinčiom drenom prabėgo...
Prisiminiau aušroj pražydusių lelijų grožį,
Jų sunkų kvapą trykštantį baltom kaskadom...
Aš nežinau, ar besurasime kada tiek rožių
Ir ar išgirsime tiek uosių serenadų...
Pavasaris sutirpo lyg rasa lelijose,
Tu vėlei sugrįžai iš didmiesčio plieninio,
Ir tik tada, kai vasarą ruduo jau vijosi,
Mana širdis Tau pirmą pasaką nupynė...
Dabar, kai topolių snieguotų girdžiu pasakas,
Taip nuobodžiai, vienodai slenka dienos...
Sugrįžk Tu vėl tą rožinį pavasarį —
Drauge pirmas surinksime purienas...

---

vertinti mūsų nuopelnus. Ne tiek svarbu nuostoliai ir laimėjimai, kiek galutinį laimėjimą užtikrinąs nusijautimas, kad *aš kovojau gerą kovą*. Taip praleista gavėnia ne tik padės mūsų asmenybę ugdyti, bet kartu ji parengs mus ne Velykų lėbavimui, o Velykų džiaugsmui.

Bronys Audronytis

*

Ošia nejaukiai beržai belapiai,
Kažkas lyg verkia, skundžias, vaitoja:
rudenio šalnos mirtį prikėlė —
mirtis į kapą šalčiu pamojo...

Buvo, gyveno, džiaugės, mylėjo,
šaltos velėnos pridengė viltį,
vasaros bėgo, rudeniai slinko,
nebesugrįžt jiems, nebepakilti...

Laikas išgydo sužeistą širdį,
laiko užuomaršoj viskas paskęsta,
atgena laikas pūgas laukines —
laiko atokaitoj vynuogės bręsta...

Tik nepakyla tie iš kalnelių,
užželia žole žalios velėnos,
veltui našlaičiu dienas raudosi —
veltui gegute kukuos per dienas...

Kaukia kaip vilkas rudenio audros
pavogė vėjas džiaugsmą nuo lūpų,
širdy beliko rudenio šalnos —
širdy beliko dyglių vainikas...

Jonas Jakštas

Trumpas jo kelias

A. A. Br. Beniušiui

Ko gūdžiai kas naktį vis šlama beržai,
Šakytėm siūbuoja kaip broliai?
Išaušta — sutemsta. Dienos permažai!
Ir liks neišvaikščioti toliai...

Pražydo — nuvyto. Pabiro bailiai
Ant kapo karoliai gintaro;
Kai vakaro varpas suskamba tyliai,
Kalėjiman dūšią uždaro.

Atėjo — išėjo pilkuoju keliu,
Kaip skambančio aido akordas.
Užgeso gyvybė mažu vaikeliu
Gyvenimo jūros fijorduos.

Suskambo akordas, kaip psalmės gaida,
Nutrūko styga ir nutilo.
Tik mėlynas vakaras verks gal kada
Saulėlydžiams gestant už šilo.

A. Graževičius

Pilnutinė nepriklausomybė

Mintys 15-tai mūsų Nepriklausomybės sukakčiai.

Mes nemaža švenčiame įvairių sukakčių. Ir šią sukaktį mes kasmet minime. Deja, per greitai spėja susidaryti tam tikras oficijalaus pobūdžio šablonas, pagal kurį iš metų į metus tą reikšmingą sukaktį minima, dėl to dažnai ji nieko nepasako nei mūsų protui nei širdžiai. Ir suprantama kodėl. Visuomet, net nedalyvavęs tokiame minėjime, beveik ligi detalių gali atspėti, kas ten darėsi, kokio rango žmonės ten kalbėjo, ką jie pasakė. O kur tik susidaro šablonas, įeinama į rutiną, ten nerasi minčių lakumo, gyvo proto žvilgio, tikro jausmo, entuzijazmo ir dvasios pakilimo. Visa tai pakeičia nenuoširdus dirbtinis iškilmingumas, pompastiškos, bet be dvasios kalbos, oficijalus pareiginis džiaugsmas. Dėl tos priežasties mūsų nepriklausomybės sukaktys dažnai pasižymi nuobodžiu lėkštumu. Ir mintys, ir žodžiai, ir jausmai tokioj atmosferoj nepajėgia išskristi už smulkmeniško kasdieniškumo rato. Ta proga, rodos, jau nerandame nieko naujo įžvelgti reikšmingiausiuose mūsų tautos gyvenimo dalykuose ir viską suvedam į vieną šablonišką, trumparegišką ir dažnai klaidingą formulę*), sudėtingus ir rimtus dalykus suprastindami ir susiaurindami ligi naivaus juokingumo, juokingumo, kuris vertas karčių ašarų.

Rašyt ar kalbėt tuo klausimu jau pasidarė nedėkingas dalykas, nes dar avansu skaitytojas ar klausytojas pradeda žiovauti. O vis dėlto gaila, kad taip yra. Jei tik mes atsisakytume per penkiolika metų kartotos mūsų nepriklausomybės išaiškinimo formulės, kuri, nors ir praskiesta didele žodžių gausybe, vis dėlto suvedama į tai, kad, štai, lietuvių tauta vieną dieną sukilusi, išvijusi svetimus atėjūnus ir tapusi nepriklausoma, o mes dabar tiesiu kaip šaut vieškeliu smarkiu tempu žengiam vispusiško progreso keliu, bent kiek apsidairę aplink pamatytume daugybę svarbių dalykų, kurie ne tai kad galimi ta proga svarstyt, bet būtini.

Pagaliau laikas jau ir patį nepriklausomybės dalyką, iš seno šablono išsivadavus ir atsistojus ne ant sentimentalaus romantiško susižavėjimo pagrindo, bet realios tikrovės daviniais remiantis, plačiau suprasti ir spręsti.

---

*) Autorius šiuo straipsniu iškelia svarbią mintį, kad mūsų Nepriklausomybė turi būti pilnutinė ir tokia ji siektina; jis nurodo ir sritis, kurios neretai užmirštamos įtraukti į nepriklausomybės sąvoką. Tačiau Autorius gal per daug pesimistiškai vertina mūsų šventes ir minėjimus. Juk švenčių prigimtis reikalauja ne kritiškai apgailestauti ko dar mums trūksta, bet pasidžiaugti tuo, ką jau esame laimėję, o tų laimėjimų šiaip ar taip tokiu trumpu laiku turime nemaža. Žinoma, reiktų rasti ir tokių progų, kada visa tauta ne tik drauge džiaugtųs, bet ir drauge susimąstytų, o dėl ko susimąstytina, Autorius ne vieną dalyką čia iškelia. *Red.*

Nepriklausomybės idėją mes beveik visuomet suvedam į išorinę politišką nepriklausomybę, visai pamiršdami kitus jos atžvilgius, ir todėl mums atrodo nelikus jau nieko tuo reikalu svarstyti ir spręsti, o tik paminėti. Nebent tik priduriame, kad mūsų sostinė dar priešui vergauja, o į Klaipėdą tiesia ranka vokietis. Jau neminint to, kad ir politiška išorinė nepriklausomybė nėra nustojusi savo aktualumo, nes mes dar nesame tiek sustiprėję ir laimėję tokią tarptautinėj politikoj poziciją, kad galėtume nieko nebodami eiti savo keliu; daug dar turime svarstyti ir kalbėti apie savo kultūrinę ir ekonominę nepriklausomybę. Kad ir kaip mes vertiname tas herojiškas pastangas, kuriomis įgyta mūsų išorinė nepriklausomybė, vis dėlto tai tėra vienas nepriklausomybės atžvilgis, kuris pilnutinės nepriklausomybės toli gražu nesudaro. Nepriklausomybės idėją suveda vien į išorinės politinės laisvės idėją daugiausia visai žemos kultūros tautos, kurios tik ligi šio primityvaus supratimo tegali pakilti. Jiems vidaus nepriklausomybės, valstybinės kūrybos, kultūrinės ir ekonominės nepriklausomybės idėjos neegzistuoja. Bet istorija ir gyvenimo faktai rodo, kad tokios valstybės kad ir turi išorinę politinę nepriklausomybę, bet vis dėlto ta jų laisvė tėra fiktyvus dalykas. Neturėdamos nuovokos apie kultūrinę nepriklausomybę, tokios tautos gyvena svetima kultūra ir paprastai ne ilgai trukus jų galvojimui pradeda vadovaut kiti, jiems idealus suformuluoja ir pateikia kiti, ir taip nejučiomis jų dvasios asimiliacija su svetima dvasia, kaskart smarkesniu tempu žengdama į priekį baigiasi tuo, kad jie pasiduoda visai svetimai įtakai, nustoja bet kurių savitų bruožų ir savito reiškimosi.

Dar greitesniu, ypač mūsų laikais, tempu vyksta ekonominis svetimųjų užviešpatavimas. Ekonomiškai stiprios ir savarankiškos šalys kapitalistinėj gadynėj ypačiai rūpinas savo ūkio ekspansija ir ekonomiška hegemonija ir jos siekia, žinoma, kitų, silpnesniųjų, sąskaiton. Svetimi kapitalai investuojami į krašto pramonę ir gamybą, svetimieji eksploatuoja krašto naturalinius turtus, gauna iš nepritykusių valdovų žalingiausiomis kraštui sąlygomis koncesijas ir monopolius. Neilgai trukus svetimi kapitalistai pasidaro tikri krašto ūkio šeimininkai, kurie suinteresuoti tik savo pelnu, o ne krašto gerove.

Nustojant kultūrinės ir ekonominės nepriklausomybės, kartu netenkama ir politinės nepriklausomybės. Jau nieko neįmanysi padaryti, kas kraštui būtų naudinga, jei tai nepatinka svetimiesiems. Viena, kad kultūrinė hegemonija yra tiek stipri, kad valioja net ir politiką kreipti sau norima linkme, o ekonomiška priklausomybė dar stipresniais saitais suriša. Nuo svetimųjų malonės priklauso ištisos produkcijos šakos, finansai, ir jiems užtenka tik truputį savo politiką pakeisti, kad kraštas atsidurtų ant suirutės krašto. Tokiais atvejais valdovai, nežiūrint jų žibėjimo ir dekoracijų, yra tik marijonetės, kurios klusniai juda pagal kokio tarptautinio kapitalisto norą. Nors tokios šalys kar-

tais ir yra nepriklausomos valstybės, nors turi savą valdžią ir pan., bet ta laisvė yra fiktyvi, anksčiau ar vėliau toks kraštas, faktinai jau esąs tik kito krašto provincija, nustos ir tos fiktyvios nepriklausomybės.

Turint tai galvoj, mums, sulaukusiems penkiolikos metų nepriklausomybės sukakties, laikas būtų liautis gražiais žodžiais smilkinti savo garbei, nustot gyventi romantiškomis vizijomis, o pradėt blaivaus realisto žvilgsniu viską apžiūrėti, patikrinti,

Vasario 12 d. visas katalikų pasaulis šventė 11-kos metų Popiežiaus Pijaus XI karūnacijos sukaktį.

apskaičiuoti ir šaltu blaiviu protu įvertinti. Romantizmas gal labai gražus dalykas literatūroj, bet realus gyvenimas negali būt pagal jo receptus tvarkomas.

Be abejo mes norime turėt pilnutinę nepriklausomybę, nes be jos mes savo tautinių idealų niekad nepasieksime. Bet ar mes ją turime? Žinoma, mūsų tautinei ambicijai tai skaudu, bet tenka prisipažinti, kad ne. Perdaug toli mus nuvestų ir ne siauro straipsnelio ribose smulkiai išdėti, ko dar trūksta mūsų nepri-

klausomybės pilnumui politikos, kultūros ir ekonomijos srity. Žinoma, mes nesame taip blogoj būklėj, kad reiktų pulti į pesimizmą, nekaltiname ką nors, kad tas ar tas dėl to kaltas. Mes esame daug padarę visose srityse, bet faktas lieka faktu, kad dar pilnutinės nepriklausomybės ligi šiol nepasiekėme. O dar blogiau, kad mes dažnai apsibrėžiame išviršinės nepriklausomybės siauram akiraty, nestatome nepriklausomybės klausimo visoj platumoj ir todėl pilna žodžio prasme nepriklausomybės reikale nesam sąmoningi. Dėl to mes karščiuojamės dėl svetimųjų mums žalingo veikimo, ir labai ramiai toleruojame kartais kur kas piktesnius dalykus ir neretai nesąmoningai jiems padedame.

Kas iš mūsų nežinome, kaip stiprioj svetimų kultūrų įtakoj ligi šiol esame? Visi. O vis dėlto ja nenusikratome ir tik todėl, kad tos svetimos kultūros esam užhipnotizuoti. Mes turime draugiją rusų kultūrai tirti, o savajai — ne. Mūsų rinką puiki svetimai knygai, o savajai leidžia skursti, mūsų laikraščiai vos vegetuoja, nes svetimųjų įsigabenam už milijonines sumas. Dar to maža. Mūsų visuomenės aukštose pakopose stovį asmens boikotuoja lietuvišką mokyklą ir leidžia vaikus į svetimtaučių čia pat, Lietuvoj, įkurtas mokyklas. Mes pagaliau nepasitikim savo kultūros ir mokslo darbininkais ir gabenamės jų iš svetur, nors jie kartais niekuo negali su mūsiškiais lenktyniuoti. Mūsų inteligentija neranda darbo ir brangiai kraštui kaštavusi negali savo jėgų realizuoti, o svetimųjų mūsų krašte daug dar tebėra ir negirdėt, kad jie savo būtimi nusiskųstų. Vadinas, daug leidžiame neleistinų dalykų, o svetimieji rodo nemaža agresyvumo galutinai mus į savo nagus sučiupti. Jie smelkiasi visur. Mokykla, universitetas, valdžios ir privačios įstaigos — vis tai vietos, į kurias atkakliai pasiryžęs svetimas gaivalas veržiasi ir ne kartą įlenda.

O ekonomijos srity ar maža tos svetimos įtakos jaučiame? Gana daug. Mums ypač ūkio srity svetimi gaminiai visuomet geresni, o svetimi žmonės gudresni. Be svetimų kapitalų neišmanome kaip verstis. Nemokame patys gaminti, nemokame savo triūso vaisiais patys pasinaudoti. O dėl visų tų dalykų mes dar daugelio svetimųjų akyse vis tebėsame „Bauervolk", maža kam imponuojame ir mūsų politiškas prestižas labai mažas.

Visa tai matant, rimtai prireikia pirmiausia paklausti, kodėl mes taip prastai įžiūrime į realius savo reikalus. Čia visa paslaptis, rodos, bus ta, kad mūsų tautinė ir valstybinė ideologija yra ne realistinė, o kažkokiu romantizmu užsikrėtusi. Dėl to daug karščiuojamės, bet maža išmanome ir dar mažiau dirbame. Daug esame prisiklausę jausmingų patrijotiškų šūkių, bet nieko nenusimanome apie realius savo krašto reikalus, dalykų būklę, įvairių mūsų valstybės ir tautos gyvenimą stipriau veikiančių jėgų santykį. Jei žmogus, nemokąs kalvio amato, negali užmesti norago, tai ką bekalbėti, kad žmogus naudingai pasi-

reikš savo darbu tokiam painiam dalyke kaip tautos ir valstybės gyvenimas. Iš jo galime turėti tik deklamatorių apie įvairius kilnius dalykus ir visišką impotentą realiam darbe.

Šiandien jau gal vėlu būtų šauktis senių. Mūsų tegalima viltis iš jaunosios kartos. Mūsų tautos gerovė ir valstybės ateitis priklausys nuo to, ar jaunoji karta ateis į savo tautos ir valstybės gyvenimo kūrybą pasyvių, nesugebančių deklamatorių ir svajotojų minia, tinkanti jausmingais žodžiais pasisvaidyti, ar tai bus tinkamai susiformavusios, stiprios moralės ir intelekto asmenybės, pilnos realybės pajutimo, stiprios valios ir praktiško sugebėjimo. Mums mažiausia pageidaujamos asmenybės susiformavusios ant pasyvaus sentimentalizmo pagrindo. Tai kategorija žmonių, iš kurių rekrūtuojasi nevykėlių armija, vis tiek ar gyvenime jis pasireikš verkšlentoju ir moliuska, ar tai bus romantiška figūra, gyvenanti tik tam, kad visus įtikintų, jog jis esąs nelaimingiausias sutvėrimas, o šis pasaulis pats bjauriausias iš bjauriausių, nes daugiau vertina tuos, kurie moka kurti, o ne tuos, kurie tesugeba vegetuoti arba išdidžiai atsisako savo genijaus rankas kokiu nors naudingu darbu sutepti.

Moksleivijai labai čia yra ko pagalvoti, kuriuo keliu jai pasukti, ant kokio pagrindo savo tautinę ir valstybinę ideologiją statyti. Ta proga norisi tik viena patarti: neikite, draugai, į žodžiautojų ir sentimentalių svajotojų liogerį, nesidėkit su tais, kurie daug karščiuojas ir dar daugiau kalba — jei nuo gausių žodžių, nuo lyriškų svajonių arba nuo rėkavimo kas nors pasauly būtų pagerėję, dabar tikrai turėtume rojų. Nepamėkit skambių, bet tuščių žodžių. Būkit realistai ten, kur dalykai ne poezija laikosi. Tėvynė iš jūsų nereikalauja kiekvienam skersgatvy apie tėvynės meilę deklamuot, bet reikalauja, kad ateity savo rankomis prisidėtumėt prie didelio kūrybos darbo tautos ir valstybės gyvenime. Neapsiribokit be reikalo siauram rately ir neįsileiskit į rutiną, nes tai pražūtis. Iš jūs laukiama žmonių, kurie tiktų dirbti, sugebėtų viską matyt, įvertint ir negyventų minutės įspūdžiais, o jo visi darbai išplauktų iš pastovių nusiteikimų ir iš aiškiai nustatytos gyvenimo ir darbo krypties.

Šių metų „Ateities“ 1 Nr. 10. ir 55. pusl. paskelbėm ankietą. Jau gauta keletas atsakymų, bet laukiame didesnio mūsų skaitytojų aktyvumo. Terminą atsakymams pratęsiam ligi kovo 12 d. Atsakyti gali visi, kad ir labai trumpai, į abu arba tik į vieną klausimą. Davinius paskelbsim.

Sakuntala*)

Jei nori tu žiedus pavasario, vaisius vėlyvo meto, jei nori tai kas žavi, kas vilioja, sotina, maitina, jei nori dangų, žemę tik vienu vardu apimti — siūlau Sakuntalą, ir bus viskas pasakyta.
Goethe.

Nušvitęs ir džiaugsmingas kaip dievas žengė pasaulio Viešpats, karalius Dušmanta, pro pilies vartus, pasirengęs į žiaurią medžioklę savo karalystės miškų gilumon. Jį sekė trukšmaujanti garbingų karžygių kariuomenė, apginkluota kardais ir durtuvais, ietimis ir lazdomis. Kai tik medžioklės žygis pasijudino kelionėn, būbnų dundėjmas ir ragų garsai susijungė liūdnoje lygumoje, su trimitiniu dramblių staugimu, su arklių žvengimu ir ratų girgždėjimu.

Žemiškam valdovui žygiuojant visoje savo karališkoje galybėje puošnios kariuomenės priešaky, gražuolės žmonos susimąsčiusios žiūrėjo iš droštų stogų aukštumos. „Štai žengia Indros įsikūnijimas, nenugalimas priešų naikintojas. Tiktai jis nuožmiai nuleidžia dešinę ir dulkėse sugriūva piktas priešas!...“ Taip garbino jį moterys, gėlių lietumi užpildamos jam kelią, ir braminai jam rodė daug pagarbos; miestiečiai ir kaimiečiai grūdosi ratu, šūkaudami smarkiais balsais.

Su savo greitabėgiu vežimu karalius pasiekė kalnuose gulintį neįžengiamą, nepereinamą, žmogaus nežinantį ir susproginėjusiais akmenimis užsėtą ąžuolyną. Čia jis sėdo ant šaunaus žirgo ir prasidėjo medžioklės pramoga. Jis išnaikino nesuskaitomą paukščių daugybę. Piktus tigrus, išėjusius patogion atstumon, jis smogė taiklia vilyčia; priėjus jiems arčiau, jis nuskynė jų galvas. Jo ietis ir skridinys, buožė ir durtuvas sklandė be perstogės, sėdami mirtį miško baisenybėms. Laukiniai paukščiai, baisiai išgąsdinti, iš savo guolių išsiblaškė po visą mišką. Netekusios vado kaimenės klajojo po tankumynus. Oras apkurto nuo riksmo žvėrių, beprotiškai išgąsdintų ir krintančių nuo troškulio ir nuovargio, vilyčių ir baimės. Įsierzinimas dramblių, švilpiančios vilyčios, daugybės žmonių bėgiojimai žiauriai skleidėsi.

Įkaitę nesuskaitomi gaudytojai ir karalius Dušmanta, bėgdamas iš miško į mišką, per kalnus ir tyrumas vis labiau siuto. Ir štai pagaliau, karščio ir troškulio nukankintas, nulėkė jis

---

*) Sakuntala — charakteringa indų epo pažiba Čia jų religijos, jų filosofijos ryškus atspindys. Moteris, žemės valdovo ir deivės duktė, čia parodo retą savo charakterio kietumą. Sakuntalą dėl tiesos ir sveikos savigarbos pasiryžo atsižadėti net žemiškų malonumų, kol, pagaliau, jos taurumas patvirtinamas iš aukščiau. Sakuntala — sudėtinga gyvenimo įvykių skalė, kur neilgiausiu siužetu parodoma indų asketinė jėga, kūno nugalėjimas ir sudvasinta valia.

Vertėjas.

prie plačios girios, viliojančios šviežiu savo pavėsiu. Tiršta paunksmė gulėjo po amžinais galingais medžiais ant žalios žolės. Saldžiu baisu krykštė dainininkai paukščiai ir švelniai skambėjo žiogai. Saldu pasidarė jo sieloj, kai jis įžengė po suglaustu skliautu, apipylusiu jį gardžiakvapių skautelių lietumi; kuomet pro lapus šlameno tykus vėjelis, apsunkintas vos prasiskleidžiusiu gėlelių taurelių dulkėmis, jis pakėlė karštą kaktą ir pamatė auksinių bičių, sklandančių tarp šakų, palinkusių nuo žiedų naštos.

Prasiveržęs į žalsvas sutemas, karalius metėsi į užtvaras skyrusias dievobaimingųjų kovotojų kaimą nuo žmonių ir tuščių pasaulio audrų. Jis tyliai įžengė į pašvęstas ribas ir prieš jo akis išdygo atsiskyrėlių grupė, skaisčiai liepsnoją aukurai ir jaunų žiedų vainikais papuošta kaimenė. „Šitoj girioj gyvena išmintingas ir nenuodėmingas asketas Kanva; aš noriu išvysti jį“. Taręs šiuos žodžius, karalius įsakė savo palydovams palaukti jo prie užtvaros su visu medžioklės pasirengimu, o pats, pėsčias, paskendo viliojančio miško tankmėje ir greit pasiekė derlingą upės krantą, kur tankioje žalumoje siūbavo įvairiaspalviai povai. Visur jis rado braminų; vieni, klūpėdami, buvo susikaupę užsimiršimo valandoj. kiti buvo įsigilinę į aukojimus, dar kiti — penėjo prijaukintus elnius laisvai besiganančius laisvoje aplinkumoje. Išmintingi ir mokyti vyrai sėdėjo apsupti savo mokinių, ištroškusių išminties šaltinių, kurie jiems atskleisdavo šventų knygų paslaptis, pamokančias, kaip galima atsiskirti nuo pasaulio tuštybės ir nuo siaurų savo aš pančių, pasinerti į dievybės bedugnę ir susilieti vienybėn su amžinąja beribe siela. Kiti gi vėl, trokšdami numalšinti savo sukilusias aistras, mankštinosi žiauriose, negirdėtose ir didvyriškose atgailose... O pro bičių ūžimą ir linksmą paukščių čiulbėjimą skambėjo saldi giesmių giesmė ir šventųjų vedų himnai.

Eidamas krantu upės, kurioje gražiai žaliavo salos, didysis karalius Dušmanta pasiekė dievobaimingojo Kanvos vienuolyną ir, nuėmęs nuo savęs karališkuosius papuošalus, su kuklia pagarba artinosi prie patikimojo apžadų saugotojo židinio. Bet jis veltui žiūrėjo, ieškodamas garbingojo atsiskyrėlio: „Kur tu, garbingasis koovtojau?“ — sušuko jis pagaliau. Į šį jo balsą išėjo be galo graži mergaitė, apsirengusi garbingais kunigo rūbais iš karnos. Pamačiusi karalių jaudakė dailiai jį pasveikino, pasiūlė dovanų ir vietos, atnešė švaraus vandens kojoms nuplauti ir pasiklausinėjo apie jo pasisekimus. O paskui žemai nusilenkė ir šypsodamosi paklausė: „Kuo galiu tau patarnauti, karaliau?“ Ir tada Dušmanta gražiai ir lipšniai atsakė mergaitei: „Aš atvykau pagarbingai nusilenkti šventam Kanvai. Sakyk, žavingoji, kur jis? Kaip plinta jūsų garbingieji darbai?“ O mergaitė atsakė: „Tėvas nesenai išėjo miškan vaisių. Lukterk čia truputį ir tu jį pamatysi“.

Girdėdamas jos saldų balsą ir jausdamas merginoje jaunu-

mą ir grakštumą, skleidžiantį žavingą spindintį grožį, dorą gerumą ir dievobaimingumą, sužavėtas žemės valdovas kreipėsi į ją su tokiais žodžiais: „Kas tu tokia ir keno esi, žavingoji mergaite? Kaip tu patekai ton girion? Nematyta tavo grožybė, tikėk manimi, iš karto mane pavergė. Mano širdis trokšta apie tave viską sužinoti; pasakyk man viską".

Mergaitė šypsodamos atsakė: „Mane vadina kilniaširdžio ir tvirtadvasio Kanvos dukterimi. Bet iš tikrųjų taip nėra. Sužinok, valdove, visą tiesą, kaip aš čia atsidūriau ir kas aš. Tu, gal būt, girdėjai apie tai, kaip dangaus karaliaus žemėn pasiųsta gražuolė nimfa Menaka pavergė kilniaširdį ir garsų žemės karalių Višvamitrą, tolimais ir negirdėtais žygiais po baisios vienišų kalnų daubas pasiekusį negirdėto sielos tobulumo aukštybės. Nežemiškos moters žavintis grožis sujaudino vyro širdį, jau beveik atsipalaidavusio nuo visokių žemiškų viliojimų. Meilės galybė palaimino jį, ir jie miške praleido ilgas laimės valandas. Himavano kalnuose, ten, kur čiurlena gražioji Malina, dangiškoji nimfa, sako, pagimdė kūdikį ir po to, būdama paklusni dievo valiai, žengė atgal dangun. Apleistas kūdikis pasiliko vienas pats kalnų daubose, apsuptas plėšrių žvėrių. Bet vanagai, sukę lizdus toje uolų vietoje, paėmė savo globon ramiai snaudžiančią nimfos dukterį ir, skraidydami aplink ją, vijo šalin tigrus ir liūtus. Taigi ten, miško pakrašty, garbingasis didvyris Kanva, užėjęs į tą kalnų tarpeklį apsiplauti šventuose Malinos vandenyse, ir atrado vanagų apsuptą kūdikį. Su gailėsiu jis pakėlė jį, paėmė kartu ir augino savo vienuolyne. Tas kūdikis, Viešpatie, tai aš esu. Nepažindama savo gimdytojų aš gerbiu geraširdį Kanvą kaip tikrą tėvą dėl to, kad jis puošniai išauklėjo ne tik mano kūną bet ir mano sielą šventai nuteikė. Mane vadina Sakuntala, nes vanagai, praminti sakunta, išgelbėjo mano gyvybę."

Išklausęs šį stebuklingą pasakojimą, karalius džiaugsmingai sušuko: „Gražioji, tu ne bramino duktė, o karališko kilimo. Manau, kad niekas nesutrukdys tau būti mano žmona. Padaryk mane laimingą, būk mano žmona. Aš tau visko suteiksiu, ko tik tavoji siela geidžia: daugiažiedžių vainikų, žibančių deimantinių auskarų ryškiame aukso aptaise, rūbus, kailius, brangias čiurnas ir žemčiūgų karolius. Visą savo karalystę aš atiduosiu tau, tik sutik, meiliaveide, būti mano žmona."

Sakuntala, gėdingai nuleidusi akis, į tai atsakė: „Palauk valandėlę, karaliau, tuoj sugrįš mano tėvas. Jis tikrai sutiks tau atiduoti mane."

Tačiau Dušmanta tarė jai: „Tu visiškai pavergei mano sielą, ir mano širdis neperskiriamai susiliejo su tavąją. Ir jei tu mane myli tokia pat meile, tai tu turi teisę su manimi susituokti, apie ką panašiais atsitikimais kalba ir šventieji įstatymai. Aš kalbu apie vestuvinę gandarų santvarką, įvykdytą besimylinčiųjų be ypatingų apeigų. Taigi, tu nesi įpareigota čia prašyti tėvo leidimo.

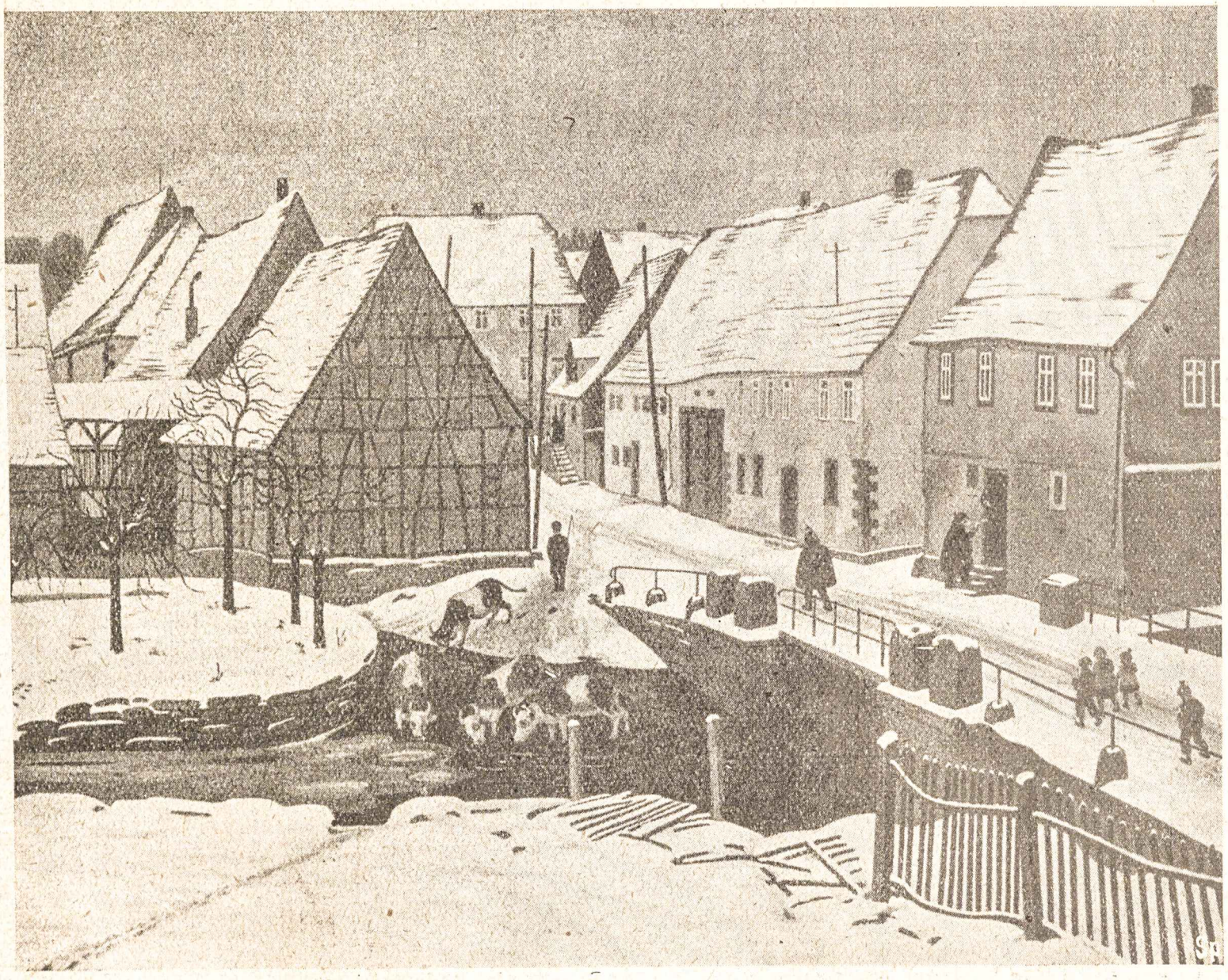

Žiema.

Tie žodžiai įtikino jauną mergaitę ir Sakuntala tarė: „Jeigu taip, ir jei aš esu laisva spręsti, štai kokią sąlygą aš statau, karaliau, pagal gandarų sutuoktuvių papročius: prižadėk man, kad, jeigu aš tau padovanosiu sūnų, jis turės paveldėti tavo sostą. Jeigu tu tai prižadi, mielai būsiu tavo žmona".

— „Aš prižadu", atsakė karalius, „ir mano lūpos skelbia neatmainomą tiesą. Neužilgo tu būsi karalienė mano sostinėj."

Tai pasakęs, karalius, pagal gandarų papročius, paėmė skaistčiosios mergaitės ranką ir neapsakoma laime sujungė su savąja.

Pagaliau laikas atėjo karaliui pagalvoti ir apie grįžimą. Kada karalius pradėjo atsisveikinti, Sakuntala pasinėrė į nusiminimą. Bet Dušmanta nuramino savo jaunąją žmoną, jai sakydamas: „Nesisielok, o švelniai šypsančioji, aš greitai atvyksiu pas tave su kilnia draugija, kuri tave įves į mano karališkuosius rūmus". Tai pažadėjęs, skipetro nešėjas apleido Dievo numylėtą vienuolyną ir, sugrįžęs prie laukiančiųjų bendradarbių, grįžo į savo karališkąją sostinę.

Nerukus senas didvyris Kanva sugrįžo vienuolynan. Gėdingai nuraudusi stovėjo Sakuntala, nedrįsdama pakelti akių, nei pasveikinti nenuodėmingą ir gerbiamą tėvą. Bet šventasis vyras, kuriam niekas nebuvo paslėpta, pervėrė ją akyliu žvilgsniu ir tarė: „Mano mieloji duktė, tu čia slaptai ir nepasiklausdama manęs susituokei, tačiau neliūdėk, tu nepeiktina, nes ryšys, padarytas tarp dviejų mylimųjų širdies švarumu dėl tarpusavės ištikimybės, nors ir be įprastų apeigų, yra šventas prieš įstatymus. Juk laisvai tavo pasirinktas vyras yra kilniaširdis, gražiausias iš žmonių, ir patikimas savo vertybe. Jūsų sutuoktuvių vaisius bus sūnus, aukštojo karaliaus papėdininkas, turtuolis, kurį išgarsins marių apsupta žemė. Prieš jo kariškojo kardo jėgą nusilenks karaliai ir karalystės."

Sakuntala nuo tėvo pečių rūpestingai nuėmė doklą (krepšį) su surinktais vaisiais, nuplovė senio kojas, o kuomet šis atsidavė, kreipėsi į jį: „Patenkink, tėve, mano prašymą — palaimink Dušmantą, mano išsirinktąjį vyrą." Ir Kanva atsakė: „Dėl tavo meilės, mano duktė, aš jam linkiu gera. Pagalvok ir sakyk, ko aš turiu prašyti savo maldoje dėl tavo ir jo laimės?" Kiek pagalvojusi geraširdė paprašė ramybės ir taikos karalystei, kad visi pavaldiniai klusniai eitų pareigas, kad karalius Dušmanta ir jo žmonės vienas kitam pagelbėtų dievobaiminguose sumanymuose.

Belaukdama sugrįžtant vyro, kaip jis buvo žadėjęs, Sakuntala, atėjus laikui, pagimdė sūnų. Naujagimis berniukas buvo nuostabiai gražus, liepsningai spinduliavo ir stiprus kaip liūtas. Ką tik jam užgimus, Kanva atliko visas reikalingąsias paaukojimo apeigas ir sulig jo užtarimu berniukas, panašus į spinduliuojantį dievų sūnų, greit užaugo. Nesulaukęs dar nė šešių metų jis gysluota dešine ranka gaudė liūtus ir tigrus, dramblius ir šernus, pririšdavo juos prie medžių ir, tiems laukiniams rėkiant, šokinėjo jų nugaromis, po kalnus ir daubas.

Pamatęs stebuklingą savo auklėtinio jėgą, drąsą ir žygių troškimą, išmintingasis Kanva pasakė Sakuntalai: „Jau atėjo laikas pašvęsti tavo sūnų karaliauti. Dėl to", atsigrįžęs į savo mokinius tęsė, „nuveskite mano dukterį su sūnumi į vyro gyvenamąją vietą, nes paprotys ir garbė nukenčia, jei žmona perdaug ilgai pasilieka gimtiniame židiny". — „Tu liepi", atsakė mokiniai, ir puikus vežimų būrys, paėmęs motiną su sūnumi, palengva judinosi kelionėn, karaliaus sostinės linkui.

Vesdama už rankos paauguolį, skaisčioji Sakuntala pasiekė karaliaus Dušmantos dvarą. Jos bendrakeleiviai, atlikę jiems uždėtą pareigą, grįžo į savo taikųjį vienuolyną. Gi Sakuntala, šviečianti kaip jaunoji aušra, netrukus su savo sūnumi atsistojo prieš karaliaus akis, su pagarba nulenkė galvą ir ramiai prakalbėjo: „Viešpatie, pašvęsk šiandien šį savo, mano pagimdytą sūnų karaliauti. Žinok, kad tas gražus, dievobaimingas paauguolis yra tavo ir mano susijungimo vaisius. Išpildyk, karaliau, šitą prašymą, kurio tu esi dar nepatenkinęs nuo to laiko, kai aš nusilenkiau prieš tavo galybę. Prisimink, galingasis, šventąją didvyrio Kanvos girią!"

Išgirdus šiuos žodžius, viskas iš naujo atgimė karaliaus atminty, tačiau jis pasakė: „Kas tu tokia, moteriškė? Aš savo gyvenime dar nesu tavęs matęs ir nieko nežinau apie vedybų jungtuves, kurias būčiau su tavimi padaręs".

Išgirdusi, kad ją išsirinkęs vyras viešai jos išsižada, Sakuntala užsirūstino ir sustiprėjo. Nutilusi, viduj kentėdama skausmą, klaidžiojančiu kai žaibas pliskančiu žvilgsniu ji žiūrėjo į karalių. Ji stengdavosi tai numalšinti savo širdį tai vėl pasiduoti aštriam skausmui. Pagaliau su sustiprinta valia, su išmankštintu susivaldymu ji numalšino joje šėlusį įnirtimą ir įveikusi savo nuoskaudą, su priekaištais žiūrėdama į savo vyrą, tarė: „Didysis karaliau, tai netiesa, kad tu manęs neatsimintumei. Kodėl tu taip sprendžiamai pasakei nepažįstąs manęs? Paklausk tik savo širdies ir ji tau pasakys, kur yra tiesa ir melas. Neapsakomai nusikalsta tas, kuris nuo savęs atstumia gera; jis nuskriaudžia, apiplėšia savo sielą. Tu manai, kad tik tu vienas težinai apie padarytą neteisybę. Tu užmiršti tą išmintingąjį, tą jau nuo seno šventą vadovą, kitaip tu neapgaudinėtum savo širdies; tikrai, kiekvienas tavo blogas sumanymas viršun prasiskverbia. Padaręs ką nors negera, žmogus raminasi ta mintimi, kad čia niekas manęs nemato; bet jis labai klysta: dievai mato jį ir žiūri į jo vidaus aš. Žinok, mėnulis ir saulė, jūra ir žemė žino mūsų veikimus, o teisingieji dievai — mūsų širdį, kiekvieną aušrą, dieną, naktį, ugnį ir vėją mato. Ir tas, kas savo krūtinėj slepia neišteisinamus dalykus, amžinai nustoja dievų malonės.

O, karaliau, juk tu pats mane išsirinkai, neatstumk neseniai tau dovanotos žmonos. Iš tikrųjų, mano vardas neturi dėmės; tad kaip tu gali taip negarbingai pasielgti su manimi. Dėkodamas

žmonai, pagimdžiusiai sūnų, vyras iš naujo atgimsta, nes geras sūnus savo darbais išgelbsti nuo pragaro ne tik tėvą, bet ir protėvius. Žmona yra namų garbė, vyro kvėpavimas, teisingumo ir kilmės šaknis, gėrybių šaltinis. Jai padedant atnašaujamos aukos, ir namas tarpsta jos rūpestingume. Malonus yra jos nuraminimas nelaimės valandą ir skaudsmingoje vienatvėje ji nepakeičiamas bendrakeleivis. Sunkenybių kely po tyrumas ji vyrui įteikia gaivinantį gėrimą. Mirusi anksčiau už vyrą žmona iš laimingųjų aukštumos sodybų nekantriai žvelgia į brangią jo širdį. Jeigu vyras anksčiau nueina į kapus, ji, ta ištikimoji, seka paskui jį laisvai ir be svyravimų.

Kuris turi žmoną, yra ramus savo dvasioje ir kupinas vilties. Taip pat kaip ir šiame pasauly ji ir ten yra neperskiriama nuo vyro. Sūnus gi parodo mūsų tikrąjį aš. Dėl to reikia pagerbti ir savo sūnaus motiną. O tu, sužinojęs apie mano pareigų išpildymą, atsisakai nuo savo sūnaus. Kas begali būti saldesnio ir džiaugsmingesnio už savo kūdikio mylavimus? Tik pažvelk, kaip jis švelniai žiūri į tave; jis jaučia, kad yra tavo vaisius; jis tavo būtybė; kaip ugnis, paimta iš aukuro židinio, pasilieka ugnies dalimi, taip ir jis — tavo dalis, jis — tu pats naujame įsikūnijime.

Mane pasauliui pagimdė dangiškoji nimfa, Menaka, Himavano aukštumoje, tačiau motina mane negailestingai pametė kaip svetimą kūdikį. O paskui, kada mane jau Kanva auklėjo, mūsų tylioje girioje pasirodė medžiotojas ir sugriebė savo tinklu... Ir kuo aš nusikaltau, kad pačioje pradžioje mane pametė tikroji motina, o šiandien ir tu, mano vyre? Jeigu tu mane vieną atstumi, tai aš mielai grįšiu į savo nuošalų vienuolyną, tačiau to paauguolio, savo sūnaus, tu, karaliau, neprivalai paniekinti!“

Taip kalbėjo Sakuntala; karalius išklausė ją, o paskui atsakė: „Kaip, tu nori, kad aš pripažinčiau šitą berniuką, su tavimi prigyventą Niekuomet. Visos moterys — apgavikės, ir kaip gi man tikėti tavo žodžiams. Bet ir tavo nimfa, matyt, buvo gera, kad tave kalnuose pametė kaip aukojamą atmatą. Ir kodėl tu nesigėdi tokias pasakas sakyti. Be to, ir tas paauguolis pernelyg didelis ir stiprus, kad per tokį trumpą laiką jis galėtų taip išaugti. Meluoji tu aiškiausiai. Eik iš čia, apgavikė“.

Ir Sakuntala atsakė: „O, karaliau, tu ir krislą svetimų klaidų pamatai, o savo ir didžiulės krūvos nepastebi. — Mano motina gyvena danguje, ir dangaus dvasios jai tarnauja. Aš kilimo, gal būt, ir aukštesnio už tavo, atsimink tai, Dušmantai. Visa, ką tu girdėjai iš mano lūpų yra ne priekaištai, bet tau pamokymas. Aš prieš tavo akis pastačiau, tarsi, veidrodį, kad tu jame pamatytumei savo vaikystės bėdinumą. Kas sugeba atsižadėti savo tikro sūnaus, tas pats iš savęs išplėšia dangaus malones, tas atmeta dangaus išganymą. Tėvai mums sakė, kad sūnuje susitelkia namų ir kilimo geradarystė; jis — gimdytojų garbės ir džiaugsmo šaltinis. Taigi, didysis karaliau, pripažink ir tu sū-

nų, kurį aš tau pagimdžiau. Tu, kaip valdovas, turi saugoti teisybę ir teisę; taigi pats nesumanyk apgaudinėti. Šimtas šulinių nepripildo vieno tvenkinio, o viena auka yra švaresnė už šimto prūdų vandenis; šimtas aukų neatstoja vieno sūnaus. Bet ir šimto sūnų yra geresnė tiesa, nes ji yra aukščiausia pareiga; ji — aukčiausioji dievybė ir pirmiausias įstatymas. Nesipriešink, karaliau, šiam įstatymui. Jei tu esi užsispyręs savo neteisybėje ir mindžioji ištikimybę ir tikėjimą, tai aš iš čia jau pati atgal einu. Nes kas gali trokšti artintis prie paniekintos teisybės... Bet atsimink, karaliau Dušmantai, kad tavo sūnus be tavo žinios niekuomet nebus žemės kalnų vainikuotu karaliumi".

Ir pasakiusi šiuos žodžius visų vaidilų ir karaliaus patarėjų akivaizdoje, Sakuntala atsigrįžo ir pasirengė eiti, kai staiga ore sutrenkė į karalių nukreiptas dangiškas balsas: „Tu, Dušmantai, esi šito berniuko tėvas. Žinok, sūnui padedant tėvas išgelbsti protėvius iš dievo mirties burto; su džiaugsmu priimk šitą sūnų, primenantį tavo būtybę, o taip pat jį pagimdžiusią ir gražiai išauklėtą ir ištikimą savo žmoną. Rūpestingai lepink šį savo paauguolį ir pavadink jį Bharatu, t. y. auklėtiniu".

Išgirdęs iš dangaus šitą pranašavimą, be galo nudžiugęs karalius sušuko: „Mano vaidilos ir patarėjai! Jūs ką tik girdėjote, ką balsas man pranešė iš dangaus. Aš, tikrai, tuojau pažinau savo mylimą sūnų. Bet jeigu aš jį sau prisiskirčiau, pasiremdamas tik jo motinos pasitikėjimu, tai apie jį tektų galvoti su pikčiausia abejone; dabar gi jų teisingumas nesulaužomai patvirtintas iš aukščiau".

Po to karalius neapsakomu džiaugsmu priglaudė prie savęs nušvitusį sūnų; jis pabučiavo jį kakton ir apkabino iš visos sielos; o tuo laiku apsupę braminai aukštino jį, ir dainininkai jo garbei giesmę sudėjo. Ir sūnaus apkabinimuose žemės karalius pajuto neapsakomą laimę. Tuomet Dušmanta su pagarba atsigrįžo į žmoną ir taip nuramino ją, sakydamas: „Juk mūsų susituokimas prieš žmones pasiliko paslaptimi; aš gi norėjau, kad tavo garbė visame savo blizgėjime apsireikštų žmonėms; štai kodėl tokiu būdu aš ir padariau. O tą visą, ką tu man anksčiau su rūstybe pasakei, aš tau atleidžiu, mylimiausioji..."

Tai pasakęs savo ištikimai žmonai, karalius liepė jai duoti gerti, valgyti, ir aprengti ją ir sūnų; ir surengė nepaprastas iškilmes. O Sakuntalos pagimdytą paauguolį jis pavadino Bharata, kaip jam paliepė dangiškasis balsas ir, paskelbęs jį sosto papėdininku, pašventė jį karaliauti pagal senoviškus karalių papročius.

Išvertė *St. Būdavas.*

A. Masionis

Fridrikas Ozanamas

Pirmieji bandymai rašyti ir jaunystės svajonės.

Kai Fridrikas išėjo iš kolegijos, jo ir tėvo norai nesutapo. Fridriką labai traukė filosofijos mokslai ir literatūra, o tėvas norėjo, kad sūnus būtų advokatas, teisėjas ar šiaip koks nors valdininkas. Netrukus tėvas atidavė jį vienam Lijono advokatui, kur jis, perrašinėdamas įvairius aktus, įgijo paviršutinišką teisės supratimą. Gerbdamas savo tėvus ir būdamas jiems paklusnus, Fridrikas nusileido, tačiau jo dvasia buvo visai kitur.

Tėvas, norėdamas, kad Fridrikas labiau išsilavintų ir galėtų naudotis svetimų šalių moksline literatūra, pasamdė jam vokiečių kalbos mokytoją ir paragino vokiškai pramokti. Motina, kaip anksčiau minėjome, būdama labai inteligentiška moteris, mėgdama tapybą ir pati neblogai valdydama pieštuką, norėjo, kad ir Fridrikas toje meno srityje šiek tiek nusimanytų. Tad ji užsigeidė, kad Fridrikas atliekamu laiku lankytų Lijone esančius piešimo kursus. Jos norus sūnus patenkino. Vėliau šiuodu mokslo dalykai Fridriko Ozanamo gyvenime buvo be galo reikšmingi. Vienas iš jų atidarė jaunam Ozanamui duris į minties pasaulį — mokslą, o antras į grožio pasaulį — meną.

Fridrikas buvo paveldėjęs iš savo tėvo būdo tiesumą, tad visą savo gyvenimą jis mėgo tiesą, ją gynė ir niekumet su ja neapsilenkdavo. Advokato raštinėje ir piešimo kursuose buvo padykusių jaunuolių. Jie buvo prisiskaitę blogų raštų, buvo išlandžioję visus miesto užkampius. Negana to, jie viešai girdavosi tokiais dalykais, norėdami paerzinti naujoką Fridriką, kurs tokiais momentais raudonuodavo ir būdavo nepatenkintas. Fridrikas iš pradžių tylėjo, bet vieną dieną, pasipiktinęs jų kalbomis, neteko kantrybės ir pakėlė savo balsą. Jis, būdamas visų jauniausias, prikaišioja jiems jų nepadorumą, parodo jų nesusipratimą, visus sugėdina ir nutildo.

Vienas jo mokslo draugų piešimo kursuose buvo neturtingas mokinys, kuriam taip pat nepatikdavo tokios draugų kalbos, bet jis nė puse žodžio nedrįsdavo prieš jas prasitarti. Mat, jis bijodavo draugų priekaištų, nuo kurių galėjo pašlyti jo tikėjimas. Vos tik jis užgirdo Ozanamo balsą prieš draugų nepadorumą ir jo drąsų prisipažinimą, kad jis esąs katalikas, tas mokinys, kaip jis pats vėliau apie save rašo, pasijuto, tarsi, iš skęstančio laivo išgelbėtas, ir abu draugai paspaudė vienas kitam rankas. Tas mokinys vadinosi Léonce Curnier, kuris vėliau parašė gražią knygą apie Ozanamo jaunystę. Šių dviejų draugų, užaugusių nelygiose socijalinėse sąlygose, vardai broliškai susigretino krikščioniškosios artimo meilės istorijoj. Tur būt, Apvaizdos jau buvo taip surėdyta, kad Ozanamas ir ten, kur tėvas jį

siuntė dirbti, bet kur širdis jo visai netraukė, pasireiškė kovotoju už krikščionybę.

Pirmieji Ozanamo plunksnos bandymai pasirodė kun. Noirot įsteigtame jaunimo laikraštyje „Bitelė“. Jame paprastai rašydavo buvę Lijono kolegijos mokiniai, tarp kurių savo sugebėjimais pirmavo Ozanamas. Kas nori gerai pažinti Ozanamo as-

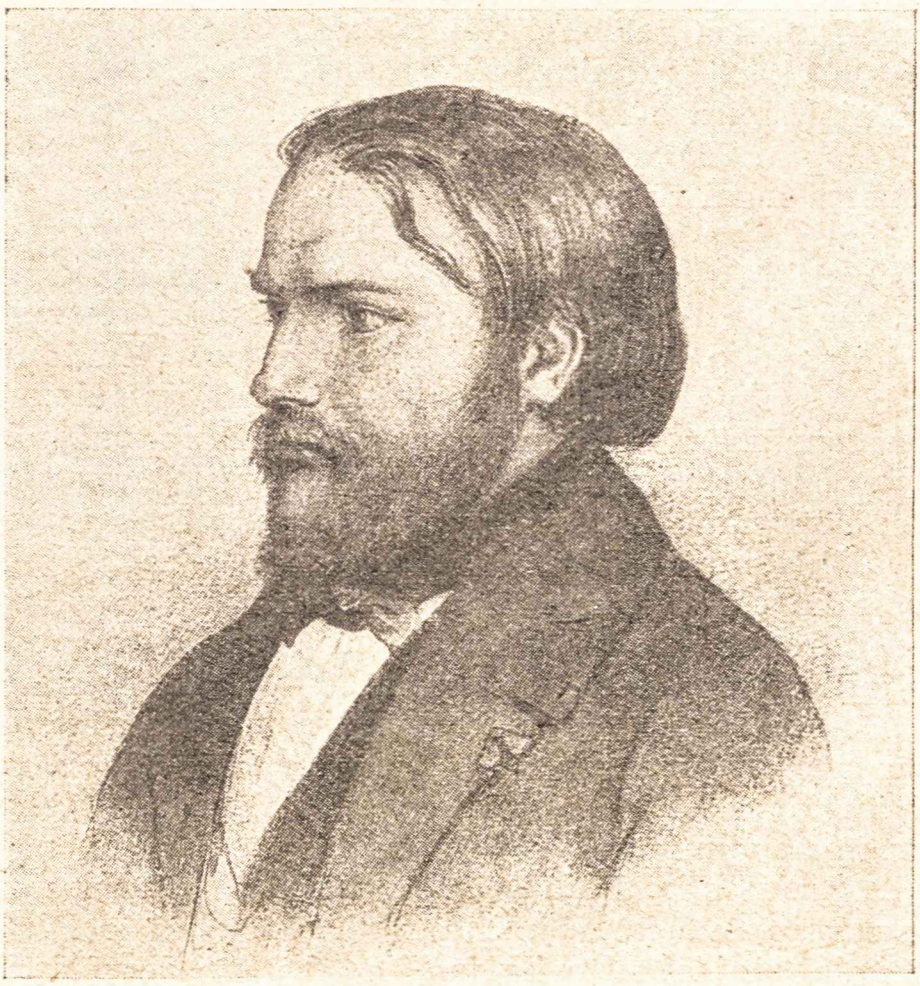

Fridrikas Ozanamas

menybę, turi paskaityti tuos jo bandymus ir visus laiškus, parašytus jaunystės metu, kada jis gyveno gražiausiomis svajonėmis, kur jis be galo rūpinasi ir liūdi dėl savo silpno „aš.“ Nors jis ir džiaugiasi nugalėjęs visas abejones, sustiprėjęs tikėjime, bet vis dar nepasitenkina savimi, kad jis negalįs būti toks, koks jis turėtų ir norėtų būti. „Savo religines praktikas“, rašo jis vienam savo draugui M. Materne, „atlieku daugiau prisivertęs negu iš karšto noro. Kenčiu labai daug. Aš norėčiau visuose dalykuose būti geras Bažnyčios sūnus. Žinoma, aš dedu visas pastangas, kad galėčiau reikiamai religiją praktikuoti, bet turiu prisipažinti, kad baisiai daug kaštuoja atlikti išpažintį. Čia kalta mano puikybė ir gėda, kurią tada jaučiu, o ypač energijos stoka, kuri man trukdo pasitaisyti“ (B., 25) Tačiau didelis susidomėjimas filosofija šitą jo nepasitenkinimą savimi išlygino. Filosofija jam pasida-

rė „šaltinis visų didelių dalykų“. „Literatūra, religija, moralė“, pasisakė jis sykį, „būtų neturėjusios savo atstovuose didelių žmonių, jei jie nebūtų buvę dideli filosofijoje, jei jie savo mokslo nebūtų sėmę iš filosofijos (Goyau 25).

Filosofiją jis suprato kaip kunigo Noirot mokslą. Šis mokslas jį žavėdavo, pripildydavo jo sielą džiaugsmo ir įkvėpimo. „Krikščionybė ir filosofija!“ sušuko jis kartą. „Aš nieko nemačiau ir neradau, kas geriau patenkintų žmogaus laimės troškimą, kaip šitie dalykai! Nuo šio laiko mano šūkis šitoks: „Krikščionybės gynėjai, būkite filosofai! O jūs, filosofai, būkite krikščionys!“ (Goyau 25).

Ozanamas labai domėjosi ir lyginamąja religijų istorija, kurioje tikėjosi rasiąs naujų savo katalikiškojo Credo pamatavimų. Jis jautė, kad būtų perdaug sauvališkas darbas apriboti savo tyrinėjimus vien tik pirmykšte Europos religija. Jis suprato, kad tikėjimo į Dievą pėdsakų reikia visur ieškoti. Būdamas dar 17 metų, rašo jis savo draugui Fortoul: „Kad galėčiau realizuoti savo idėjas, turiu štai ką padaryti: išmokti bent tuziną kalbų, kad sugebėčiau naudotis mokslo šaltiniais ir dokumentais, įsigyti bent pakenčiamą nusimanymą geologijoj ir astronomijoj, kad galėčiau išsiaiškinti svarbiausias įvairių tautų ir mokslininkų sistemas apie laiko skaičiavimą ir pasaulio atsiradimą. Pagaliau turiu išstudijuoti bendrąją viso pasaulio istoriją ir visoj gilumoj religinių įsitikinimų raidą“. (Goyau 26 — 27). Ozanamas norėjo nustatyti, kad pirmykščiai visų religijų elementai yra krikščioniški. Jam atrodė, kad visos religinės ir filosofinės srovės turi sueiti į krikščionybę. Jo plačiai suprastas mokslo siekimas buvo susijęs su noru visur rasti Dievą ir iškelti jį aikštėn.

1831 m. visur skambėjo laisvės šūkiai. Ozanamas džiaugiasi, matydamas kaip Šveicarijoj, Lietuvoj, Lenkijoj ir Pietų Amerikoj jie darniai siejasi su religija. Jis ėmė tuo domėtis, bet laukiniai Prancūzijos netikėlių liepos mėnesio revoliucijos žygiai prieš tikinčiuosius jį visai nustebino. Jis pasiryžo būti ramiu stebėtoju ir laukti, kas iš to išeis. Jis nepuolė į tą sūkurį kaip kiti jo draugai, nes jis piktinosi bedieviškais revoliucijonierių darbais. „Nepažabota jų spauda, laužymas kryžių, valdžios spaudimai, kurie kasė vis gilesnį griovį tarp naujo režimo ir katalikų Bažnyčios“ jį baisiai jaudino. Liesdamas politikos klausimus, jis sakydavo, kad laisvės medį geriausiai galima pažinti iš jo vaisių. Labai gražiai išreiškia jis savo nusistatymą, rašydamas tam pačiam savo draugui Materne: „Šiuo laiku, kai jaunimas, šūkaudamas iš džiaugsmo, pritaria garbingai revoliucijai, aš ryžtuosi pirmiau subręsti. Žiūriu, stebiu, laukiu, ir pasisakysiu po dešimt metų. Tuo tarpu, mano drauge, padėkime mes viens kitam būti gerais krikščionimis. Mane džiugina ta mintis, kad šiuo audrų susikryžiavimo metu mes patarnausime viens kitam savo parama, kad nenupultumėm. Tokią draugystę Dievas tik laiminti gali. Ir ateis diena, kada, mums prisiartinus beveik prie paties

pašaukimo tikslo, mes sveikinsim vienas kitą, kad susitikom, paduosim viens kitam rankas“ (B. 25).

Tais pačiais, 1831, m. pradėjo skverbtis į Lijoną sen-simonizmas. Grafas Saint-Simon, savotiškai išdėstęs socijalinę doktriną knygose „Nouveau Christianisme“, rado pasekėjų visokių luomų žmonėse, pradedant mokslininkais ir baigiant paprastais darbininkais. Tačiau jo suprasta socijalinė doktrina buvo priešinga katalikybei. Sen-simonistai, pasinaudodami revoliucija, tikėjosi susilauksią pasisekimo, ypač kad buvo palaikomi didelio, Paryžiaus universiteto leidžiamo, žurnalo „Le Globe“. Lijono liberalų žurnalas „Le Précurseur“ taip pat sveikino sen-simonistų pasirodymą. Ozanamas, būdamas tuomet tik 18 metų, nors ir buvo pasižadėjęs gyvenimą tik ramiai stebėti, tačiau neiškenčia. Mylėdamas tiesą, nepakęsdamas melo ir pikto, matydamas pavojų, gresiantį Lijono katalikams, ir suprasdamas, kad visa tai gali pakenkti Dievo ir Bažnyčios garbei, paima jis į rankas plunksną ir ryžtasi ginti katalikybę. Jis parašo du rimtus straipsnius ir pasiunčia tam pačiam „Le Précurseur“, kuris juos įsideda, pažadėdamas į juos atsakyti, bet to pažado neišpildo: „Le Globe“ taip viską ir nutylėjo.

„Visas persiėmęs didingomis krikščionybės tiesomis“, rašė jis viename tų straipsnių, „pilnas paguodos ir vilties, jaučiuosi priverstas pasakyti tai, ką mano siela yra patyrusi. Aš žinau, kad mano balsas silpnas ir mano protas menkas. Juk aš esu vos 18 metų jaunuolis, iš kurio negalima reikalauti tobulo dalyko. Tad jei kur nors ir suklydau, jei ir įsibrovė koks nors apsirikimas, nekaltinkit dėl jų manęs, bet mano jaunystę ir jos nesugebėjimus. Jei vis dėlto jums atrodyčiau garbingai atsilaikęs šioje pirmoje kovoje, tegul jums tai primena, kiek daug galėtų padaryti šioje srityje tėvai, jei jų vaikai jau visai nesibijo išeiti į kovos areną“. (B. 27—28).

Šiuos žodžius rašydamas, Ozanamas norėjo ne pasigirti savo jaunumu ir jį prašokančiais gabumais, bet norėjo tik pasiaiškinti, kodėl jis užbėga už akių senesniems katalikų vadams. Jis tuo norėjo juos išjudinti, paskatinti į darbą ir parodyti, kad čia jų darbas, o ne tokių jaunuolių, kaip jis.

Simonistų spauda nurimo, nes neturėjo ką atsakyti į labai rimtus Ozanamo priekaištus. Jo straipsniai atkreipė į save visų dėmesį ir Lijone ir Paryžiuj. Draugai vertė Ozanamą tuos straipsnius papildyti ir išleisti juos atskira brošiūra. Ozanamas tai ir padarė. 1831 m. išėjo 100 puslapių knygelė pavadinta „Réflexions sur la doctrine Saint-Simon“. Šioj brošiūroj jis labai gerai įvertino sen-simonistų doktriną istoriškai kritišku ir dogmatiškai organišku atžvilgiu. Kad parodytumėm, kaip kritiškai sugebėjo Ozanamas, tas 18 metų jaunuolis, protauti, dedame čia išvadą, padarytą tos jo brošiūros gale:

„Sen-simonizmo doktrina nori pasirodyti mums, kad ji yra paėmusi pamatu žmogiškojo tobulėjimo principą, kad ji yra

atsirėmusi į istorinę sistemą, kurią ji patvirtina faktais, kad ji duodanti harmoningą atsakymą į žmonijos reikalavimus. Ji skelbiasi esanti teisinga savo dogmomis, gili ir šventa savo pradžia, vaisinga ir labdaringa savo išdavomis. Bet istorija ją paneigia, žmonių sąžinė ją pasmerkia, sveikas protas ją atmeta. Josios pirmykštiškumo iškėlimas yra pasaka, jos naujoviškumas — iliuzija, josios pritaikymas — nedorybė. Prieštaraudama pati sau savo pagrinduose, ji būtų pražūtinga, ir tuo pačiu jos tikslas būtų nepasiekiamas, nes ji labai toli nukreipia žmonijos kelią nuo pažangos ir kultūros“ (B. 28—29).

Ozanamą, išleidusį šitokią brošiūrą, sveikino tokie žmonės, kaip Lamartine ir Chateaubriand, vadindami jį „pirmuoju kovotoju už katalikybę ir moralinę filosofiją.“ Ozanamas nebuvo mados žmogus. Jis parašė tuos straipsnius ir išleido brošiūrą ne garbės ieškodamas, kaip kiti to laiko jaunuoliai, išleisdami pirmuosius poezijos bandymus, bet norėdamas prieš visą pasaulį išpažinti savo *Credo*. Tačiau jis pasiekė ir vieną ir kitą ir dar gerokai sutramdė sen-simonistų veržimąsi į Lijoną ir kitas Prancūzijos vietas.

Kai kurie Ozanamo draugai, su kuriais jis Lijone kartu mokėsi, jau studijavo Paryžiuj. Tarp jų buvo ir jo draugas Fortoul. Patekęs į didelį miestą, tuoj po Liepos revoliucijos atsidūręs tarp jaunuomenės, užsidegusios laisvės šūkiais, ieškojimu naujenybių, jis klausia Ozanamą, kokios turėtų būti to laiko jaunuomenės pareigos ir uždaviniai. Ozanamas jam atsakė ilgu 10 puslapių laišku, kuriame jis išdėsto savo nuomonę ir nusistatymą. Ozanamas rašo, kad jis jau užsibrėžęs sau gyvenimo uždavinį, kurį vykdyti kviečia ir savo draugus. Tas jo uždavinys esąs toks: nesimesti dar nesubrendusiems į tą gyvenimo sūkurį, į tą neaiškią politiką, kuri yra tarsi kokia mįslė, ir dar nežinia, kaip ji bus išspręsta, bet užsidaryti nuošaliai, susirūpinti savo asmenybės ugdymu, lavinimusi, ieškoti amžinųjų tiesų, išvystyti savo religinį, moralinį ir socijalinį veikimą, kad paskui, išėjus į gyvenimą, jie būtų naudingesni ir visuomenei ir sau. Jis ragina ir kviečia draugus nepraleisti puikios progos: siaučiant visokioms audroms, kada visų dėmesys tik į jas atkreiptas, nekieno nepastebėtiems reikia rengtis į gyvenimą, nes jie bus į jį pašaukti.

Po kiek laiko jis vėl rašo tiems patiems savo draugams. „Koks reikšmingas tas gyvenimo spektaklis“, sako jis, „į kurį mes esame pašaukti! Kaip gražu imtis jaunuoliui savo pašaukimo tokią iškilmingą valandą! Šių dienų įvykiai manęs visai negąsdina, aš džiaugiuosi užgimęs tokiu laiku, kada aš, kad ir sunkiai dirbdamas, galėsiu padaryt, gal būt, daug gero“. (B. 35).

Su tokiais užsimojimais rengėsi Ozanamas dar savo ankstyboj jaunystėj į gyvenimą, savo darbais pralenkdamas tų laikų jaunuomenę, pakildamas aukščiau viso jų tuštumo, ieškojimo visokių smagumų, ugdydamas savo širdyje Dievo ir artimo meilę.

Fridrikas — Sorbonos universiteto studentas.

Fridriko tėvas be galo džiaugėsi, girdėdamas sūnaus *Credo,* matydamas gražius jo nusistatymus ir užsimojimus. Jam buvo aišku, kad sūnus bus ir geras juristas ir neblogas krikščionis. Jis liaujas delsęs ir nusprendžia, kad jau laikas sūnui pradėt savo studijas. Lijone tada dar nebuvo teisės fakulteto. Norį studijuoti teisę turėdavo važiuoti į Paryžių, į garsųjį Sorbonos universitetą. Taigi 1831 m. rudenį į ten išvažiuoja ir Fridrikas. Jam buvo labai sunku palikt gimtinį Lijoną: čia liko jo tėvai, draugai ir visa religinga Lijono aplinkuma. Jis iš viso vos pirmą kartą savo gyvenime turėjo palikti tėvų namus. Be to, Paryžius, didmiestis, buvo visokio sugedimo centras, kuriame jis neturėjo jokio sau artimo žmogaus. Jam buvo sunku ir dėl to, kad teisės studijos jo visai netraukė, ir išvažiuodamas turėjo atsisakyti nuo visų tų darbų, kurių pirmaisiais bandymais sulaukė tokio gražaus pasisekimo.

Tų laikų Paryžiuj, į kurį atvažiavo jaunasis Ozanamas, daug kalbėjo apie greitą krikščionybės mirtį. Visokie padaužos norėjo greičiau ją pribaigti. Jie laužė kryžius, išplėšė jėzuitų novicijatą, sudegino arkivyskupo namus. Dažnai tokie kurstytojai buvo ne tik darbininkai, bet ir moksleiviai ir studentai. Pirmomis dienomis Paryžiuje Fridrikui buvo labai sunku. „Neturiu kam savo širdies atverti," rašo jis viename laiške, „tik Tau, mano motin... ir gerajam Dievui".

Paryžius jam atrodė esąs pūvąs lavonas, prie kurio jis jautėsi gyvas pririštas. Užtat jo pirmieji laiškai — pilni ilgesio, nusiskundimo. Jis ilgisi savo namiškių, jaukios savo tėvų šeimos šilimos, gražių bendrai švenčiamų kūčių, Naujų Metų, Trijų Karalių švenčių. „Jojo (Paryžiaus) šaltumas mane šaldo", rašo jis viename laiške tėvams, „jojo sugedimas mane užmuša. Paryžius tai Babilonas, kur aš, jo belaisvis, verkiu atsiminęs Sijoną. O Sijonas tai mano gimtinis miestas, su visu tuo, ką aš jame palikau, su jo provincijališku gerumu, su jo gyventojų tarpusave meile, su jo altoriais ir visų pagarboj laikomu tikėjimu" (B. 46).

Ozanamas — labai geras sūnus. Jis be galo myli ir gerbia savo tėvus. Jau studentu būdamas ir gyvendamas Paryžiuj, jis nė vieno žingsnio nedaro be tėvų žinios.

Prieš išvažiuojant Fridrikui į Paryžių, Ozanamai prašė vieną savo pažįstamą, gyvenantį Paryžiuj, kad jis surastų jų sūnui ramų butą. Šis surado, bet Ozanamui ten baisiai nepatiko. Pabuvęs ten kiek laiko, rašo savo tėvams ir klausia, kas jam daryti. Prie stalo jis visuomet girdįs piktas kalbas, vakarais jo draugai, gyveną tam pačiam name, žaidžią, kelią triukšmą, neduodą jam dirbt ir dar jį patį verčią prie to prisidėt. Pasninkaująs tik jis vienas, bet tas jam baisiai daug kainuoją, nes

jis girdįs įvairiausias pajuokas. Tuos savo draugus jis nežinąs kaip pavadinti. Jo žodžiais, tie jaunuoliai „nebuvo nei turkai nei krikščionys“.

Ozanamas jautėsi be galo vienas. Jo siela troško artimo sau žmogaus, su kuriuo galėtų pasidalyti savo mintimis, galėtų statyti ateities planus. Jau antroj lapkričio mėnesio pusėj jis norėjo įkurti jaunimo draugiją, bet vis dar negalėjo surasti sau artimų žmonių.

Nežinia, kas būtų iš Ozanamo išėję, jei jis nebūtų suradęs mokslininko André Marie Ampère, to didžiojo fiziko, kurio dėsnį mes ir šiandien gimnazijose kartojame, besimokydami fiziką. Ozanamo brošiūros leidėjas pranešė apie jį Amperui, kai Fridrikas gyveno dar Lijone. Amperas paprašė, kad Ozanamas, atvažiavęs į Paryžių studijuoti, užeitų pas jį. Fridrikas, baisiausio nusivylimo apimtas, atsiminė Amperą ir jį vizitavo. Šis didelis mokslininkas priėmė Fridriką labai tėviškai. Fridrikas iš širdies viską jam išpasakojo. Amperas, jo beklausydamas. labai gražiai prisiminė savo jaunystę. Jis taip pat buvo lijonietis, atvažiavęs į Paryžių su giliu tikėjimu, su didžiausiais užsimojimais. Ėmęs gyventi didmiesčio gyvenimą, Amperas atšalo, ištižo. Taip atšalęs jis gyveno apie dešimt metų. Pagaliau Amperas susiprato, išsigelbėjo nuo to atšalimo ir tapo dar religingesnis, dar pamaldesnis. Ozanamo širdies grynumas jį sujaudino, jo gražios svajonės jį lyg atjaunino. Jis suprato, kad Ozanamas tų pačių pavojų apsuptas kaip ir jis pats savo jaunystėje. Amperas gyveno su savo dukterim ir seserim; sūnus, kurs buvo jo paguoda ir viltis, buvo išvažiavęs studijuoti į užsienį. Amperas jautėsi truputį prislėgtas ir vienas. Tad paima jis Ozanamą už rankos, atidaro tada tuščio sūnaus kambario duris ir pasiūlo jam ten apsigyventi. „Ateikite ir apsigyvenkite jame“, tarė jis. „Duosiu jums išlaikymą ir butą tomis pačiomis sąlygomis, kaip pensijone, kuriame dabar gyvenate. Jūsų skonis ir nusistatymai panašūs į mano. Man bus labai malonu su jumis pasikalbėti. Jūs susipažinsite su mano sūnumi, kuris uoliai studijuoja vokiečių literatūrą; jo biblijoteka bus jūsų valioj. Jūs pasninko dienomis nevalgot mėsos, mes taip pat nevalgom. Su manim valgo mano sesuo, duktė ir sūnus. Tai bus visai maloni šeimyna. Ką tamsta manai?“ (B. 42—43). Ozanamas iš džiaugsmo nežinojo ką atsakyti. Jis niekaip netikėjo, kad Amperas jam tai siūlo. Ozanamas atsakė, kad jis nedrįstąs priimti tokio pasiūlymo ir atsiklausiąs tėvų.

Tėvai negalėjo priešintis. Jie ir pats Fridrikas matė čia pačios Apvaizdos ranką. Netrukus Fridrikas parašė tėvams laišką ir pranešė, kad jau dvi dienos, kai jis gyvena pas Amperą. Savo vėlesniuose laiškuose jis be galo stebisi ne tik Ampero mokslingumu, bet ypač jo gerumu. „Ponas Amperas“, rašo jis savo motinai, „ir man be galo geras. Pamokymai, kuriuos man davėte iš mandagumo srities, jo visokiais patarnavimais

tiesiog paraližiuojami. Man reikia visuomet daug ginčytis, nes prie stalo aš turiu viskuo naudotis pirmas. Jei ko nors nepadarau, būna nepasitenkinimų. Jo pasikalbėjimai būna linksmi, visuomet pamoką. Aš jau daug ko išmokau, kai čia atėjau". (B. 44).

Iš to matyti, kad Amperas Ozanamą mylėjo kaip savo sūnų. Šis didysis mokslininkas buvo jam, atskirtam nuo tėviškės, tarsi, angelas sargas. Dabar Ozanamas gyveno tame Paryžiuje, kuris jam pirmiau atrodė baisi dykuma, kaip kokioj oazėj. Su Amperu jis dažnai kalbėdavosi labai rimtomis temomis iš filosofijos, istorijos, archeologijos mokslų. Amperas leido Ozanamui naudotis visais mokslo šaltiniais, kuriuos jis pats turėjo. Jis padėjo jam įeiti į Institutą, į Mazarinio biblijoteką. Supažindino jį net su pačiu Mazariniu. Ozanamas buvo liudininkas visų Ampero moksliškų išradimų, visų tyrinėjimų, kuriuose Amperas vis atrasdavo Dievo galybę, Dievo išmintį. Jis buvo liudininkas ir vaikiško Ampero pamaldumo, kai šis didysis fizikas atsiklaupdavo šv. Stepono bažnyčioje šalia beturtės našlės, šalia visų apleisto našlaičio ir melsdavosi, gal labiau nusižeminęs, negu anie. Jis girdėdavo, kai Amperas susijaudinęs suspausdavo abiem rankom savo galvą ir sušukdavo: „Ak, Ozanamai, koks didis yra Dievas, koks didis!" Jis pažino Amperą, kuris, užėjus choleros epidemijai, eidamas gulti, sakydavo savo namiškiams: „Jei šiąnakt susirgčiau cholera, tai aš pabelsčiau su lazda į grindis. Išgirdę pašaukite man kunigą". (Goyau 38—39).

Visa tai labai teigiamai veikė Ozanamo gyvenimą. Šitie pergyvenimai išlygino tuos skaudžius įspūdžius, kuriuos buvo padaręs Paryžius jaunam Ozanamui. Ozanamas ėmė su Paryžium vis labiau apsiprasti, rado vis daugiau pažinčių, įėjo net į Montalemberto salioną, kur jį nusivesdavo rašytojas Ballanche. Šis buvo lijonietis ir labai dažnai užeidavo pas Amperą. Montalemberto salione Ozanamas rasdavo Vigny, Adomą Mickevičių, Sainte — Beuve, Considérant. Jis čia išgirdo šių prityrusių žmonių nuomones apie literatūrą, istoriją, kultūrą etc. Čia galėjo jaunas provincijalas Ozanamas stebėti visą kultūros pasaulį. Čia lankydamasis jis nieko daugiau nenorėjo, tik įnešti į tą draugiją daugiau katalikiškumo, broliškumo, o pats įsigyti tvirtų pasiryžimų ir drąsos ateities darbams. Dabar Paryžius bus jam ne dykuma, bet didelė darbo dirva, kur jis darys pirmuosius apaštalavimo bandymus. Apie tai — kalbėsime trečiame „Ateities" numeryje.

Kitas „Ateities" sąsiuvinys išeis balandžio m. pradžioje, tai bus, kaip ir kitais metais būdavo, 3—4 Nr. Jame tikimės galėsią duoti ir 12-me nr. žadėtuosius prof. J. Ereto ir Dr. A. Salio straipsnius. Kiti „Ateities" sąsiuviniai išeis įprasta tvarka.

Pr. N.

M. Gustaičio lyrika

Škicai.

„Tai glūdi giesmės nerašytos,
Tai tvyro mintys nesakytos,
Kurias likimas nuslopino
Ir niekas niekas jų nežino..."
Ties mano kryžium.

Šie paties M. Gustaičio žodžiai iš dalies charakterizuoja jo kūrybos lobių dabartinę būklę. Pernai gruodžio mėn. pabaigoj sukako jau 5 metai nuo M. Gustaičio mirties. Kūrybos duoklė jau atiduota ir gana apsti. Bet ar daug turim jau išleistų M. Gustaičio raštų? Tik tas nedidukes knygeles, kurias išleisti pats autorius pasirūpino. Iš poezijos atskirai išleistus turime: poemą „Meilė", oratoriją „Aureolė", lyrikos rinkinius *„Sielos akordai"*, *„Tėvynės Ašaros"*, *Erškėčių Taku"* ir *„Varpeliai"*. O visa kita kūryba (originali ir vertimai) išmėtyti daugybėje laikraščių ir žurnalų, kuriuose autorius bendradarbiavo, arba tebeguli archyvuose. Dėl to, esant dabarties aplinkybėms, visai gerai susivokti M. Gustaičio kūryboje kiek sunkoka. Iš tikro, dar daug poezijų, nors ir užrašytų, yra nežinomų, nepaskelbtų, ne visos pasakytos mintys suprastos ir įsimintos, ir jis pats per mažai žinomas.

Čia nubrėšime tik bendruosius originaliosios M. Gustaičio lyrikos bruožus.

1.

M. Gustaitis yra pomaironinės kartos rašytojas, tačiau jis dar stovi visai arti anų laikų; tautinės idėjos dar gyvai veikia; dėl to ir taip gausi jo *patrijotinė lyrika*. Gyvai pajusti mūsų tautos vargai ir nelaimės Didžiojo karo metu ir karštai apdainuoti. *Tėvynės vargai, pabėgėlių kančios ir prisikeliančios tautos viltys* ir yra patrijotinės M. Gustaičio lyrikos aukščiausios gairės. Karo baisenybėms ir tėvynės skausmams paskirti „Tėvynės Ašaros" ir „Erškėčių Taku" (ne be reikalo ir vienoj knygutėj). Prasideda šis rinkinys simboliška „Našlaitės" elegija. O paskui, pasisakęs, kad

Nelaimės tėvynės
Ant mano krūtinės
Išdegino kryžių, įspaudė giliai (Tėv. Aš. 8),

prisiminęs, kad vėjas miglotais sparnais skrenda „per girių karstus" ir dūsavimu nusileidžia ant šilo „apkniaubdams senuolių kapus", dainuoja apie „gedulių šeimą" — apie motiną ir dvi dukteris, apverkiančias kare žuvusį sūnelį, brolelį. Visas karo siaubas vaizduojasi įniršusiomis jūrėmis, kurios griauja tėvynės sodybas ir paverčia kapinėmis:

Brolau, kad grįši į Lietuvą,
Brangių nerasi giminių,
Bet rasi kaulų didžią krūvą,
Lavonų daugel, kapinių.... (Tėv. A. 21).

Tėvynė liepsnoja gaisruose, dainius verkia, liūdi, meldžiasi:

Tai gaisras — ne saulės laida,
Tiktai Suvalkijos liepsnoja dangus! (Eršk. T. 34)

— — — — — — — = —

Juodais apsiniaukus griausmų debesiais...
Kada gi, kada, Visagali,
Atsiųsi Tėvynei alyvos šakelę? (E. T. 35).

Poetas tiki, kad alyvų šakelė bus atsiųsta. Jis panašiai kaip Maironis tiki į Kryžiaus galią, meldžiasi į Aušros Vartus ir į Šv. Kazimierą. Dar tarp karo griuvėsių išdrįsta pasakyti:

Neverk, Tėvyne, kad ir kraujas
Taip gausiai liejas srovėmis;
Ateis išauš gadynės naujos —
Tau šviečia laisvės ateitis! (T. A. 21).

Laisvės idėja vis darosi aiškesnė, suskamba protėvių karo maršas. Nors daug bevardžių karo aukų, bet susipratęs Lietuvos jaunimas spindi gražiausiomis viltimis. Suskamba laisvės himnas, ir išsiveržia galingas prisikėlusios tautos „Gloria".

Prie patrijotinės lyrikos turime priskirti ir tuos eilėraščius, kur apdainuoja Lietuvos *istorines vietas*, kur nusivilia dėl nykstančio lietuviškumo. Ypač gili tėvynės meilė yra tuose eilėraščiuose, kur išreikšta *tėvynės ilgesys*. Čia iš dalies jau egotistinė lyrika, bet ji drauge ir patrijotinė.

Išvažiavęs poetas į Šveicariją mokslų pagilinti, niekur negali nusiraminti iš ilgesio:

Niekur... Ir niekur nerasiu sau vietos?
Vos tik pagilint išsivežiau protą,
Nuolat lavone širdis pašarvota!
Akys ir ausys, taryt užkerėtos,
Vis pasinėrę šaly Pamylėtos... (Varp. 19).

Kodėl taip liūdna, Tėvyne, be tavęs?
Kodėl bastaus, lyg apglušęs nusavęs?
Siela vis trokšta, vis alksta — besotė! (Varp. 24).

Štai vėl lietuviškos gamtos pasiilgimas, primenąs Ad. Mickevičiaus sonetą:

Lietuvos miškai gražesniai šlamėjo,
Nemuno bangos kaip kankliai skambėjo,
Pievų kaurai glamonėj basą pėdą... (Varp. 23).

Į kokius rūbus įvilkta Gustaičio tėvynės meilė? Maironis tiesiog dainuote dainavo tėvynės meilę, nevalkstė jos į simbolių rūbus. Ir M. Gustaitis iš dalies eina tuo keliu, o iš dalies griebiasi *simbolinio* vaizdavimo būdo. Tokio *tiesioginio pasisakymo* pilna visur, ir čia cituoti pavyzdžiai yra tos pat rūšies. O simboliškumo randame eilėraščiuos „Gloria", „Vėliava", „Laisvė". Tikro simbolizmo, pilnai išlaikyto, M. Gustaičio kūryboje nerandame. Juo perpintos tik atskiros eilėraščių dalys. O Maironio tokio simboliškumo dar mažiau, daugiau tiesioginio pasisakymo. Plačiau apie simbolius pakalbėsim vėliau.

2.

M. Gustaičio lyra atiduoda didelę duoklę patrijotinei-visuomeninei lyrikai. Kitoms sritims lieka tik nedidelis kampelis, kartais tik nuotrupos. Po tėvynės reikalų pirma vieta tenka autoriaus susimąstymui, *refleksijai*. Pašaukimo svarstymas, sąžinės aidėjimas, veiksmų dorinis įvertinimas, didaktinis momentas (vietomis net su nuostoliu poezijai) iš daugybės vietų iškyla. Štai keli pavyzdžiai:

Dievo balso kas neklauso,
Būt geriau to'kiam negimus! (Pašaukimas, Varp. 8).

Iš tiesų tu tapai žmogumi,
Neieškodams garbės ir naudos,
Bet vargų dėl idėjos aukštos (Varp. 11).

Tegu šis kryželis ant dirbamo stalo
Tolydžio bestovi prieš mano akis;
Kiek kartų pažvelgsiu, teprimena jis
Aukščiausiojo siekt idealo (Varp. 6).

Religinis M. Gustaičio jausmas gana gyvas. Be atskirų religinių eilėraščių, kaip „Po Kryžium", „Rezurekcija", „Dvasios Šventė" ir t. t., visur jaučiamas savo veiksmų kontroliavimas, žiūrėjimas į visa „*Sub specie aeternitatis*".

Gamtos vien tik dėl grožio beveik neapdainuoja. Graži Šveicarijos gamta gimdo tėvynės ilgesį arba refleksiją. Eilėrašty „Šveicarijoj" nepajuntam tikro Šveicarijos gamtos stebuklingumo. Tiesa, iškeliamas jos gaivalingumas, bet pridedama ir *didaktinė* išvada, kad negalima gyvenimo laisvės suvaržyti užtvankomis. Pavasario puikumų aprašymas baigiamas skatinimu.

Dainuok, sesute, kolei metai
Žaliuoja su rūta linksma,
Ateis — ateis ir tau žiema! (Varp. 3).

Iš kitų poezijos šaltinių M. Gustaitis maža 'ko semiasi. Grynai *egotistinės lyrikos*, savo sielos subtilių virpėjimų maža. Jis stengiasi būti objektyvus, visa vertinti pagal iš anksto nustatytą kriterijų, neiškrypti iš savo pašaukimo kelio. Savo jausmus daugiau pasisako trumpučiuose „Post Skriptuose", kur, kalbėdamas apie poetinės savo kūrybos pašaukimą, prisimena praėjusią savo jaunystę.

Savo kaip poeto pašaukimą M. Gustaitis supranta gana kukliai. Jis didžiam mūsų tautos meno rūme nori būti maža plytelė, nori pagilinti Maironio pramintus takus, nori tuos takus prirengti tikram genijui. Tai ypač gražiai išsireiškia „Sielos Akordų" motto:

Skiriu Vaidilai, kur ateina
Ir Pranašybių neša Dainą,
O mes — gailių raudų berneliai —
Jam skinam šviesų tiesų kelią.

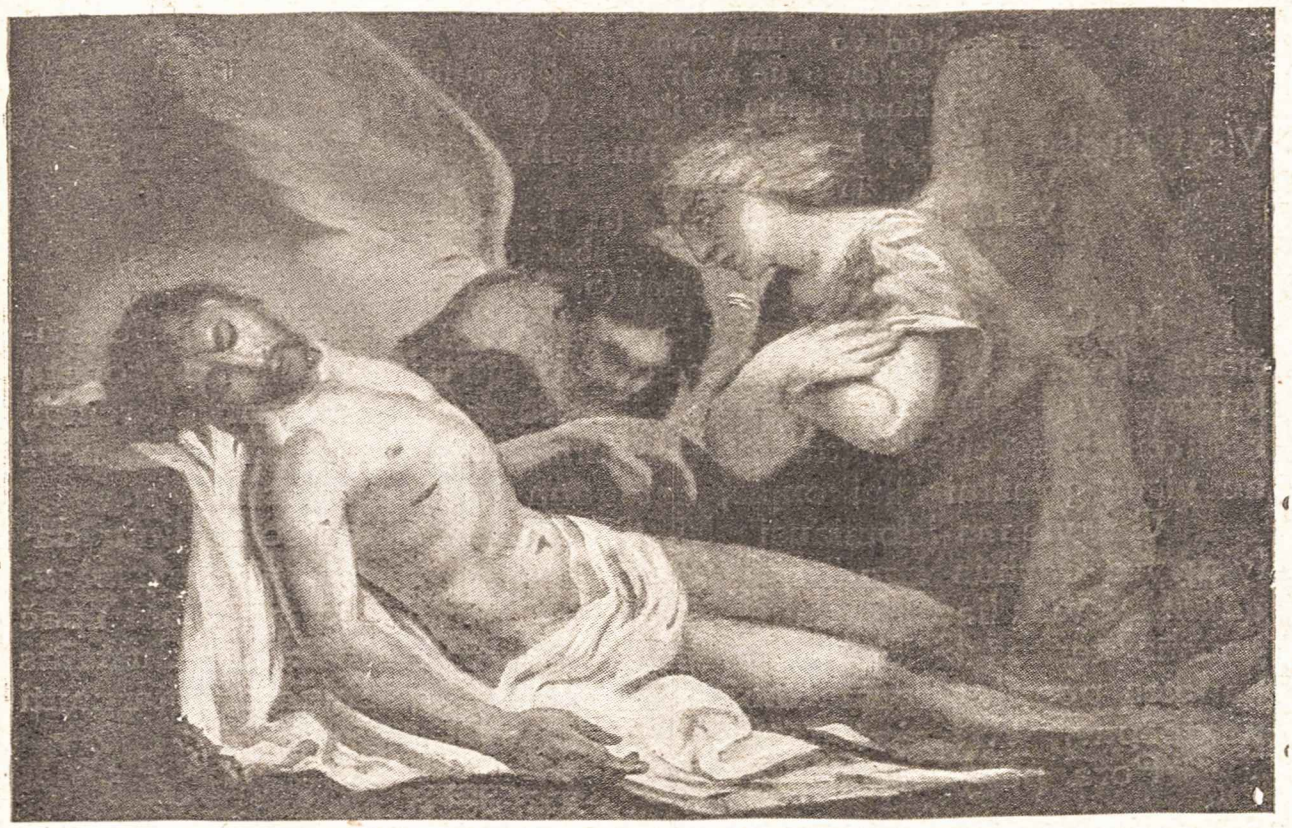

KRISTUS NUIMTAS NUO KRYŽIAUS.

Šį paveikslą aliejiniais dažais yra nukopijavęs rašytojas Dr. Vincas Pietaris. „N. R.“ klišė

Nors ir kuklų pasirenka uždavinį, bet vis dėlto, kaip ir Pr. Vaičaitis, nori:

Kad pamatysi, krinta lapai,
leškosi kryžiaus mano kapo;
Ant viešo rasi kapinyno,
Beliūdint jįjį tarp žolynų,

kad tada skambėtų dar dainos ir augtų ir kad įkvėptų ainius:

Vai augkit, augkit, puokštės gėlės!
Žydėkit dūmos vėlužėlės!
Gal reikalingos būsit ainiui —
Įkvėpsit slaptą giesmę dainiui (E. T. 57).

3.

M. Gustaitis yra neblogas *formos* meisteris. Jis griežtai laikosi klasiškosios eilėdaros. *Ritmą* visur griežtai išlaiko, tik su rimu elgiasi kiek laisviau. Ritmo junginiai pritaikinti nuotaikai. Nuotaikos niuansams pritaikinta ir ritmo moduliacija. Elegijoms ir rimties nuotaikai parenka ketureilius iš daktilių arba amfibrachijų, arba supina juos su chorėju. Pav.,

Atskrido balandis su ryto aušra
Ir raudą raudojo (T. A. 7),
Vaidilos kanklėms kitkart užgaudus,
Stodavo mūsų visa tauta,
Verkdavo uo'os ir miškai graudūs,
Užburti daina jo įkvėpta (S. Ak. 12)

Visai kitoks ritmas, kur gyva nuotaika:

Vėjas gaudžia po miškus
Vadas kauties šaukia mus. (E. T. 31)
Vėtros ūžia šniokščia bangos,
Lygiai marių slibinai (S. Ak. 35)

M. Gustaitis labai mėgsta *sonetą*. Jis išvertė Ad. Mickevičiaus „Krimo Sonetus", o prieš savo mirtį ir pats išleido sonetų knygą „Varpelius" Ir šiaip išviršinė forma gana įvairi: tercinai, ketureiliai, šešeiliai, oktavos, dešimeiliai, sonetai. Rimas, nors ne visur griežtai išlaikomas, bet gana įvairių kombinacijų.

Gal vienas įdomiausių M. Gustaičio lyrikos formalinių dalykų yra darnus *liaudies poezijos motyvų ir priemonų panaudojimas*. Visa liaudies dainų simbolika įpinta į jo poeziją. Ypač gausūs tautosakiški pakartojimai ir paralelizmai: M. Gustaitis liaudies poezijos formą labiau apvaldo ir palenkia sau tarnauti negu, pav., V. Krėvė ar L. Gira.

Pora pavyzdžių:

Čia nėra tokių linelių,
Čia nėra tokių staklelių:
Linelius sumynė
Karo žirgužėliai,
Stakleles sušaudė
Švino šovinėliai (S. Ak. 42).

Ten beržas vaitoja, nuleidęs šakas.
Ko raudi, berželi,
Vienas likęs laukely?
Kam ašaras lieji ant kapo gailias?
Po audrai ir lietui
Aš skundžiuosi svietui,
Kad amžiai iškirto aplinkui girias! (T. A. 9)
Kad našlaitė sėda,
Linksta suolai ąžuoliniai;
Kad našlaitė žengia,
Dreba žemė akmeninė (T. A. 14).

4.

Dar keli žodžiai apie M. Gustaičio *simbolių* pasaulį. Šalia liaudies poezijos bernelių—berželių, rūtelių, gegelių, lakštučių, aukso tinklelių ir kit. labai gausu ir individualinių simbolių. Ypač M. Gustaičio mėgstamas yra *balandis* -- ko nors naujo pranešėjas, autoriaus alter-ego, —ir *sietynas*—kilnumo, didingumo, laimingumo simbolis. Kaip P. Vaičiūnas visa to, kas siektina, yra pasirinkęs saulės vaizdą, taip M. Gustaitis sietyną. Naktis—blogumo simbolis, žiema—ramumo, priespaudos, apsnūdimo. Eršk ėčiai, baltoji viešnia, žibintai, siaučianti jūra, trimitai, amžių okeanas, jūrininkai, keleiviai, eldijos, senelis, verpetai, laivai, vėtros, slibinai, kometos, alyvos šakelė, karalaitė, drugelis ir daugybė kitų yra arba simboliai arba alegorijos.

Emil Fiedler

Apie meilę, dainą ir sielą

Nedaug tėra žodžių, kurie taip begėdiškai būtų piktam vartojami, kaip žodis *meilė*. Viskas, kas yra „meile“ pažymima, yra sau prieštaraujančių dalykų pasaulis. Aukščiausia ir žemiausia, skaisčiausia ir niekšiškiausia, angelo garbės vertas mintis ir dalykus, kurie pastato žmogų žemiau už gyvulį, viską turi kantrus žodis *meilė* pakęsti. Jį kartoja iš visų sakyklų beveik kiekvienam pamoksle, ir dainuoja visuose naktiniuose restoranuose pusgirčiams svečiams; čia jis šventa bažnytinė poezija, čia šokių arba girtavimo nepadori daina arba katarinkos melodija. Dar nėra tokio statinio, kuris galėtų sutalpinti visas tas knygas, kurios apie meilę kalba. Kiekvienas poetas parašo vieną arba du tomu, kurių turinį jis „meile“ pažymi,—o poetų, kalbančių apie meilę, skaičius kiekvienoj kartoj yra lygus legijonui. Kiekvienas romanų rašytojas tiki meilės tema galėsiąs geriausią biznį padaryti, o romanų rašytojų kiekvienam šimtmety yra dešimts legijonų. Taip, iš šių raštų susidarytų milžiniška biblijoteka! Bet dėl to šis žodis su nuostoliu yra nustojęs tikros savo prasmės. Žodis, kurį rašė tiek daug nešvarių rankų, kurį taip daug nešvarių lūpų tarė, kuris turėjo bristi per nešvarią tūkstančių vaizduotę, kaip per balą, kuris tūkstančius kartų operečių scenose ir cirkuose tąsomas, kuris viso pasaulio katarinkų grojamas,—tas žodis turi prarasti savo skaistumą ir didybę.

O žodis *meilė* buvo didis ir skaistus. Šv. Jonas, ieškodamas žodžio giliausiai Dievo Esybei pažymėti, pasakė: „Dievas yra meilė“ (I Jon. 4,8). Kristaus Įsikūnijimui, Jo pačioms subtiliausioms mintims ir motyvams, dėl kurių Jis už mus mirė, mes

---

M. Gustaitis savo lyrika nors ir nevengia tiesiog pasisakyti, bet ji yra gana gili, sukaupta, komplikuota. Maža žodžių, o gilus turinys, daug refleksijos. Forma gana tobula, bet nėra labai lengva, dėl to jo eilėraščiai sunkokai skaitomi. M. Gustaitis — didelis estetas ir žodžio kultūros meistras, bet jo stilius nėra žaismo stilius. Savo kūrinius jis taisydavo ir dailindavo po keliolika kartų. Dėl to dažnai išnykdavo pirmoji įkvėpimo šiluma. Be to, daugybė retai kartojamų arba naujai nukaltų žodžių, kiek skirtingas kirčiavimas ir pirmiau minėtos ypatybės padaro M. Gustaičio lyriką sunkiau prieinamą ir mažai skaitomą.

Daug poezijos šaltinių M. Gustaitis nepanaudojo. Erotinė meilė tik simboliais kalba, gamtos peizažas imamas daugiau minčiai reikšti, negu dėl paties grožio, autoanalizė duoda daugiau šaltokų refleksijų, negu grynosios egotistinės lyrikos, bet tėvynės meilė, Didžiojo karo nelaimės ir prisikeliančios tautos aspiracijos ir viltys, man rodos, kažin ar ras sau lygų reiškėją.

neturime jokio kito žodžio, kaip tik meilė. Todėl jis turėtų būti bent mums, krikščionims, pagarbos gyvatvore apsiaustas, taip pat kaip žodžiai—Kryžius arba Sakramentas. „Nusiauk savo batus, čia yra šventa žemė“. Deja, pražuvęs yra tas didysis jausmas, ir todėl kiekvienas menkas pajautimėlis yra meile vadinamas.

Jeigu jau pradedama blizgą stikliukai ir akmenėliai deimantais vadinti, tai reikia kiekvieną, kuris deimanto žodį taria, paklausti: „Ką gi tamsta iš tikrųjų supranti šiuo žodžiu? Ar tamsta galvoji apie brangiuosius akmenis, glūdintą langų stiklą, ar akmenėlius?“ Be to, tikrais deimantais susiinteresavę pirkliai ir pirkėjai rūpinas, kad žodis deimantas būtų įstatymais apsaugotas, kad nieks negalėtų jo naudoti piktam.

Meilės žodžiui tatai būtų irgi labai reikalinga. Ką supranti tuo žodžiu? Ar tai, kas yra aukščiausia, brangiausia, geriausia tavo sieloj, ar tiktai žaislą, kurį būtų galimą batų padais mindžioti?

Meilė yra gražiausia, ką Dievas yra sukūręs. Ar galėjo Jis ką gražesnio sukurti, jei pagaliau ir Jis Pats yra Meilė. Nė viena gėlė ir paukščių giesmė nėra gražesnė už mylinčią širdį, kurioje žydi visos dangaus gėlės, kurioje visas choras galingų ir linksmų minčių savo giesmes gieda. Argi jūs niekad negirdėjot, kad tikra, kilni meilė blogą žmogų gali pakeisti, vėjavaikį rimtu, silpną stipriu gali padaryti? Meilė yra gražesnė už smuiko džiūgavimą, kai juo griežia įgudusi ranka; nes meilė yra sielos džiūgavimas, kai Dievo ranka veda per jos stygas.

Meilė yra stipriausia, ką Dievas galėjo sukurti. Nė vienas kalnas jai nėra per aukštas, nėra jai per stačių prarajų, per ilgo kelio, per didelio skausmo, per karštos saulės, per tamsios nakties. „Ji viską pergali“, sako šv. Povilas (I Kor. 13). Ji yra galingesnė už mirtį ir mirties baimę; jos neima šiurpas nė prieš budelio kirvį ar laužą.

Meilė yra amžinas pavasaris, amžina jaunystė, amžina šventė. Tiktai meilė duoda gyvenimui vertę ir šilimą, džiūgavimą ir pašventinimą. Meilė tave sukūrė. Meilė Dievą žmogum padarė. Meilė yra ant kryžiaus dėl mūsų iškentėtos kančios, kad mes liktumėm išganyti. Meilė yra ant mirties medžio gėdoj ir skausme mirti pasiaukojimas, kad mes laimėtumėm gražesnį gyvenimą. Taip, „Pats Dievas yra Meilė“—ir kiekviena žemiška meilė yra tik Dievo atspindys kūrinio veidrodyje.

Ar tu supranti, kad reikia turėti pilną pagarbos širdį, kalbant apie meilę? Šis žodis šventas. Nešventų lūpų pasakytas, jis skamba piktžodžiavimu. Kai jį tari, tebūna tavo sieloj rimtumas ir pagarba.

Kartais, kai vakarais nutyla aplinka ir siela, kai tamsa mūru apsiaučia visus namus ir paverčia juos vieniša pilimi, pasiimu liaudies dainų rinkinį, atsisėdu prie pijanino ir skambinu jas vieną po kitos. Nuostabūs dalykai tos senos liaudies dainos! Su jomis atsitinka kaip su vaikais: čia jos juokias, čia verkia—

ir kaip tik tada, kai jos linksmiausios, joms pasirodo akyse ašaros. Bet jos visada taip gaivinančiai kvepia eglynu ir lanka, kaip ir tie vaikai, kurie laisvoj gamtoj užaugo. Ne kaip bet kokia operečių dainuška, kurioj užuosti veido dažus, kulisų klijų ir kita. Ne, dėkui! Šiek tiek maloniau eglių kvapas ir saulės

Jauno dail. *Pundžiaus* Maironio biustas, laimėjęs konkursą.
Šis biustas bus pastatytas Karo Muziejaus sodely. «N. R.» klišė

šviesa, kalnai ir slėniai ir noras keliauti. Su kokiu dvasios pakilimu jaunystėj jas dainavom (nebaubkite taip!—visada sakydavo mūsų dainų mokytojas, kai mes būdavome įsilaidę ; nors jau vyrai esame, tačiau vis jų klausom su noru, drauge ir dainuojam ir tampam vėl jauni; o visiškai seni, kurie jau nebegali dainuoti, sėdi kėdėje, šypsos prieš save, linkčioja galva taktą ir barškina jį pirštų galais į rankų atramą. Vakare jas skambinu

vienas. Dainos turi manim vienu pasitenkinti. Vieną skambinu ištisai, kitą pusiau, o kai kurias pakartoju. Skambindamas niūniuoju, kitą dainuoju, trečią švilpauju.

Iš lėto prisiartinu prie dainos, prieš kurią visuomet padarau pauzą. Šimtą kartų, dar būdamas vaikas, esu ją dainavęs ir girdėjęs, bet nieko ypatingo tada nepagalvodavau. O dabar, vos tik ją pamatau, man pasidaro kartais taip liūdna, kad aš nebegaliu toliau skambinti. O pagaliau, jei ją ir skambinu, tai nepaprastai surimtėju. Negalėčiau tuo laiku juoktis; niekados nebegalėčiau jos švilpauti, skambinu ją iš lėto ir visai tyliai, tą Uhlando dainą „Aš turėjau draugą"...

Per keturis metus beveik kiekvieną dieną ją girdėjau, kartais net tris arba keturis kartus kasdien. Ir kiekvieną kartą, vos ją išgirsdavau, stodavo prieš mane atviri kapai ir negyvi draugai. Sudraskyti žmonių kūnai — užmušti broliai, balsganai pilkas sustingęs veidas, kruvina ir nešvari, suplėšyta uniforma, sustingę ir šalti sąnariai — toli nuo tėvynės ir niekados atgal nebegrįš. Ir taip jie buvo į ilgą kapą suguldyti — vyras šalia vyro, lavonas šalia lavono — o griežikai stovėjo ir griežė: „Aš turėjau draugą".

Vieną kartą tenai stovėjo senas, žilaplaukis pulkininkas; už jo pečių vaikinas su dvejeta arklių; iki vakaro jis turėjo sugrįžti į apkasus, o jis vis stovėjo prie savo vienintelio sūnaus lavono ir verkė. „Mano žmona, mano vargšė žmona!" — O griežikai griežė iš lėto: „Aš turėjau draugą"...

Lygiai jie griežė — ar tai buvo tūkstantasis, ar dutūkstantasis kartas, nežinau! — kai savo geriausį draugą Flandrijoj po vienu medžiu palaidojau. Dieną prieš tai, 5 val. popiet, mes norėjome sutartoj vietoj susitikti. Aš ateiti negalėjau. Ar jis laukė? Po dešimties minučių jis buvo jau nebegyvas, granatos sudraskytas. „Aš turėjau draugą".

Ar jūs galit suprasti, kad negaliu jos skambinti kaip kitų dainų; jog taip skaudu, kai kiti ją nesąmoningai dainuoja, — dainuoja tą maršo dainą, gal nuoboduliui nuvaryti? Prie kiekvieno žodžio prilipo žmonių kraujas, kiekvienas skiemuo suvilgytas žmonių ašaromis, kiekviename tone skamba plyšusi žmogaus širdis.

Meilė amžina žmonijos daina. Per visus šimtmečius skamba ji visose kalbose, kuriomis tik žmonės kalba, visose šalyse, kur žmonės gyvena, visur kur tik žmogaus širdis plaka, ten ošia galinga meilės daina.

Čia ji lyg šėlstantis orkanas, kuris padūkęs ir nesuvaldomas nugriauna visa, kas jam pakely pasitaiko, čia ji lyg švento gojaus šnabždėjimas, čia lyg dangaus dvasių choras. Yra žmonių, kuriems norėtųsi duoti kumščiu į veidą, kai jie ją dainuoja. Jų burnoje jos skaistumas subjaurėja, jos šventi žodžiai tampa niekšo kalba. Tačiau yra ir tokių, kuriems ją dainuojant, tu sudėtumei rankas. Daugeliui ji tapo rauda ir vienišų nakčių ver-

kimu, nes jiems šioj dainoj plyšo širdis. O kaip tu, krikščionis, turėtumei ją dainuoti?

„Aš turėjau draugą“ — ir aš matau Flandriją — tolimą, apleistą kraštą — granatos sudraskytą medį — atvirą kapą — ant palapinės marškos draugo lavoną! Su ta daina siejasi draugo kraujas.

Taip pat siejasi kraujas ir su kita daina — meilės daina; draugo kraujas, Dievo kraujas, kraujas iš meilės dėl tavęs išlietas. Tu tiki į Golgotą! Visa tam, kas ten atsitiko, tėra vienas žodis: meilė. Dieviška meilė — žmogiška meile pasidariusi — gailestinga meilė — gydanti meilė! Išduotoji meilė — išjuoktoji meilė — nukankinta meilė — mirštanti meilė.

Po tokio nesuprantamo, baisaus, iš meilės mums kruvino įvykio neturėtum šio žodžio ištarti nepagalvodami apie Golgotą. Meilės daina negali tau būti girtavimo daina, šokių daina. Įsivaizduok, žmogau, — jeigu karių našlės ir našlaičiai norėtų šokti pagal dainą „Aš turėjau draugą...“ jie nebūtų verti, kad juos žemė nešiotų!

Nesuteršk meilės dainos! Prie jos jungiasi Išganytojo kraujas.

Meilė, siela ir daina. — Meilės daina tavo sieloj! Meilė yra puikiausias, gražiausias, brangiausias sielos turtas. Ji yra tavo sielos auksas. Drauge, nemesk šalin savo sielos aukso! Nemesk jo į balą, nemesk į mėšlo krūvą, nemesk į gatvių nešvarumą... puikaus, švento savo meilės aukso!

Nebūk pasitenkinęs pusine, menka, negražia meile. Ji neverta to vardo. Netark šio žodžio, jeigu jis tau nėra švenčiausiu rimtumu, jei tu nejauti, kad dėl jo galėtumei gyvenimą paaukoti. Sumindžiok visa, kas žema, savo batų padais. Purvu vadink purvą ir mesk jį, kam jis priklauso: kiaulėms!

Meilė yra sielos ugnis — ne pojučių karštis, ne nesuvaldomas kraujas, ne gašlus geidulys! Ne! Meilė yra liepsnų srovė nuo dvasios į dvasią! Liepsnų lankas, kurį Dievas yra tarp Savęs ir mūsų įtempęs; liepsnų lankas, kuris sielą su siela sujungia.

Mėsą ir kraują, kurie gali degti, turi ir gyvulys. O tavo meilė yra tavo sielos daina.

O tavo siela yra dvasia, — kaip ir pats Dievas, kaip angelai yra dvasios. Sielos ir kūno dvejybėj, kurią mes žmogum vadinam, siela yra toji, kuri žmogui nurodo ypatingą jo vietą tarp visų žemės kūrinių. Žmogaus kūnas yra gyvulio kūnas. Savo kūnu žmogus stovi vienoj aukštumoj su gyvuliais, turi tuos pačius jutimus, pojučius, reikalus, funkcijas, tuos pačius džiaugsmus ir skausmus, kaip gyvulys. Bet savo siela jis toli prašoka viską, kas medžiagiška, kas žemės pagimdyta ir su žeme surišta, materijališka ir gyvuliška, ir žmogų pakelia į nežemiškų jėgų nematomą valstybę.

Viena tik siela žmogų dideliu padaro. Raumenų jėgą raumenų jėga matuojant, žmogus priklauso prie gamtos silpnuolių. Šimtai gyvulių rūšių jį prašoka raumenų jėga, sugebėjimu pri-

sitaikinti prie gamtos rūstumo, atsparumu ir ištverme. O kadangi žmogus vis dėlto valioja šeimininkauti ir valdyti gyvąją ir negyvąją gamtą, tai mes čia pripažįstame dvasios persvarą. Ne kūno, bet mūsų dvasios jėga priverčia jūrių bangas mums vergauti ir ant savo nugaros mus nešioti; dvasia įgalino mus pastatyti tiltus per giliausias bedugnes, pergręžti Alpių uolų mases, įkinkyti nepaklusnias gamtos jėgas sukti ratams, varyti mašinoms. Visa mokslo pažanga, visi tobuliausi meno kūriniai, visi technikos stebuklai yra mūsų sielos darbai. Visi universitetai, biblijotekos, muziejai ir meno rinkiniai, Egipto piramidės ir viduriniųjų amžių katedros, visoks žodžio ir balso, spalvų ir akmenakalybos menas liudija apie mūsų sielos galias ir didybę.

Sieloje glūdi mūsų galybė ir kilnumas. Kalbėdami apie gerus ir blogus, apie kilnius ir žemus žmones, turim galvoj ne jų kūną, bet jų sielą. Siela mums įspaudžia tauraus ar nuskurusio žmogaus antspaudą.

Kūno skausmus žmogus gali su didžiausia drąsa, ramybe ir kilnumu, dargi net su džiaugsmu ir pasididžiavimu perkentėti. Ir ligotą kūną turint, galima būti pilnu ir didžiu žmogumi. Bet kai suserga žmogaus dvasia, tada garbė ir mokslas, išauklėjimas ir išsilavinimas, viskas, kas gražu ir kilnu, nukrenta nuo žmogaus, kaip sudžiūvę lapai nuo nudžiūvusio medžio. Sergąs psichine liga nebežino, ką jis daro, -- o galėjo jis būti išmintingiausias ir inteligentiškiausias žmogus, — jis tampa bejėgis vaikas. Kas nori įsitikinti apie žmogaus sielos vertę ir didybę, tas turi tik vieną kartą aplankyti bepročių namuose nepagydomųjų skyrių. Vos tik siela liaujas viešpatauti kūnui, žmogus pradeda vegetuoti. Jis elgiasi, kaip galvijas, jis sugyvulėja.

Tol žmogus yra pilnas ir turi visą žmogišką didybę, kol siela yra karalius ir šeimininkas. Kur siela yra kūno viešpats, ji iškels kūną ir visus geidulius, kurie jam ir gyvuliui bendri, į savo ypatingas dvasios sritis, patobulins formą ir sutaurins turinį grynai gyvuliško veikimo — pakels geidulingą kūno darbą į gražesnį, tauresnį, dvasinį veikimą. Bet kai siela perleidžia savo valdymo teises kūnui, tada ji turi, kaip rojuje žaltys, dulkes ir purvą ėsti.

Dėl to žmogus negali labiau nusiskriausti, kaip kad savo sielą suvargindamas, savo sielą pažemindamas, save patį degraduodamas. Siela yra dvasia, ir tik dvasia gali ją pasotinti. Kas duos jai akmenų, nors tai būtų ir brangieji akmenys, ilgai badu marindamas ją suluošins.

Kas verčia savo sielą per kiaurus metus tik pinigais interesuotis, piniginį laimėjimą didžiausiu džiaugsmu, o praradimą didžiausia nelaime laikyti, tas pažemina savo sielą iki skaičiuojamosios mašinėlės. Tokio žmogaus siela pasidaro kieta, šalta ir bejausmė, kaip metalas tų pinigų, kurie yra vienintelis jų džiaugsmas.

Tuo ir yra nuostabi žmogaus siela, kad viskas iš jos ga-

lima padaryti: angelas ir velnias, šventasis ir piktadaris, šventovė ir plėšikų urvas, krištolinio tyro vandens šaltinis ir srutų duobė.

Ir dar nuostabesnė žmogaus siela yra dėl to, kad ji tampa tuo, ką ji myli.

Aukščiausia, ką tik siela gali duoti, yra jos meilė. Aišku: kuo tauresnė siela, tuo gražesnė, tyresnė ir kilnesnė jos meilė. Pasakyk man, ką tu myli, o aš tau pasakysiu, kiek verta tavo siela. Bet kaip tik dėl to ir galima pasakyt, kad žmogus savo meile duoda sielai tai, kas yra aukščiausio ir geriausio, ir, vertindamas savo meilę, pats nustato, kiek vertas yra jo sielos gerumas. Vadinas, meilė yra ne tik sielos kilnybės matas, bet kartu ir savo pasirinkta jos vertės riba. Kas savo meilę paniekina iki niekšybės, tas patsai pasidaro savo vidujinėj būtybėj, savo sieloj niekšiškas. Kieno meilė yra nešvari, to siela pamažu tampa gatvės grioveliu; ji pasidaro nejautri kilnumui, kurčia tyriems džiaugsmams; visos jo mintys ir norai pasidaro nešvarūs ir šlykštūs — žema meilė pažemina sielą.

Ir kuo labiau žmogus kilnina savo meilę, tuo kilnėja ir gražėja jo siela. Kuo labiau sudvasinta meilė, tuo tyresnė ir aiškesnė darosi atmosfera, kurioje siela gyvena, tuo skaistesnės jos mintys, tuo kilnesni jos troškimai, tuo aukštesnis jos tikslas. „Žmogus auga savo aukštesniais tikslais, siela auga savo aukštesne meile. Dėl to nugrimzdusiai, nupuolusiai sielai tėra tik vienas pakilimo kelias: aukštesnė meilė. Kai visiems mieste žinoma ir blogo vardo Magdalena pamilo Išganytoją, jos sieloj iš nuodėmių šiukšlių ėmė busti kilnu ir gražu; kadangi meilė Viešpačiui buvo perėmusi visą jos trokštančią sielą, ji buvo skaisti, skaistesnė už visas kitas, kurios purvą tik iš vardo žnojo. „Jai buvo daug atleista, nes ji daug mylėjo“ (Luk. 7, 47).

Žmogaus siela tampa tuo, ką ji myli! Nuo sudievėjimo iki sugyvulėjimo žmogaus siela gali per savo meilę pasiekti visas kilniausias didybės aukštumas ir visas pažeminimo gilumas.

Siela yra kaip indas iš brangiausio krištolo. Tą indą žmogus pripildo tuo, ką jis myli. Jis gali pripildyti jį nešvarumu ir purvu; tada tas krištolo indas taip bjauriai atrodo, kad nė vienas, kurio rankos švarios, jo nepaliestų. Bet tu taip pat gali savo sielos brangųjį indą pritvindyti tyros ir spindinčios meilės, kaip skaidriosios saulės šviesos; tada tavo siela bus tyra, graži ir spindinti kaip saulės auksas.

Kadangi žmogaus siela yra dvasia, tai kiekviena tokia meilė, — kuri savo esmėj nėra dvasinė, kurios liepsnų židinys yra ne pati siela, — yra smukimas žemyn, sielos išniekinimas. Tik toji meilė, kuri dega dvasios ugnimi, yra verta sielos garbės. Tik ji teužsitarnauja tarp žmonių meilės vardą.

Kuo labiau meilė yra dvasinė, tuo labiau ji kilnina žmonių sielas.

Dėl to Kristaus pasakymas: „Mylėk V. Dievą visa savo

Aleksandras Baldus

Albertas Didysis

Legenda

Mokslai yra tik kelias, o išmintis yra tikslas. Pirmieji daugiausia remiasi tik žmogaus pastangomis, antroji beveik visuomet dieviškąja malone. Ir dėl to, atsižvelgiant į mūsų dangiškąjį paskyrimą, pirmieji gali būti labai gražūs, ir geri, ir naudingi, bet galutinai tik išmintis yra būtina.

Gal būt, taip Amžinosios Išminties buvo jau nuspręsta, kad Albertas, smulkios povyzos, bet didžios dvasios, visą savo gyvenimą praleido aukščiau minėtai tiesai pažinti. Dar tikras jaunuolis, trokšdamas mokslo žinių, iš savo tėvų švabų namų išėjo į domininkonų vienuolyną Padujoj. Ir čia, ankštoj celėj, jis rungėsi su gyvenimo ir pasaulio slėpiniais, surado daugybę atsakymų į daugybę klausimų ir, ką rado, vėl prarado per naujus klausimus. Kaip diena ir naktis, keitėsi svajonės ir tikrovė, ilgesys ir pasitenkinimas, praradimas ir laimėjimas. Ir niekur jam nebuvo saiko, niekur nematė pradžios nei galo. Jį apsiautė abejojimas, ir jis ryžosi pabėgti.

Jau šliaužė smulkusis kūnas lengvai pristatytomis kopėčiomis žemyn ir norėjo peršokti per griovį, apsupantį visą vie-

---

siela“, yra daugiau kaip įsakymas—jis yra kelrodis į aukščiausią sielos tobulybę. Žmogaus siela, kuri Dievuje yra pažinusi beribes jūres amžinos grožybės, didybės ir tobulumo, kurios garbinimas yra virtęs meile Dievui, pamažu dalyvaus Dievo gerume ir gailestingume, Dievo prakilnybėj, dieviško galvojimo ir mylėjimo didybėj. Aukščiausias tikslas, kurį Kristus yra pastatęs žmogaus sielai, yra Jo žodžiai: „Būkite tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas“ (Mat. 5, 48).

Žmogaus siela, mylinti Dievą, savaime auga šitam iš visų aukščiausiam idealui pagal dėsnį—žmogaus siela tampa tuo, ką ji myli.

Nėra nė vienos žmogaus sielos, kuri nieko nemylėtų. O savo meile kiekvienas žmogus gali matuoti, kiek jis yra vertas. Jis gali savo sielą suskurdinti: tada jis palaipsniui smuks, kris žemyn kaip erelis, kurio sparnai palūžo. O jo dvasia, kuri privalo viešpatauti, tampa tada savo kūno norų ir aistrų vergu, nuo sosto nuverstu karalium, virš kurio savi jo tarnai botagu šmaginėja.

Bet jis taip pat gali pats sau tarti: „Jei mano meilė yra tik pojučių svaigulys, tik kraujo šauksmas, tik kūno karštis, tai tada aš pats save pažeminu ligi gyvulio. *Mano gi meilė turi man būti ne kelias į gelmes ir puolimą, bet kelias į aukštį ir kilimą*“.

Išvertė Br. A. Vaitiekūnas

nuolyną, tik staiga, it iš žemės išaugo, stojo prieš jį sušvitusi moters figūra, kurioj jo dvasia įžvelgė Dievo Motiną. Siaubingai susikirto išgąstis ir nusistebėjimas, ir iš verpetuojančios dvasios pradėjo veržtis gaivalingas atkaklumas, kad jis į malonų moters klausimą, ką jis norįs daryti ir ko labiau jis norėtų — pasaulio mokslų ar dangiškosios išminties, — visokią išmintį atstūmė ir pasirinko pasaulio mokslus. Neapsakomai maloniai šypsodamos, Dievo Motina patenkino jo norą ir tik pridūrė, kad jis kada nors gailėsis kitaip nepasirinkęs. Bet Albertas jau vėl stovėjo ant kopėčių, jau spraudė savo kūną vėl į celę, kurioje kupinas dėkingumo dieviškajai pamėklai nekantraudamas laukė rytojaus, kad iš naujo atsigertų iš knygų šaltinio ir susirastų pagaliau trokštamo pasitenkinimo.

Ir vis dėlto jis, taip lengvabūdiškai pasirinkęs kūrinį kūrėjo vietoj, turėjo pagaliau pasigesti Dievo. Be gelbstinčios malonės ir tik savim pasitikėdamas, ordeno viršininko įsakytas, iškeliavo Albertas pareiniu į Kölną. Ir čia, savo ankštoje celėje, kuri jam tikra tėviške tapo, veržđamasis nuo atsakymo prie naujo klausimo, nuo pažinimo prie nusivylimo, be pailsio matavo jisai platųjį kūrinių pasaulį, ištyrinėjo jisai žemės dėsnius su visomis jų priežastimis ir veikmėmis ir pastūmėjo galingai proto ribas ligi ten, kur tik vienas tikėjimas išsprendžia gyvenimo paslaptis. Kas buvo galima pažinti, jis pažino. Aukščiausios Europos mokyklos pavadino jį savo mokytoju, ir didžiausios jų miestų salės buvo per mažos jo klausytojų miniom.

Vis žemiau jo pečius lenkė metų našta, vis labiau pavargo jo galva, vis labiau žilo jo plaukas. Tik troškimai jo dvasioje liko karšti, kaip anksčiau, ir kaip anksčiau iš po jo kaktos raukšlių akis ieškojo su pasiilgimu vienybės, kurioj atsispindėtų daugybė ir kuri daugybėj atsispindėtų .

Buvo jau aštuoniasdešimtas vardadienis, kai priešais didžiausius amžiaus mokslininkus senis skelbė savo veikalą ir jį su maldingais žodžiais, kaip menkutę auką, kėlė į Dangų, kaip kūrinio dovaną savo kūrėjui, — staiga švystelėjo jo dvasioj kaip žaibas, sustingo jo žodis, ir jis gavo išvyst paskutinįjį mokslų mokslą ir pirmąją išmintį, vienintelį tikslą ilgo jo kelio, kurį jis buvo nukeliavęs. Išvydo, kad šitas Dangus yra Žemės saikas, kad jo malonė yra vienintelė jo valios atskleidėja, kad Dievo keliai apgaubia žmogiškuosius, ir dėl to pastarieji tampa dieviškųjų dalele. Ir kai šitas paprasčiausias ir svarbiausias pažinimas giliausiai jį sukrėtė, aukščiau klausytojų nustebusių žvilgsnių ir virpančių lūpų jis pamatė priešais save vėl Dievo Motiną, tokią gerą, maloningą, kaip kitados, ir per visą sujudimo triukšmą jis girdėjo tik jos draugiškus žodžius, kaip varpo garsą: „Eik šen, kary, ilgai buvai kelioj!“ Senis garsiai, kaip kūdikis, pravirko ir pamažu išėjo. Arkivyskupui, kuris pasibeldė į jo celę, jis atsakė dusliu balsu: Albertas tik ką mirė...

M. Czeska

Didvyris

— Koks mielas ir brangus gyvenimas!

Ir kunigas Petras atidarė langą ir visa krūtine įtraukė bundančio pavasario ryto kvapsnį. Jo vidų užgavo besikeliančios iš numirusių žemės kietėjimas, suartų laukų atdūsis ir gamtos džiaugsmas bei pagyvėjimas.

— Ak! Žmogus norėtum turėti ant pečių sparnus ir lėkti kažkur į beribę, į tą auksinę saulę.

Kunigas Petras, pavasario ilgesio pagautas, kiek ironiškai nusišypsojo, bet drauge pamąstė, kad iki šv. Mišių turi dar visą valandą laiko ir, nors skristi ir nepajėgs, tai gali eiti į tą džiaugsmingą pavasario rytą išsimaudyti ore, saulės spinduliuose, kad paskui ramiau galėtų nešti gyvenimo naštą, su didesniu džiaugsmu atlikinėti kasdienių pareigų pilkumą.

Jis nebuvo ūkininkas. Nejautė savyje ūkio pamėgimo: mažai jam rūpėjo, ar jo, kaip klebono, žemė bus užsėta rugiais, ar užsodinta bulvėmis. Taip pat mažai paisė, kiek ūkis duos jam pelno — ot, bet tik pragyventų.

Buvo aukštas, laibas, aiškių bruožų veidu, kuriame ryškiai skyrėsi gražios, moteriškai meilios, visada šypsančios lūpos. Buvo tai vienas iš tų gyvenimo poetų, kuriam mintis po plunksna nuolat mažėja, susitraukia, tirpsta, kol pagaliau iš nepaprastos galybės virsta tik trupiniu. Tačiau kalbėtojas iš jo buvo mažas. Neturėjo net to malonumo, kad savo mintis galėtų aiškiai iš sakyklos paskelbti: išbalęs, susijaudinęs, kas valandėlę šluostąs nuo veido prakaitą, vargino klausytojus ir pats silpo. O baigęs matydavo, kaip parapijiečiai, lengvai atsidūsdami, susigrūsdavo prie durų.

Bet jam atrodė, kad įstengs pagaliau pasiekti galingo savo minčių išreiškimo žodžiu, kaip tai galėjo padaryti raštu, ir kad jomis sujaudins klausytojų širdis. Tačiau nieks iš to neišeidavo — nauja kova atnešdavo naują pralaimėjimą.

Ir tik viena žmogysta klausėsi jo su pilnomis džiaugsmo ir pasididžiavimo akimis, gaudydama mintį iš daugelio žodžių — tai motina. O jis ją nepaprastai mylėjo.

Taip, Albertas iš tiesų mirė. Dar kelerius metus gyveno mažasis kūnas, bet didžioji dvasia buvo jau mirus. Ir kai jis kiekvieną rytą šv. Andriejaus bažnyčioje prie Marijos altoriaus su jaudinančiu nusižeminimu laikė gedulingas mišias už save, vieną kartą nužengė Dievo Motina jo pasiimti ir nusivesti į ten, kur visi troškimai yra patenkinami, kur mokslų kelias yra pasiekęs išminties viršūnės.

Kunigo sieloj viešpatavo giedra, gyvenimo ir pareigų meilė. Vengdamas kompanijų, verčiau ėjo į vargdienius, kad tiesiog ir tyliai paduotų jiems pagalbos ranką ir būtų kitiems pavyzdžiu. O gyvenimas vis ėjo, plaukė, palikdamas jo sieloj tik tylią giedrą ir ramybę. Jis pats daugiau nieko ir netroško.

Išėjo iš klebonijos. Iš virtuvės girdėjosi maldinga virėjo giesmė ir šviežiai degintos kavos kvapas. Nuo karvių grįžo per sodą tarnaitė su pilnais putoto pieno kibirais ir linkėdama gero nusišypsojo kunigui visu savo plačiu veidu... Antys skubinosi knaibyti jaunos žolės prieš saulę, o būdamos nuostabiai riebios, krypavo nuo vieno šono ant kito. Iš už tvoros iššoko šuo, mėgiamas klebono vilkas, sveikindamas savininką džiaugsmingu čypimu. Šokinėdamas pralenkdavo ir vėl sugrįždavo. Prašyte prašė paimti jį su savim.

Tad nuėjo drauge. Šuo šokinėjo, vartėsi po žolę; pribėgdavo šlapias, iškišęs liežuvį, bet nepaprastai patenkintas.

Naktį būta smarkaus lietaus, nes suminkštėjusi žemė griebėsi kunigo batų, lyg kieno nors grobiančios rankos jį stengėsi sulaikyti.

— Vanduo, tur būt, pakilęs — mąstė kunigas, pasukdamas upės link. Tačiau ėjo geležinkelio pylimu, bėgiais, nenorėdamas bristi minkštu vieškelio purvynu. Tuojau už sargo namelio sutiko ir patį sargą, grįžtantį nuo linijos.

— Garbė Jėzui Kristui, — tarė nusiimdamas kepurę.

— Per Amžius. Amen. Smarkiai lijo? Jonas buvai ant tilto?

— Grįžtu iš ten. Upė patvinusi, putota, sudrumsta, net baimė ima...

— Išsiliejusi?

— Na! Visos pievos apsemtos. Ir dvaro gluosnis ir ūkininkų rugiai. Nueikite, kunige klebone, pažiūrėti — nepamenu tokio vandens, o jau čia gyvenu dvidešimti metai.

— Eisiu...

— Sargas, išsiėmęs laikrodėlį pažvelgė į jį:

— Bet, kunige klebone, būkite atsargus. Už ketvirčio valandos eina greitasis traukinys. Kad neįvyktų kokia nors nelaimė.

— Žinau, žinau... Nesirūpink, Jonai, juk ne vaikas esu, laiku pasitrauksiu.

— Na, bet šis eina, atsiprašant kunigo klebono, kaip biesas.

Išsiskyrė. Kunigas netrukus perėjo pilną saulės, paukščių triukšmavimo, šviežio žalumo beržynėlį. Abiejose geležinkelio liinjos pusėse stovėjo baltos kreidinės uolos. Už jų buvo staigus bėgių užsisukimas, atskleidžiąs pasakišką vaizdą į saulės ir miglų maudomą slėnį. Čia pat už pasisukimo buvo tiltas. Kunigas, apakintas grožio ir palaido gaivalo — upės baisumo, valandėlei stabtelėjo. Drumstas, putotas vanduo vertėsi šniokšda-

mas, kriokdamas, vaitodamas tolyn. Įniršęs daužė geležinius tilto polius.

Ir staiga...

Staiga tiltas sudrebėjo, lyg gyva būtybė. Galinga banga sugriebė jį savo pasiutusiais pečiais, įsupo, apspjovė didžiausia krūva putų. Vidurinis skliautas išsitempė ir... griuvo... Banga per jį pervirto, užvirė, sugriebė, nunešė.

Visa tai įvyko akimirksniu, vienu akimirksniu...

Klebonas netikėjo savo akimis. Įtempė žvilgsnį — bet vidurinio skliauto nebuvo. Putojo tiktai pilkai rusvos spalvos banga ir mėtė sulaužytas dalis kaskart tolyn ir tolyn...

— Jėzus, Marija...

Kunigui dingtelėjo sargo įspėjimas: „už ketvirčio valandos eina greitasis traukinys".

Širdis krūtinėj pradėjo smarkiai plakti, smilkiniai apsipylė prakaitu. Žvilgterėjo į laikrodį — beliko penkios minutės...

Pas sargą jau nespės...

— Tad kas? Tad kas??..

Mašinistas, išvažiuodamas iš užsisukimo, kurs yra čia pat prie sugadinto tilto, visai nepastebėdamas pavojaus užvažiuos ant jo visu greičiu ir nugarmės į verpetą...

Tiek žmonių...

Gelbėti...

Kaip?!

Jėzau, kaip?!

Signalas...

Greitasis pravažiavo sargo namelį ir už valandėlės...

Kunigas Petras jau nedvejoja, jau negalvoja — persižengnojo ir bėga bėgiais, kiek įstengdamas, kiek dvasios krūtinėj turėdamas prieš traukinį. Jau prabėgo užsisukimą, turi jį pamatyti... turi... Sustojo. Jo juoda, aukšta silvetė su vėjo išpūsta sutana, su sielvartu iškeltomis rankomis aiškiai atsimuša ant kreidiniai balto uolos fono.

Bėgiai jau dreba, tolumoj juodas taškas vis didėja su nepaprastu greitumu...

Greitasis traukinys...

— Kristau, į Tavo rankas...

. . . . . .

— Žmogus ant bėgių! — baimingas šauksmas.

Gyslotos, nusiminusios rankos iš visų jėgų spaudžia stabdį. Ar įstengs sulaikyti, ar įstengs? Spiegiantis staugimas, baisus staugimas ir čypimas. Geležinis milžinas truktelėjo atbulas, sudrebėjęs visais savo sąnariais. Suvaitojo, sugriežė, lyg dantimis, sustojo.

Kunigas dar vis stovi ištiesęs rankas. Lūpos dreba, negali nė vieno garso ištarti. O prieš jį žingsnio atstumu, beveik krūtinė prieš krūtinę, drebanti, patvari mašina.

— Ar kunigas pamišot!

Kažkieno svetimos rankos ant jo pečių.

— Juk tai buvo mirtis.

Iš vagonų išsipila daugybė nusigandusių, nustebusių, supykusių žmonių:

— Kas atsitiko?

— Kas?..

— Kažkoks kunigas norėjo pulti po traukiniu...

— Pavyko sustabdyti paskutinį akimirksnį.

— Turėjo laimę...

— Kunigas?!

Kunigas Petras atsipeikėja, stengiasi apvaldyti nervus. Nors dantys kalena, kaip drugiui krečiant, bet lūpose šypsnis, tas jo įgimtas, gražus, geras šypsnis.

— Tai... ten... yra... mirtis. Tiltas sulaužytas... negalėjau kitokiu būdu sustabdyti traukinio. Mano akyse prieš penkias minutes vanduo tiltą nunešė.

Dabar tų akyse pasibaisėjimas, dabar tų lūpose miršta garsas, dabar baimė smaugdama spaudžia jų gerkles.

— Tiltas?

— Tiltas sulaužytas!

— Ir kunigas metėsi ant bėgių, kad sulaikytų traukinį...

Šis kunigas, tai... — mėšlungiškas kažkieno atsidusimas ir šnibždesys, tyloj augąs į šauksmą:

— Didvyris!

Kunigas Petras rausta ir bąla. Jį apsikabinę bučiuoja, smaugia.

Klebonija, tyla, vandens gurkšnis — jo didžiausias troškimas.

O, gurkšnis vandens...

Dieve, juk baigiasi išsisemt jo jėgos...

Kažkas nubėga už užsisukimo ir grįžta užduseęs, iš tolo šaukdamas:

— Taip, nėra tilto. Vidurinis skliautas sugriautas — būtume be abejojimo visi sugarmėję į dugną...

Visi šoka tilto pusėn pažiūrėti įsiutusios upės, kurioj mirtis būtų ne vieną iš jų pasiekusi. Moterys verkia... Kunigas, naudodamasis sumišimu, išnyksta minioj. Bėga išilgai traukinio. Iš antros klasės vagono iššoka su mergaite ant rankų kažkokia moteris ir, išplėtusi iš baimės akis, klausia:

— Kas atsitiko? Prašau pasakyti, kas atsitiko?

— Nieko... nieko... Jau viskas tvarkoj.

Ir kunigas Petras staiga pasilenkęs bučiuoja šviesią svetimos mergytės galvą. Toks laimingas, toks nepaprastai laimingas, kad ta šviesi galvutė... kad visos galvos...

— O, Dieve!

. . . . . .

Gustas Juozas S. S.

Ačiū, nerūkau!

Viena graikų legenda pasakoja, kad Dijogenas, tas keistuolis filosofas, pamatęs vienų ištaigingų rūmų prabangą ir nuolat bėgiojančius tarnų būrius, ėmė nuskųsti jų šeimininką. Tas, pastebėjęs tokį filosofo elgesį, labai nustebo, nes jį pakvietė į puotą, kad išgirstų liaupsinimų ir pagyrimų.

— Ką padarysi, — tarė Dijogenas, — tu iš tikro visų tų patogumų esi vergas ir tarnas.

— Aš? Kaip tai? — paklausė akis pastatęs šeimininkas. — Man rodos, visai priešingai: ne aš esu vergas, bet tie visi daiktai man vergauja.

— Ar tu įstengtum gyventi tokioj būdoj kaip aš, kuri man daug ką atstoja?

— Aš, niekuomet! — atsakė ponas.

— Na, tai tiesa mano pusėje, — iškilmingai tarė filosofas, ir eidamas sau tolyn galvą linguodamas šnibždėjo: — *Daug ko man nereikia, patogumai manęs nevilioja.*

Tikras ar išgalvotas tas anekdotas, mums tai nerūpi, tačiau jis turi gilią moralinę reikšmę, jei vietoje turtingo pono atsistojame mes patys, o ištaigų ir tarnų vietoje dedame mūsų įpročius.

*

Pažinus ir nušvietus, kaip įgyjami įpročiai ir koki baisūs padariniai blogųjų ir džiuginą ir malonūs gerųjų, telieka pakalbėti mums apie vadinamuosius *indiferentiškus* įpročius, t. y. tokius, kurie yra nei blogi nei geri.

Tuoj pasakome, kad indiferentiškų įpročių t i k r e n y b ė j e nėra. Rodos, yra veiksmų, kurie imami patys savy, t. y. at-

---

Beržynėlio tylumoj kunigas sėda ant kelmo, nes jo kojos linksta, tiesiog atsisako toliau eiti. Jo vilkas, jį suradęs, padeda jam ant kelių savo ištikimą galvą, visą laiką žiūrėdamas į akis... Nieko nesupranta iš šios visos istorijos. Mato tik, kad jo savininko veidu ritasi viena po kitos ašaros, bet degančiose, į dangų pakeltose akyse spindi džiaugsmas, ne skausmas. Todėl ir jis jaučia pareigą patenkintas sukti uodegą.

Tolimas šniokštimas... Tai traukinys grįžta į stotį. Toli bokšte muša aštuonias.

— Šventos Mišios!

Kunigas Petras skuba, bet pakeliui į bažnyčią rūpestingai prausia veidą prie kelio tekančiam upelyje, nes nenori, kad jo mylima senutė motina matytų, jog... verkė.

Išvertė *L. Krisiūnas.*

skirai nuo žmogaus, yra neutralūs. Pavyzdžiui: pasivaikščioti, miegoti, rūkyti, griežti, mokytis ir t. t.; negalima pasakyti, kad tie dalykai patys savyje būtų geri ar blogi. Kodėl? Dėl to, kad gali būti geri ar blogi, žiūrint kieno ir kokioj aplinkumoje yra atliekami. O kadangi veiksmas yra negalimas, jeigu jo niekas nedaro, ir jeigu kas daro, tai daro tam tikroj aplinkumoje, todėl ir indiferentiškų veiksmų, kaip jau aukščiau minėjau, nėra. Na, argi gali būti vaikščiojimas, miegojimas, grojimas, mokymasis, jeigu niekas nevaikščioja, nemiega, negriežia, nesimoko? O jei kuris atlieka vieną tų veiksmų, tai tuo pačiu veiksmas, tampa blogas ar geras. Pavyzdžiui: miega žmogus nusidirbęs, pavargęs — veiksmas geras; miega tinginys vien iš tingėjimo — veiksmas blogas. Antras pavyzdys: vaikščioja moksleivis, *kada* turėtų būt namie ir mokytis — veiksmas blogas; vaikščioja moksleivis tinkamu laiku, norėdamas atgaivinti tyrame ore plaučius, pavargusį protą — veiksmas geras. Prie laiko aplinkybės *kada* pridėk dar kitas: *kur, kaip, su kuo,* o ypatingai *kodėl,* ir tuoj tau bus aišku, ar veiksmas savyje indiferentiškas, neutralus yra geras ar blogas.

Taigi tikrenybėje neutralių veiksmų nėra, nes visi tampa geri ar blogi pagal aplinkybes, kurios, taip sakant, juos įkūnija, paverčia tikrenybe, ir jei įprotis yra patraukimas pakartoti tuos pačius veiksmus lengvai, greitai, su malonumu, tai labai lengvai galime padaryti šiokią išvadą: gerumo ar blogumo atžvilgiu indiferentiškų įpročių nėra, bet kiekvienas įprotis yra arba geras arba blogas. Iš to išeina, kad kiekvienas jaunuolis ir jaunuolė atsidėjęs-usi turi sekti ir stebėti tuos... centrus, apie kuriuos lyg kokios planetos sukasi jo veiksmai. Tie centrai ir sudaro būsimųjų įpročių pumpurus.

Kiekvienas žino, kaip yra suku ir kai kada visai negalima atmegzti tų mazgų, kurie buvo užveržti nuolatiniu tų pačių veiksmų pakartojimu, arba ištuštinti tuos širdies indus, kuriuose gyvena įprotis.

Vienas skaitytojas rašė, kad liko lyg perkūno trenktas, perskaitęs šią kai kurių nelaimingų jaunuolių dejonę: *Esame pasmerkti iki gyvos galvos priverstinai smaguriauti!* Atsakiau tam draugui, kad toji baimė perbėgusi per jo kūną yra šventa ir kartu geras ženklas ir Apvaizdos perspėjimas. Geras ženklas, nes... jis dar nepasmerktas iki gyvos galvos; Apvaizdos perspėjimas, kad tokiu netaptų.

Šių dienų Tantalas.

Vienas graikų mitas pasakoja, kad Tantalas, Frigijos karalius, vieną sykį kažin kuo užgavęs dievus, kurių buvo pasmerktas amžinai kentėti alkį ir troškulį. Ties pat jo akimis kabėjo vaisiai apkibę šakas, tyras šaltinio vanduo čiurleno, bet vos tik jis jų siekdavęs, viskas tolindavęsi.

Tokių tantalų pasitaiko gana dažnai ir mūsų dienomis. Sykį man teko važiuoti traukiniu ištisas keturias valandas drauge su vienu aukštesniųjų gimnazijos klasių mokiniu, — geras draugas, pamaldus ir skaistus jaunuolis.

Tas vaikinas tada pergyveno keturias valandas tikrai tantališkų kančių. Geiste geidė to, ką galėjo pasiekti tik vienu rankos ištiesimu ir vis dėlto negalėjo naudotis. Ko jis taip troško? Ogi... dūmų! Turėjo kišenėje kelias papirosų dėželes, bet... buvo užsimiršęs degtukus. Vargšelis, kiek tada jis prikentėjo. Kada tik traukinys sustodavo, tai ir puldavo prie langelio klausdamas degtukų, bet, lyg užduota, — jų negaudavo. Grįždavo į savo vietą nusivylęs ir retkarčiais žvilgterėdavo į mane lyg laukdamas mano ironiško nusišypsojimo. O aš su pasigailėjimu kartojau Dijogeno žodžius: *kiek dalykų man nereikia*. Pagaliau atėjo pagalba: į traukinį įlipo vienas ponas, kuris atsisėdęs užsidegė cigarą. Mūsų jaunuolis, kaip gatvės elgeta, puolė prie jo prašydamas leisti pasinaudoti deganèiu šipulėliu.

Ar žinai tą pasaką apie kelis jūrių keleivius, kurie netikėtai užklydo į vieną apleistą vandenyno salą? Teturėjo tik vieną degtuką ir tas pats buvo sušlapęs. Su kokiu atsidėjimu stengėsi jį išdžiovinti, ir braukiant kiekvieno net kvapas sustojo, širdis ėmė smarkiau mušti, kad tik neužgestų. Ir kas per skausmas jiems buvo, kai pabraukus, tik sprogtelėjo siera, žybtelėjo kibirkštis ir... užgeso. Tų keleivių, sako simpatiškasis rašytojas Verne, nuo to degtuko priklausė gyvenimas ar mirtis; mano gi kelionės draugui reikėjo jo tik dėl įpročio, kurį įgijo taip sau indiferentiškai elgdamasis. Jis pats pasisakė, kad šįryt priėjęs išpažinties prie švento ir malonaus senuko kun. P... Kiek meilės ir išminties jo patarimuose!.. Iš kvapo pajuto, kad aš rūkau ir tarė: — Už atgailą... kokį vieną papirosą mažiau! — Aš pasižadėjau, manydamas, kad tai lengvas dalykas, bet per šias tris kelionės valandas pasijutau, kiek tas man kaštavo, ir pradedu įsitikinti, kad geriau būčiau padaręs, jei būčiau paklausęs savo tėvų ir auklėtojų, kurie man patarinėjo nerūkyti. Tiesa, kad už sutaupytus pinigus nebūčiau nusipirkęs centrelio, bet taip pat tiesa, kad dabar būčiau laisvesnis ir neturėčiau nereikalingos kankynės.

Mano jaunuolis sakė tikrą tiesą. Kiek jaunuolių prisipažįsta esą vergai tabako.

Kame tvirtybė?

Gal man užmesi, kad tas jaunuolis rūkydamas nieko blogo nepadarė. Atsakau tuoj, kad blogybė glūdi nevien rūkyme (pinigų mėtyme, laisvės praradime), bet daugybėje kitų aplinkybių, gana juokingų ir tragiškų, į kurias įprotis įstato. Ir to jaunuolio kentėjimas buvo tantališkas ir juokingas kitiems keleiviams ir tragiškas jam pačiam, o tai, spėju, jį įstatys į dar bjauresnes kančias.

Labai draugiškai bešnekant ir beskaičiuojant daugybę vergijų, kurias mes patys užsitraukiame ant savo galvos, pasiekėme paskutinę mūsų kelionės stotį. Jaunuolis pakėlė gražias akis į dangų ir sunėręs rankas atsiduso:

— Dabar prasidės man skaudūs laikai.

— Kodėl? — paklausiau — juk šiam mieste bus papirosų ir degtukų...

— Bus, bet negalėsiu jais naudotis.

— Kodėl?

— Stoju į gimnaziją baigti savo mokslo, kur rūkyti griežtai draudžiama. Ko jūs šaipotės?

— Kad tas tavo *griežtai* atrodo man lyg kryžius, ant kurio, tau, mielas drauguži, labai nepatogu; ar ne?

— Tiesa, tai sunkus kryžius, kurį aš ir mano draugai rūkoriai neįstengiame panešti, tad vilkte velkame paskui...

— ... keliais, kurie, tur būt, neveda į Kalvarijos kalną...

— Ne, ne! Turime slėptis ten, kur higiena liepia būt kuo trumpiausiai. Be to, kiek slapstymosi, melagysčių, nudavimų, gudrybių turime griebtis išlaikyti tam despotui įpročiui ten, kur jam įvežamas maistas yra apkrautas didžiausiais muitais!..

— Išvada — tariau jam tapnodamas petį — didžiausias kaltininkas yra įprotis, kuris iš paviršiaus žiūrint atrodo indiferentiškas.

Mano jaunuolis, linguodamas galvą pripažino man tiesą ir niūniuodamas dainelę, ėjo į savo įstaigą:

Penkiolikos metų kai užrūkiau
pirmąjį kartą — tuoj apsvaigau...

Deja, apsvaigimas pasibaigia, kai dūmai pradeda būt nenaujiena, bet jo vietą užima vergija, kuri iš lėto viską užvaldo.

Taigi tu būdamas su draugais, jei dar nesi dūmų vergas, pakviestas paimti papirosą, prie žodžio *ačiū* pridėk dar šį: *nerūkau*...

Nerūkančiųjų skyriuje, traukiny važiavo pypkorius žydas. Keleivių prašomas nerūkyti, atsakė:

— Nu, aš rūkau savo.

Tuo tarpu ateina konduktorius. Bijodamas pabaudos, žydas norėjo išmesti papirosą pro atdarą langą, bet apsirikęs išmetė bilietą. Kiek kaštavo jam papirosas, jei jis sumokėjo pabaudą už rūkymą nerūkančiųjų skyriuje ir už važiavimą be bilieto?

M. Ivanauskas

Cheminis karas

Ateities karas — cheminis karas.

1914-18 m. didysis karas karybos istorijoje yra pereinamojo karo tipas tarp buvusių — senovės ir būsimųjų — moderninių karų. Jame randame daug senovės karų liekanų ir moderninio karo užuomazgos žymių. Chemijos mokslo išradimai dažnai, griežtai pakeisdavo karo technikos priemones ir taktikos būdus, bet pagrindiniai strategijos ir taktikos elementai liko ir liks seni. Vietoje primityvaus žmogaus svaidomojo akmens ar buožės šiandien turime rankines granatas; vietoj vilyčių — šautuvus ir kulkosvaidžius; vietoj katapultų, karo vežimų ir Hanibalio karo dramblių — patrankas ir tankus. Didžiojo karo įvykiai parodė, kad šios karo priemonės nėra galingos, kaip kad buvo karo specijalistų ir ekonomistų d. karo pradžioje spėliota. Kariuomenė sulindo į žemę — pasislėpė. Karo laukas liko „tuščias“. Kovotojai negalėjo turimomis priemonėmis tos „tuštumos“ įveikti, kad galėtų slinkti į priekį. Nusivylė karo vadai... Jie griebėsi tokių kovos priemonių, kurios prieš d. karą buvo viso civilizuoto pasaulio pasmerktos. Tai buvo nuodingosios dujos.

Iš esmės nauja pastarajame kare buvo lėktuvai, oro laivai, nuodingosios dujos ir bakterijologinės priemonės. Šios karo priemonės ateities karo veidą pakeis. Padarys be galo barbarišką — pragarišką. Apie tai galima spręsti iš retkarčiais pasirodančių karo specijalistų raštų apie ateities karą. Kiti rašytojai net pataria apie tai negalvoti. 1929 m. miręs Prancūzų maršalas Foch (Foš), garsus karo žinovas, didelis karo teoretikas ir praktikas, piešia štai kokį artimiausio karo vaizdą: „Nuodingos bombos sėja visur mirtinai veikiančias dujas, kurios prasiskverbia pro kiekvieną dujokaukę ir per kelias minutes naikina bet kokią gyvybę; jokiomis priemonėmis neužgesinamos fosforo bombos nudegina mėsas iki kaulų. Šimtai tankų, kurių kiekvienas kas minutę sėja tūkstančius mirtinų šūvių; kulkosvaidžiai, išsviedžią didžiausiu greitumu šimtus milijonų kulkų. Ir viršum visų šitų baisenybių — dangus užtemdytas tūkstančių lėktuvų, iš kurių mirtis į žemę upeliais liejasi. Užpakaly fronto linijų — naikinanti toli šaudomos artilerijos ir aerobombų ugnis laidoja griuvėsiuose ištisus miestus ir kaimus“.

Šiais laikais per avijacijos manievrus su nuodingomis dujomis prieita išvados, kad Londonas, Berlynas, Paryžius ir kiti milžiniški miestai gali būti sunaikinti per vieną — pusantros valandos ir per tą patį laiką išnuodyti visi tų miestų gyventojai. Tai kas bus su mažesniais miesteliais ir kaimais?

Kaip d. kare kariuomenė sulindo į žemę, taip ateities kare

— pakils į orą. Žudysis ne sustojusios frontais viena prieš kitą kariuomenės, bet bus naikinamos ištisos šalys, pramonės centrai, geležinkel. stotys, uostai, tiltai, ramūs užfrontės gyventojai, seneliai, moterys ir maži vaikai, nes į ten ketinama siųsti šimtus lėktuvų su įvairiausių rūšių bombomis viskam paversti klaikiais griuvėsiais ir milijonų kapais.

Nekalbėsim apie įvairių įvairiausius ištobulintus moderniosios technikos pabūklus — tankus, tanketes, motorizuotas patrankas, apie automatiškus lėktuvus, valdomus be žmogaus per šimtus kilometrų. Čia šiek tiek supažindinsim su viena iš baisiausių ateities karo priemonių, kuri daugiausia palies ramius šalies gyventojus — nuodingomis dujomis — vadinamu cheminiu karu.

Chemijos ginklo kilmė ir jo vaidmuo didžiajame kare.

Cheminio ginklo pradžią užtinkame jau gilioje senovėje, kada strėlų smaigalius užnuodydavo tam tikrais nuodais arba į apgultas pilis mėtydavo dvėsleną.

Primityvūs žmonės, versdamiesi daugiausia medžiokle, patyrė, kad žvėrys labai bijo ugnies ir dūmų. Kiek vėliau ši priemonė buvo vartojama ne tik baidyti žvėrims iš urvų, bet ir apsiginti nuo priešo — žmogaus. Pradžioje vartojo medžiagas, kurios labai rūkdavo: žalias malkas, drėgnus šiaudus, samanas ir žolę, primaišant į ją dūminių degamųjų įvairių degutų, sakų, gyvulių taukų ir t. t. Neilgai trukus mažiau kenksmingos medžiagos pakeičiamos labiau erzinančiomis ir nuodingesnėmis cheminėmis medžiagomis.

Jau spartiečiai Peloponeso kare (V šimt. pr. Kr.) vartojo erzinančius ir nuodingus degančios sieros ir arseno dūmus. Rymo Rytų Ciesoriui Herakliui (610-641) graikų ugnimi pavyko sunaikinti arabų laivyną. Graikų ugnimi vadinas lengvai degąs ir labai rūkstąs žibalo, deguto, sakų ir sieros mišinys, duodąs dvokiančius dūmus. Tą patį būdą vartojo saracėnai Eigipte — paskutiniuose kryžiaus karuose prieš Šv. Liudviko IX (1226-1270) kariuomenę. Viduriniais amžiais taip pat užtinkama vartojus erzinančius ir nuodingus dūmus. Tų laikų gydytojų ir alchemikų slaptuose vadovėliuose randame daug receptų nuodingoms dujoms gaminti.

Naujaisiais laikais XVIII-XIX amž. nuodingų medžiagų receptų ir pasiūlymų netrūko, bet jų vartojimas kare buvo laikomas nehumaniškų, negarbingu ir buvo net didžiųjų imperijalistų atmestas.

1899-VII-29 d. beveik visos kariavusios valstybės, vadovaujamos žmoniškumo jausmų, pasirašė Haagoje sutartį, kuri draudžia karo metu „vartoti ginklus, sviedinius arba medžiagas, kurios gali suteikti nereikalingų skausmų".

1904-5 m. rusų ir japonų kare buvo vartojamos nuodin-

gomis cheminėmis medžiagomis užtaisytos granatos. Kadangi jos buvo vartojamos nedideliais kiekiais ir atsargiai, tai įspūdis ir vartojimo pasekmės buvo menkos.

XX a. pradžioje militaristinės valstybės studijuoja cheminį ginklą ir praktiškai ruošiasi cheminiam karui.

1907 m. Haagos Konferencija priėmė rezoliuciją, suformuluotą 23 paragrafuose ir draudžiančią vartoti kare bet kokias nuodingas dujas; pavojingus gyvybei nuodus; nuodyti vandens šaltinius ir maisto produktus.

1912 m. šis nutarimas iš naujo buvo patvirtintas ir aiškiau pabrėžtas. Nespėjo nė du mėnesiai praeiti nuo didžiojo karo pradžios, ir šis bendras tarpvalstybinis nutarimas buvo sulaužytas. Nė viena iš pasirašiusių valstybių neišlaikė savo pažado!

D. kare dujos pradėta vartoti 1915 m. balandžio 24 d 4 val., kai vokiečiai prie miestelio Yper 6 klm fronto platumu pavėjui paleido iš tam tikrų indų chloro dujų bangas. Nuod. dujas karo reikalui vartoti pasiūlė Berlyno universiteto profesorius Nernastas; bandymus su dujomis laukuose vykdė prof. Haberis. Šituo sukėlė baisiausią paniką — pasibaisėjimą santarvininkų tarpe. Ataka truko 15 min. Buvo apnuodyta per 15.000 žmonių, iš kurių žuvo apie 6.000, o kiti paliko nepagydomais paliegėliais — invalidais.

Karo metu neitralios valstybės neprotestavo prieš dujų naudojimą; tik tautų Raudonojo Kryžiaus komitetas 1918 m. vasario mėn. pasiskelbė prieš nuodijančių dujų naudojimą. Ir tais pačiais m. Vakarų fronte apie 50% visų granatų buvo su nuodingomis dujomis, o per tų metų rugpjūčio mėn. pirmas 10 dienų vienų tik prancūzų kareivių buvo apnuodyta nuodingomis dujomis 14.578 žmonės, nors kiekvienas prancūzų kareivis turėjo po vieną arba po dvi gana tobulas dujokaukes.

Pasauliniame kare dujos suvaidino labai svarbų vaidmenį. Bendri abiejų kovojančiųjų pusių nuostoliai nuo dujų siekia arti 900.000 žmonių. Pradžioje chloras, paskui fosgenas buvo naudojami dujų bangoms leisti; paskiau pradėta vartoti rankinės dujinės granatos, vėliau cheminiai artilerijos sviediniai ir pagaliau cheminės aerobombos.

D. karui baigiantis, karo cheminės medžiagos buvo vartota sistemingai. Iš anksto buvo sudaromi planai dujoms, dūmams, migloms naudoti, chemijos kariuomenės dalims suskirstyti, suderinant pastarųjų veiksmus su kitų ginklų rūšių veiksmais. Karo cheminės medžiagos buvo įvertintos karišku atžvilgiu ir imta kurti specijali chemijos karo taktika.

Cheminio ginklo veikimą puikiai nušviečia statistikos duomenys. Pav., J. Am. Valstybės per d. karą turėjo iš viso 258.338 žmones nuostolių, iš kurių 75.752 asmens, arba 30%, žuvo nuo dujų.

Cheminio ginklo istorija mums rodo, kad karo cheminės medžiagos sudaro galingą kovos priemonę, nuo kurios norės

Heinrich Harder. Pasaulio galo fantazija.

„N. R“ klišė.

atsisakyti tik tas, kurs šio ginklo naudojimo atžvilgiu yra silpnesnis.

Karo cheminių medžiagų rūšys.

Kenksmingomis karo cheminėmis medžiagomis vadinamos tokios cheminės medžiagos, kurios, esant normaliai temperatūrai ir nebūdamos dujomis, bet paleistos iš tam tikrų indų, sviedinių bei aerobombų į priešą, padaro jam žalos: nuodija arba demoralizuoja priešą. Leidžiamieji šiuo būdu skysčiai, sviediniui sprogus, virsta dujomis arba ištaškomi, o kietieji jungiiniai sprogstamųjų arba kaitinamųjų medžiagų paverčiami smulkiausiomis dulkėmis. Taigi nuodingomis dujomis vadinsime medžiagas, esančias ne tik dujinėje būklėje, bet ir visas skystas bei kietas medžiagas, kurios kare vartojamos nuodingųjų dujų pavidale.

Kar. chem. medžiagos klasifikuojamos įvairiai. Jas galima suskirstyti fizijologijos ir taktikos atžvilgiais.

Fizijologijos atžvilgiu: *kenksmingos* ir *nekenksmingos*. Kenksmingosios medžiagos skirstomos pagal jų veikimą: 1. troškinamosios; 2. ašarojamosios; 3. deginamosios arba piktosios ir 4. nuodijamosios. Nekenksmingos k. ch. medž. yra žmogaus organizmui nekenksmingos ir jos vartojamos dirbtiniams dūmams bei rūkui gaminti maskavimo tikslams.

1. *Troškinamosios.* — Šiai grupei priklauso chloras, fosgenas, palitas, surpatitas, fenilokarbilaminchloridas ir kt. Jų fizijologiškas veikimas pasireiškia staigiu troškimu ir spaudimu krūtinėje; dideliu bendru nusilpnėjimu; einą žmonės griūva; skaudžiai kosi su mėšlungiu; apalpsta ir vemia, mažai apsikrėtus chloropikrinu ir fosgenu; smarkiai palietus, pirmą dieną temperatūra pakyla ligi 38°-39°, antrą — ligi 40° ir aukščiau; akis skauda ir jos gausiai ašaroja; smarkiai palietus užtrokštama; apsikrėtus palitu ir fosgenu, jaučiamas supuvusių lapų kvapas, o burnoje šokolado skonis. Mirties agonijoj baisiausi skausmai, kankinąs troškulys, didelis kraujo sutirštėjimas ir klaikios konvulsijos. Pagijęs užnuodytasis visą amžių pasilieka paliegėliu.

2. *Ašarojamosios.* — Šiai grupei priklauso chloropikrinas, bromocetonas arba martonitas, benzilbromidas, chloracetonas, bromoksilolas ir bromometiletilketonas. Fizijologiškas jų veikimas pasireiškia tuo, kad skauda akis, jos gausiai ašaroja; noris nesulaikomai čiaudėti, pasirodo slunksto žymės, snargliavimas, seilėjimas, galvos skausmas, nosies sutrikimas, jaučiamas kartaus migdolo kvapas; susierzinimas kelioms valandoms praslinkus pranyksta; prie didesnių koncentracijų pastebėtas akies ragienos susidrumstimas, kuris nebepraeina, ir žmogus arba gyvulys iš dalies arba visai apanka. Šios grupės dujas geros dujokaukės sulaiko ir nepraleidžia. Ateities kare moterys, vaikai ir kiti užfrontės gyventojai dėl šitos dujų grupės gali skaudžiai nukentėti.

3. *Deginamosios-piktosios* . — Šiai grupei priklauso *iperitas*, dimetilsulfatas, etildichlorarsinas arba sternitas, liuizitas ir etildibromarsinas. Jų fizijologiškas veikimas pasireiškia, kad kartais pajuntama nemalonus svogūno arba garstyčių kvapas, kurį turi iperitas, jei jis vartojamas negryname pavidale; lengvas kutenimas gerklėje ir ašarojama; kartais apalpstama ir vemiama; tačiau apsinuodinimo iperitu pradžioje žymės mažos ir aiškėja tik kelioms valandoms praslinkus, o kartais ir vėliau.

Iperitas yra klastingiausias iš visų žinomų nuodų, nes neturi nei spalvos nei kvapo ir nuodingas veikimas pasireiškia ne staigiai. Todėl visai nežinoma, kada reikia nuo jo apsisaugoti, nors ir apsaugos būdai yra labai sunkūs ir retai galima ką nors padaryti. Moderniškoji dujokaukė sulaiko iperitą, bet ji apsaugo tik kvėpavimo organus, o iperitas veikia visą kūno paviršių ir labai lengvai prasiskverbia pro lininius, vilnonius ir net guminius (gumą tirpina) drabužius. Visą kūno paviršių ištisai jis apkloja kaip kleisteriu, kuris atveria žaizdas. Žaizdos pūva tolyn ir neužgyja ištisus mėnesius. Žmogus ar gyvulys apanka baisiausiai kentėdamas. Įkvėpavus oro su mažiausiu iperito kiekiu, mirtis neišvengiama. Prasideda kraujavimas viduje: plūsta krauju plaučiai, inkstai, skilvys, smegenys, žarnos ir t. t. Nervinių centrų paraližas prieš mirtį sukelia baisiausias konvulsijas. Juo oda yra plonesnė ir švelnesnė, juo greičiau atsiveria žaizdos. Todėl ateities kare pirmomis iperito aukomis bus vaikai ir moterys. Būdamas sunkesnis už orą, iperitas lengvai prasiskverbia į namus, užpildo trobas, rūsis ir t. t., ir niekur nuo jo negalima pasislėpti. Vietos užnuodijimas lieka pavojingas nuo 1 iki kelių mėnesių, o trobose ir rūsyse nuodingas iperito veikimas gali pasireikšti net per dvejus trejus metus.

4. *Nuodijamosios.* — Iš šių dujų gerai žinomos ciano vandenilis, bromcianas ir anglies oksidas. Jomis smarkiai apsinuodinus — staigiai miršta; silpniau — nusilpstama, kartais tik sąmonė prarandama; užtrokštama ir pamėlynuojama.

Taktikos atžvilgiu kar. chem. medž. skirstosi į 1) *pastovias*, kurios ilgiau pasilieka, pav. iperitas ir 2) *nepastovias* — kaip troškinamosios ir dalis nuodijamų chem. medžiagų. Pastovias dar skirsto į a) *staigias* ir b) *nestaigias* — veikia tik praslinkus tam tikram laikotarpiui, joms palietus.

Kenksmingų chem. medžiagų yra ir kitų, mums dar nežinomų. Šių dienų karo chemijos mokslas žengia smarkiai į priekį, taigi galim tikėtis, kad daug dar nuodingųjų dujų randasi paslapty. Garsaus prancūzų mokslininko Lipmano išskaičiavimu, chemikai kasmet suranda apie 5000 naujų chemiškų junginių. Rūpinamųjų chemijos junginių atsitiktinai neišrandama, bet tatai reikalauja didelio sistemingo darbo. Čia galima laukti visokių netikėtumų. Pagal žymaus vokiečių toksijologo prof. Levino duomenis, po karo atrasta dar apie 1000 įvairių nuodingų dujų rūšių, iš kurių apie 25 rūš. prasiskverbia pro bet kokias žino-

mas apsaugos kaukes ir mirtinai nuodija kad ir mažiausiomis koncentracijomis.

Apsigynimas.

Galingoji šių laikų avijacija, mėtydama milžiniškas cheminės bombas ir dideles stiklines ampulas arba balionus su įvairių bakterijų kultūromis į šalies centrus, galės paralyžiuoti politišką ir ekonomišką šalies gyvenimą.

Švedų kapit. Bumskog'o pranešimu, A. J. V. jau turinčios bombų, sveriančių 1812 kg. su kuone 1000 kg. sprogstamosios medžiagos. Tokia bomba galinti sunaikinti ištisą didmiesčio kvartalą. Tokių bombų jau šių dienų bombanešiai gali paimti net po dvi.

Sukliudyti priešo eskadrilėms, pulti miestus ar kitas kurias karo atžvilgiu svarbias vietas, kur yra karo ir civilinės valdžios įstaigos, bus labai sunku arba stačiai neįmanoma. Puolamoji šalis turės pavartoti tą patį kovos būdą su priešu — atakuoti lėktuvais jo miestus. Vienintelis ir tikriausias, specijalistų nuomone, apsigynimo būdas yra dar aršiau ir žiauriau pulti, griauti ir nuodyti priešo šalį ir naikinti joje be pasigailėjimo visus gyvus padarus, kad tuo būdu kuo greičiau būtų galima nuveikti priešas.

Tikslas pateisins priemones, o posakis — „Tai karas!" — viską privers užmiršti ir pateisinti. Ar mergaitė, kuri dirbtuvėse gamina bombas nėra pavojingesnė už tą, kuris mėto jas iš lėktuvo? Šių dienų logika atsako, kad vienas ir tas pats.

Ar ateity atsisakys kariaujančios šalys nuo šių visų barbariškų, pragariškų, bjauriausių žudomų karo priemonių?!

— Ne! ir dar kartą ne! Ar nesulaužyta tarptautinės sutartys nevartoti nuodingųjų dujų? ar nešaudyta į civilių gyvenamus miestus (Paryžių)? ar neitralitetai išlaikyta-nesulaužyta (Belgijos)? Ar pasikeis staiga žmonės?

— Žinoma, kad ne! Juk geriausios jėgos ir kapitalai ar ne cheminiam karui su avijacija skiriama? Jei dar šiandien naujo karo dvasia ne tiek skiepijama ir populiarinama plačiose masėse, tai tik todėl, kad dar tebėra gyvi milijonai praeito karo dalyvių.

Jei liaudis dar negarbina viešai karo dievaičio, tai visai kitaip jis atrodo politikų sluoksniuose ir karo specijalistų rateliuose. Vienok jau baigia augti nauja karta, kuriai d. karas atrodo tik miglotu vaikystės prisiminimu — sapnu. Ta naujoji karta, neturėdama prityrimo ir dažnai nemokėdama kritiškai įvertinti imperijalistinių užgaidų, gudriai skiepijamus karo šūkius pradeda aptraukti romantišku šydu ir reikšti juos ultrašovinistinių šūkių pavidalu. Prisiminkim Remarko „Kelio atgal" kai kuriuos lapus... Patikėkime grįžusiems į mokyklą kariams!

„... su ypatinga pagarba atsiminkime tuos mūsų mokyklos kritusius sūnus, kurie džiūgaudami išskubėjo ginti tėvynės ir

paliko gulėti garbės laukuose. Dvidešimts vieno draugo nebėra mūsų tarpe, dvidešimts vienas kovotojas atrado garbingą mirtį su ginklu rankoje, dvidešimts vienas karžygys ilsisi Prancūzijos žemėje po kovos triukšmo ir miega amžinu miegu po žaliom velėnom... ... Pasigirsta trumpas, piktas nusikvatojimas. Direktorius nutyla skaudžiai užgautas. Tai nusikvatojo Vilius... ... Po žaliom žaliom velėnom, sakote? Po žaliom velėnom, — mėgdžioja jis, — amžinu miegu? Jie guli mėšlynuose, duobėse sušaudyti, suplėšyti, apgraužti žiurkių, nuskendę raistuose... Žalia velėna!... ... Karžygio mirtis! Kaip jūs įsivaizduojate, Mažasis Hojeris visą dieną sėdėjo vielų užtvaroje rėkdamas, o žarnos iš jo pilvo driekėsi, kaip makaronai. Paskui granatos nuoplėša nunešė jam pirštus, o po dviejų valandų kojos gabalą, bet jis vis rėkė, dešine ranka stengdamasis atgal sukimšti žarnas, kol pagaliau vakare mirė... Dabar jis karžygys, o seniau iš vokiečių kalbos turėdavo dvejetuką ir likdavo antriems metams. Papasakokit jo motinai, kaip jis mirė, jeigu turite drąsos!“

Vienintelė iš to išeitis yra atstumti pasaulį nuo to beprotiško žingsnio. Čia padės mums pacifistinių idėjų skleidimas ir gyvenimas tolerancijos, taikos dvasioje, toje dvasioje, kurią trumpai charakterizuoja šūkis *visą atnaujinti Kristuje!*

Naudotasi literatūra:

1. Gen. št. pulk. lt. Žadeika „Chemijos ginklo vartojimas kautynėse“, 1930 m.
2. J. Matulis „Cheminis karas ir jo perspektyvos“, Kultūra 1931 m. 1, 2 ir 3 Nr.
3. Technik für Alle. 2 sąs. ir kt.

Kita lietuvių kalboje tos rūšies literatūra:

1. Inž. Maj. Petkūnas „Priešdujinės slėptuvės ir patalpos“, 1931 m 45 cent.
2. Gynimasis nuo chemiškų karo priemonių. (Laikinieji nurodymai), 1930 V. D. m. 60 ct.
3. Vokiečių 17 ir 18 m. dujokaukės, 1930 V. D. m. 20 cent.
4. Prof. J. Šimkus „Cheminis karas“.

Elgesys gatvėje

Išauklėtą žmogų pažinsi ir gatvėje, išskirsi jį iš margos gatvės minios. Jis eina tiesus, laisvas ir nesustiręs, eina ramiai ir elastingai, per daug neskubėdamas ir neslainikuodamas lyg bedarbis. Rankoms jis leidžia laisvai, gražiai, su visa eisena harmoningai judėti. Jis žiūri tiesiai pirmyn, tačiau pastebi visus, kuriuos jam reikia pasveikinti. Nepažįstamuosius išleidžia iš savo akių, vos šie prisiartina.

Tačiau visai kitoks Mikas Sarpalius. Jis susidurs nosim su kiekvienu, kurį tik susitiks. Niekados nesuklys pataikyti į kairę gatvės pusę, ir visi, einą dešinėje, turi jam iš kelio lenktis. Vargas tam, kurs nesuskubs pasitraukti. Po pažaste visados jis nešas skėtį, smaigaliu į priekį, ir šį aštrumėlį pajus kiekvienas, kuris užsižiopsos prieš šitą žioplį. Taip, jo išsilenkti nėra jau taip menkas daiktas: jis nepataisomai įprato išsilenkti pro kairę. O kas gi eidamas galvos apie šį puikųjį Sarpaliaus paprotį! Kiekvienas išmintingasis suka į dešinę, Mikas — taip pat į ten, išmintingasis lenksis pro kairę, — Mikas ir vėl į ten. Taip ir pradeda juodu polką šokti: sykį į čia, sykį į ten, kol išmintingasis pagaliau sustoja ir leidžia Mikui sprukti, pro kur jis tik nori. Ir manot toks į Miką pasigardžiuodamas žiūri? Juk kas gi norės pasirodyti gatvėje tokiu nežinėliu, kad net susisiekimą trukdytų; juk greit gali virsti visų pajuoka, kaip ir Mikas Sarpalius.

Nepagirsim nė šeinekatarinkų, kurie susikibę rankomis, garsiai plepėdami ir juokdamiesi, atkreipia į save visų dėmesį. Pastebėkite jūs, triukšmingi kalakutai, kad išauklėtas žmogus visados vengia būti visų dėmesio centru. Nesigarsinkit ypač jūs, mergaitės. Gatvėje balsui leiskit tik tiek skambėti, kad jus suprastų. Čia balso pakanka tiek, kad jus girdėtų. O jei tik daugiau, tai jau ir prisimena pavasarį ūžianti tetervė. Taip, aš žinau: be to, jūs, susitikusios imponuojantį ponį, mėgstate perdaug malcniai žiūrėti jam į akis. Ne, nenorėkit, kad taip apie jus manyčiau; iš tikrųjų, maža garbė mergaitei, jei nepažįstamas ją gatvėj užkalbina. Palydėti jis pasisiūlo tik tokiai gražuolei, kuri jam padaro visų blogiausiąjį įspūdį. Dėl to išauklėtą moterį toks pasiūlymas įžeidžia, ir ji piktu griežtumu jį atmeta. Juk jūs labai stengiatės, kad jūsų visa išorė ir elgesys niekam nepriminių ištvirkusios moters, todėl jums ne taip lengva perkęsti, kad jus taip blogai, taip neteisingai nepažįstamasis įvertino. Todėl geriau eikite ramiai nepastebimos, retai sustodamos prie vitrinų ir tai tik kelioms sekundėms. Greit nuo jų pasitraukite, vos čia sustoja pasižiūrėti nepažįstamas vyriškis. Vėlų vakarą neišeikite viena iš namų. Bet jeigu tai yra būtina, eikite kiek galint greičiau, į visas puses nežiopsodamos, ir stenkitės pirmąja proga pasiekti savo namus. Tačiau jei vis dėlto jus

Tu nuskridai pas Aukščiausiąjį...

Idėjos draugui a. a. Stasiui Jakščiui atminti.

Vos vieneri metai praėjo, kai mes palaidojom mums visa širdžia atsidavusį a. a. mok. Ant. Sivicka, kai vėl tolumoi pasigirdo varpų aidai. Šis varpo garsas nekviečia jaunavedžių į bažnyčią, nelydi džiaugsmingos Kristaus Užgimimo ar Prisikėlimo procesijos, bet tik liūdnai praneša, kad vėl buvo nuskinta

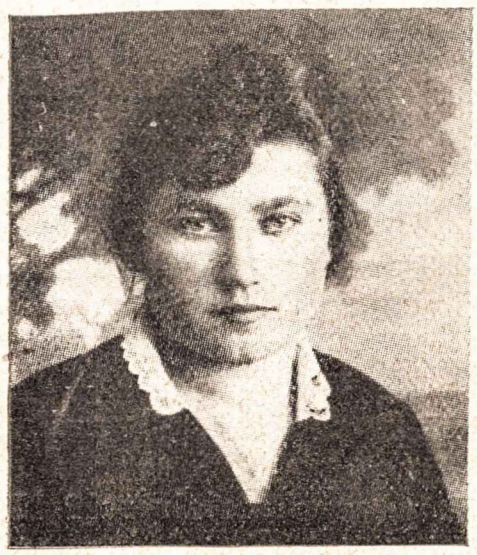

A. a. E. Pugevičiūtė.

A. a. St. Jakštys.

nauja gyvenimo gėlė, kad trūko dar viena styga, kad dar viena siela atsiskyrė su šiuo pasauliu ir nuskrido pas Aukščiausiąjį džiaugtis amžinuoju džiaugsmu.

Girdėti tik liūdesio pilni himnai... Taip žemės gyventojai išleidžia savo narius džiaugtis amžinąja laime!

A. a. St. Jakštys gimė 1915 m. vasario mėn. 10 d. Lukšiuose, Zanavykijoj. Jau iš mažens, atlikdamas savo pareigas, pasižymi ypatingu rūpestingumu. Būdamas trylikos metų, įstoja į Marijampolės Marijonų Gimnaziją, o, būdamas VII-oj klasėj, atsisveikina 1932 m. gruodžio 10 d. su šiuo pasauliu.

A. a. Stasys nuo pat pirmųjų metų gimnazijoj yra

---

vyriškis užkabino, paprašysit senesnį, pasitikėjimą žadinantį vyrą, dar geriau policininką, kad jus užtartų.

Kad nepritinka gatvėje valgyti, tai jau nė priminti nereikia. Mėtyti vaisių kaulelius, lupynas draudžia pats žmoniškumas. Juk neretai atsitinka, kad senesnieji nusilaužia ranką ir koją tik dėl to, kad būna gatvėje primėtyta šių atmatų. Gal paklausi, o popieras ar galima gatvėje mėtyti. Bet, mielasis, kas būtų, jei kiekvienas gatvėje imtų popieras švaistyti? Ko neprivalo daryti kiti, draudžiama ir tau. Pagal *K. Bęicht'ą J. M.*

Tiesa, jis nebuvo labai didelių gabumų, bet už tai visa atsiekdavo darbu. Visą laiką a. a. Stasys buvo vienas iš pirmutinių mokinių. Kiek darbo reikia padėti sutraukiant tokias dideles knygas kaip P. Šležo „Vytautą Didįjį", bet tai jis padarė!

A. a. Stasys puikiai suprato šūkį „Omnia instaurare in Christo". Jis žinojo, kad, prieš atnaujinant kitus, reikia pačiam atsinaujinti tame nuolatiniame gyvybės šaltiny. Ir tai a. a. Stasys atsiekė. Be abejo, toks realus, ne svajonių idealistas būtų daug padaręs, bet toji nelemta mirtis... Tačiau a. a. Stasiui ši mirtis nebuvo nelemta. Jis mirė su šypsena lūpose. Jam Katalikiškas Veikimas nebuvo tuščių šūkių rinkinys, bet nepamainomas jėgos ir galybės šaltinis. Jis stengėsi tuos šūkius realizuoti, o ne tik tuščiai pro ausis praleisti. Taip a. a. Stasys buvo pamilęs savo idėjas, kad mirdamas prašė prisegti jam prie krūtinės ateitininkų ženklelį. Net mirdamas nenori su juo skirtis!

Kada dar mes sėdėjome toj pačioj klasėj, kada dar ruošėme kartu pamokas, kada dar gaivinomės iš to pačio idėjų šaltinio, o dabar tavo vieta tuščia, tavo kambarėly tamsu. Tu nuskridai pas Aukščiausiąjį džiaugtis amžinuoju gėriu, o mus palikai čia vargti šios žemės kelionę.

Dar ir dabar tave matau šešėly klūpant prieš Švenčiausiąjį, tačiau prisimenu, kad jau tu atsiskyrei iš mūsų tarpo.

Drauge, dėl ko tu taip greitai iš mūsų tarpo atsiskyrei? Nejaugi tu buvai tik trumpalaikis svečias, tik blykstelėjąs meteoras? Kiek daug tikėjosi iš tavęs paspirties tavo senutė motina, tėvas! Juk tu jiems apkartinai visą gyvenimą... Bet paslaptingi Dievo keliai. Nesulauks jau tavęs nei tavo motina, nei tėvas, nebesulauksime ir mes, draugai, jo savo tarpe, nes jo siela jau nuskrido pas Aukščiausiąjį. *Rom. Kučinskas.*

A. A. ELZĖ PUGEVIČIŪTĖ

Praeitą vasarą negailestingoji mirtis išskyrė iš mūsų tarpo draugę E. Pugevičiūtę.

A. a. Elzė gimė 1912 m. liepos mėn. Žydonių k., Joniškėlio valsč., Biržų aps. Baigusi Joniškėlio vidurinę mokyklą, įstojo į komercinę gimnaziją, kurios jai nebebuvo lemta baigti, — būdama septintoje klasėje susirgo inkstų uždegimu ir po metų persiskyrė su šiuo pasauliu.

A. a. mūsų draugė Elzė, būdama dorų tėvų duktė, jau pirmose vidurinės mokyklos klasėse parodė savo religinį sąmoningumą. Jau Joniškėlio vidurinėje mokykloje besimokydama priklausė ateitininkų ir skautų kuopelėms. Aktyviai dalyvaudavo susirinkimuose, vakarėliuose. Vasaros metu, gyvendama kaime pas tėvus, padėdavo pavasarininkams. Besimokant jai Pasvalio komercinėje gimnazijoje, ir toliau liko ištikima savo įsitikinimams. Moksle a. a. Elzė taip pat buvo stropi, dirbo atsidėjusi, kiek jai išgalės leido. *Alf. V.*

Knygos

Juozas Eretas. JAUNASIS GOETHE. Jo gyvenimo ir kūrybos kelias. Atspauda iš „Athenaeum“ 1932 m. Kaunas, 1932 m. 136 pslp. Nepardavinėjama.

Tai nemažas veikalas, nagrinėjąs jaunojo Goethės gyvenimą ir to meto jo kūrybą. Autorius suskirsto jaunojo genijaus nagrinėjamojo laikotarpio gyvenimą į 3 etapus: 1. *Anakreontika—Rokoko,* kur matome jaunutį kūrėją, neturintį tinkamų auklėtojų, besiblaškantį kūryboj ir gyvenime, kol savo audringos prigimties parblokštas, turėdamas 19 metų, grįžta iš Leipcigo, tėvo skirtų teisės mokslų neišėjęs. 2. *Tarp dviejų aušrų,* kur jaunasis kūrėjas, kurdamas nemirštamus veikalus, prisiverčia studijuoti ir nemėgiamą jurisprudenciją ir šiaip taip įsigyja diplomą, turėdamas vos 22 metus 3. *Audra ir Varžtas,* kur gyvai nupasakota Goethės gyvenimo ir kūrybos kelias, kol jis, turėdamas 27 metus, tampa hercogo dvare Slaptosios Tarybos (ministerių kabineto) Slaptuoju Tarėju.

Visas veikalas parašytas labai gyvu, vaizdingu stiliumi ir išsemia to meto Goethės gyvenimą. Besidomintiems literatūra, veikalas išstudijuoti būtina, nes žinios labai gausios, objektyvios ir įdomios.

Tuo būdu mūsų originali mokslinė literatūra praturtėjo dar vienu svariu indėliu. Jaunieji literatai gali jau nebe apgraibomis žinoti kelias Goethės gyvenimo datas, bet atsidėję gali sekti jauno genijalaus kūrėjo kelią jo, *poeto,* ir jo, *žmogaus,* kelią. Tai didelis prof. Ereto mokslinis nuopelnas, kad jis šaltai ir objektingai sugeba tuodu dalyku tikroje šviesoje parodyti, tuo tarpu kai kiti, dievindami Goethę lyriką, dievina jį ir kaip žmogų ir tuo būdu net prieina absurdų, sureliatyvindami net moralės dėsnius.

Taip viename „Vairo“ nr., kur vertinama prof. Ereto universitete skaityta paskaita apie Goethę, sakoma esą genijui negalima taikinti tų pačių dorovės normų, kaip ir mums, mirtingiesiems! Ar bereikia aiškinti, kur nueitume priėmę šią nuomonę. Profesorius į tuos tendencingus užmetimus atsakė ne polemika; naujasis veikalas, žinoma, turėdamas visai pozitingus mokslinius tikslus, kartu atsako į tuos užmetimus.

Skyrium išėjęs veikalas — atspauda iš „Athenaeum'o nepardavinėjamas, bet galima gauti patį „Athenaeum'o“ žurnalą 1932 m. 1 Nr. ten ta pati studija tilpusi 61 — 179 pusl. Sąsiuvinio kaina 4 lit. Studentams 50% pigiau.

J. Gobis, KATALIKIŠKOJI AKCIJA IR GYVENIMAS. Panevėžys, 1932 m. 52 pusl. Kaina 75 ct.

Knygose apie veikimą dažnai yra eilė formulių, nurodančių kaip, kada, kuriose apystovose kas darytina. Tokios knygos, gal ir labai praktiškos tiems, kurie, jau įsitraukę į viešą gyvenimą, dirba, sutinka kliūčių, stengiasi jas nugalėti ir patobulinti savo veikimo metodus, tačiau mums, moksleiviams, kuriems šiaip ar taip tenka daugiau teoretiškai ruoštis veikimui, jos negali dar turėti didelės praktiškos reikšmės ir tik retas, iš Dievo malonės visuomenininkas, su malonumu jas skaitome — kitiems tai neįdomiau kaip algebros uždavinynas.

Yra tačiau ir apie veikimą knygų, kurios visai nemoko kaip reikia veikti, bet iškelia *veikimo prasmę,* atsako į klausimą, kuriems galams tie rūpesčiai pakreipti visuomenės gyvenimą ta ar kita kryptimi ir kam tas kruopštus ramių piliečių verbavimas į įvairiausias organizacijas. Tos knygos tinka visiems — senesniems jos primena jų nekartą labai sunkaus ir nedėkingo darbo prasmę, o jaunesniems jas beskaitant paaiškėja, kaip būtų niekinga ir neverta žmogaus įsitraukti, tarsi, sraigei į savo lukštą, tik į savo gerbiamojo asmens reikalus, o visa kita palikti kitiems—„paikiems idealistams“, kurie nežiūri iš ko duoną valgo. Tokią mūsų darbo prasmę nušviečianti knygutė ir yra J. Gobio „Katalikiškoji Akcija ir gyvenimas“. Autorius — žinomas mūsų mąstytojas, kurio raštai tikrai yra

sudominę mūsų mąstantį jaunimą. Nėra abejonės, kad ir ši knygutė, patekusi į moksleivių rankas, sugebės karštai prabilti ir į jų protą, tik svarbiausia, kad *ji patektų į rankas*. Joje svarstomi šie klausimai: 1 Mūsų amžiaus dvasia ir Katalikiškoji Akcija, 2. Kultūra ir Katalikiškoji Akcija, 3. Katalikiškoji Akcija ir organizuotumas, 4. Katalikiškoji akcija ir politika ir 5. Katalikiškoji Akcija ir intimiškas žmogaus gyvenimas. Tie klausimai čia aptarti ne sausai ir ne moralizuojančiai, bet iš plačios kultūros (pradžioj ypač ir literatūros) perspektyvos, tai suįdomina ir verčia neatsitraukus skaityti ligi galo, o paskui paskolinti ją draugui pastebint: „Perskaitęs būtinai grąžink, aš ją dar kartą skaitysiu".

„Ateities" redakcija nėra įgaliota reklamuoti šį leidinį, tačiau mums nuoširdžiai rūpi patarti jauniesiems draugams tai kas jiems labiausiai prieinama ir kartu naudingiausia. Ši 52 puslapių knygutė kaštuoja 75 ct.. manome. kad, užsisakydami didesnį egzempliorių skaičių, moksleiviai galėtu gauti dar nuolaida, tik reikia turėti inicijatyvos tokiais vertingais ir nebrangiais dalykais organizuotai pasinaudoti, tos incijatyvos mums netrūksta platinant savąją perijodinę spaudą, manau jos atsiras ir tokiems, tikrai mūsų dėmesio vertiems, leidiniams. *K. B.*

Bronė Buividaitė, SKUDUČIAI. Panevėžys, 1933 m. 116 pusl. Kaina 2,50 Lt.

Br. Buivydaitė — Tyrų Duktė po pirmojo eilėraščių rinkinio „Vasaros šnekos " buvo nutilusi — ir, gal būt, maža kas besitikėjo ją vėl kuo prabilsiant, juoba, kad tose „šnekose" ji atrodė visa jau išsisakiusi, visas savo „mergautinių godų", anot vieno jos recenzento, paslaptis atidengusi. Matyt, ji pati tai suprato — ir todėl, lyg atsižadėdama savo pirmųjų „Vasaros šnekų", ji net pirmą pasirinktąjį vardą — Tyrų Duktė — numarino.

Ir, štai, jau nebe Tyrų Duktė, o Br. Buivydaitė parengia moterų kūrybos almanachą, išleidžia *„Anykščių balades"* ir galop pasirodo su eilėraščiais, surankiotais iš perijodikos ir rašytais dešimties, o gal ir daugiau, metų tarpe.

Žinant tą pirmųjų žingsnių atsižadėjimo intenciją, nenuostabu, jei Br. Buivydaitės S k u d u č i u o s e Tyrų Dukters nė nepažinsi. Čia ji rimta, dažnai prisimenanti pasaulio Kūrėją ir dainuojanti ne lengvutę meilę, kuri pirmiau buvo jai — saldi putelė. Dabar jai meilė — piktoji angis, raižanti krūtinę, kaip Baltijai garlaiviai. Skaudu. Bet užtat prisimenamas Dievas, šaukiamasi Jojo pagalbos; iš to nemaža žodžių, kuriais taip nuoširdžiai kreipiamasi į Dievą, kad beskaitydamas eilėraštį pasijunti besimeldžiąs pačios kūrėjos širdimi, lyg savąja. Tik paskaitykim: *Vagis, Vasara pajūry* ciklo 18-tas skyrelis, *Vienui viena, Jei paklaustų.* (Beje, pastarojo eilėraščio nuotaiką sugadino pati paskutinioji eilutė!) Vis dėlto, daiktais anasai Tyrų Dukters lengvumas, kad ir nenoromis prasiveržia ir S k u d u č i u o s e. Todėl, jei čia nėra jo, to nuolatinio „tu", bučkių, yra jojo pabučiavimai, kurie, kaip ryto rasos nusileidusios ant veido, išveja nuodėmingą mintį ir uždega norą.

Tik užsimerkti ir... numirti.

Vis jau moteris pasilieka moterimi — jai ir jaunystės silpnybės artimesnės ir ilgiau pasiliekančios.

Šiaip Br. Buivydaitė yra pastovi, vienoda nesibaidanti nei maironiško, nei putiniško, nei vaičiūniško eiliavimo. Ypač vaičiūniško — ketureilių pamėgimo prasme. Pas ją nerasi S. Neries drąsaus epikureizmo, J. Augustaitytės — Vaičiūnienės pigaus moderniškumo bei Gr. Tulauskaitės vyriško kietumo. Ir todėl ji labai vykusiai mokėjo nucharakterizuoti savo kūrybą rinkinio vardu — S k u d u č i a i, primeną daugiau lygią, vienodą be ypatingos garsų kompiliacijos muziką. *Mk. Lnk.*

Sergiejus Minclovas, DAINA APIE SAKALĄ. Vytauto D. Komiteto leidinys. 1932 m. Kaina 3 litai

Knyga pripažinta spausdintina V.D. K. lėšomis. Autorius, žinomas žymus rusų rašytojas, Sergijus Minclovas mums irgi ne pirmiena, nes jaunimas, skaitęs jo „Lietuvos Giriose", griebs ir „Dainą apie Sakalą".

Autorius ypač moka aprašyti senovės Lietuvos girias. Jam Lietuvos senovės miškai nėra mirę, jie gyvi.

Apžvalga

Popiežius Pijus XI ir viso pasaulio katalikai šventė sukaktį. Vasario 12 d. prieš 11 metų dabartinis popiežius įžengė į šv. Petro sostą. Tatai paminėjo viso pasaulio katalikai ir jų spauda. Ir Lietuvoje šia intencija suruošta pamaldos, į kurias atsilankė vyriausybė, dvasiškoji vyresnybė, katalikų organizacijos, visuomenės veikėjai ir t.t., padaryta iškilmingų susirinkimų, kuriuose skaityta vertingų paskaitų. Taip iškilmingai ir mielai Lietuvos katalikai šią sukaktį minėjo dėl to, kad šis popiežius ypač daug pasidarbavo Lietuvos katalikams. 1919 m. jis lankėsi Vilniuje, 1920 m. — Kaune, 1921 m. įsteigė bažnytinę Lietuvos provinciją, 1927 pasirašė su mūsų vyriausybe konkordatą. Su Pijaus XI popiežiavimu siejama katalikiškoji akcija. Negalima sakyti, kad jos nebūtų buvę ir prieš Jį, bet šis popiežius katalikiškąją akciją pabrėžė vedamuoju savo misijos motyvu. „Kristaus taika Kristaus Karalystėje" — jo žodžiai reikalauja visą gyvenimą persunkti Kristaus dvasia, kad ji viešpatautų, kad ji žmones jungtų į Kristaus Karalystę. Ne ko kita, kaip Kristaus dvasioje atnaujinti pasaulį —Katalikiškos akcijos uždavinys. Tai vykdyti, vadinasi, apaštalauti, būti misijonierium—ne tik pagonų kraštuos, o visur, kur reikia tikėjimas tvirtinti ir šalinti religijos srityje nežinojimą. Jo rūpesčiu daug dirbama ir suvienyti provaslavų ir katalikų bažnyčioms. Daug milijonų katalikų linki Jo Šventenybei metų ir ištvermės savo uždaviniams vykdyti.

Mons. Brynych, Čekoslovakijos katalikų Akcijos apaštalas.

Neseniai Čekoslovakijos katalikai iškilmingai paminėjo Čekoslovakijos Katalikų Akcijos propagandisto ir organizatoriaus Kradec Kralove vyskupo Ed. Brynych trisdešimties metų mirties sukaktuves.

Vyskupas Ed. Brynych gimė 1846 m. Jau 1868 m. savo gimtame mieste buvo paskirtas kunigu, kur 1892 m. savo gimtinės dijecezijos buvo išrinktas vyskupu.

Būdamas nepaprastai darbštus ir pasišventęs, visą savo amžių dirbo skleisdamas katalikų tikėjimą, skiepydamas Bažnyčios meilę, kurdamas katalikiškus ratelius ir draugijas. Jis buvo mokslininkas, publicistas, rašytojas, pamokslininkas.

Pirmiausiai, norėdamas sužadinti didesnį katalikuose aktyvumą, jis atkreipė ypatingą dėmesį į katalikų spaudą. Sakydavo, kad nėra geras katalikas tas, kuris neplatina ir neskaito katalikų spaudos. Antras jo dėsnis—Meilės Apaštalavimas. „Kas yra katalikas, sakydavo, tas nėra katalikas tiktai sau, bet ir kitiems, nes kiekvienas geras katalikas turi skleisti pagrindinius savo tikėjimo principus sau prieinamoj aplinkumoj. Ir pasauliečiai, kaip pirmais krikščionybės laikais, turi tikėjimui, moralei ir meilei apaštalauti." Tat velionis Brynych jau prieš dvidešimt penkeris prieš Katalikų Akcijos, kaip tokios, įkūrimo metus su-

---

Savo lakia fantazija moka pajusti tylią miškų glūdumą su visa jos slaptinga gyvija.

„Dainoje apie Sakalą" Minclovui geriausiai pasisekė aprašyti totorių Machmutą. Kunigaikštienė Ona — tik meili žmona. Vykusiai aprašytas kryžiuočių magistras Stolneris.

Minclovas moka suintriguoti. Skaitai romaną neatsitraukdamas, nuo pradžios ligi galo. Dėl to, „Dainą apie Sakalą", daugiau yra nuotykių romanas. Istorijos faktų laikytasi, bet kai kurie ir iškreipti, pvz., Vytauto išgelbėjimas.

Romanas rekomenduotinas jaunimui. Minclovo intriga švelni, pamokanti. Knyga išleista puikiai. Iliustruota. Vertė ją Jurgis Talmantas, tad kalbos klaidų nesimato. Jos skaitymas nebus nereikalingas laiko leidimas. *Petras Valaitis.*

prato katalikų akcijos būtinumą, nors ir ne tuo pačiu vardu, bet pasaulietiško apaštalavimo principais.

Mirties sukaktuvių dieną buvo aplankytas jo kapas ir atlaikytos iškilmingos gedulingos pamaldos, kuriose dalyvavo daug dvasiškijos, vyriausybę atstovaująs viešųjų darbų ministeris, katalikų žurnalistų asocijacija ir didelės žmonių minios. Prie kapo buvo žymesnių dvasiškių ir pasauliečių pasakytos kalbos, kuriose buvo nušviečiamas vyskupo Brynych asmuo, jo gyvenimas ir nuveikti darbai tiek Bažnyčios labui, tiek tėvynės gerovei.

Šešerių metų sukaktis. Vasario mėn. bene 6 d. suėjo šešeri metai nuo ark. Jurgio Matulevičiaus mirties. Daug kur ši sukaktis paminėta su pamaldomis, paskaitomis, pritaikinta muzika. Spauda a. a. brangų Arkivyskupą taip pat prisiminė. Trumpai suminėti gausūs darbai, jo gyvenimas — sunkoka: apie jį rašoma didokas veikalas. Jurgis Matulevičius gimė Marijampolės aps., baigė Kielcos gimnaziją, ten pat baigė Kunigų Seminariją, studijavo Friburgo universitete, mokytojavo, vikaravo, buvo profesorius Petrapilio Dv. Akademijoj. Nors nuolatos sirgo ir buvo silpnas, atsidėjęs ir vargdamas mokėsi ir nuveikė tuos darbus, už kuriuos jis taip gerbiamas. Iš svarbiausių jo darbų suminėtumėm Marijonų vienuolijos, kuri dabar taip puikiai klesti, atnaujinimą ir jo pastangas bekuriant bažnytinę Lietuvos provinciją.

Nuklydęs krikščioniškasis menas.

Osservatore Romano, davęs visą eilę straipsnių apie tam tikros rūšies krikščioniškąjį meną, dabar nurodo konkrečių to meno išsigimimo pavyzdžių. Štai pora iš jų: bažnyčia Aleksandrijoj, kuriai reikia tik kamino, kad virstų fabriku, kelios kubistiškos pieta-mozaikos, Išganytojo statula ir Kūdikėlio skulptūra, kurios išrodo tikras grįžimas į pirmitvyiu tautų meną. Šv. Trejybės vaizdavime budistiškas sustingimas. Laikraštis klausia, ar gali Bažnyčia tai leisti? Jeiku ji to neleis, ji parodys pripažistanti tikrąjį meną, ne vergišką grįžimą į barbarų laikus. Ar galėtų Bažnyčia, kuri pažadino ir iškėlė visokių formų ir stilių meną, jį gaivino, paliko jo brangiausius paminklus, priešintis naujenybėms, kai ji pati yra patarusi pažangiai ugdyti geras ir garbingas tradicijas? Pats šv. Tėvas viena proga papeikė neprotingą ieškojimą ir niekinimą mene visokio sekimo. Sekti tai nėra kopijuoti. Dantė sakosi sekęs Vergilijų, bet ar ne originalus ir savas jo genijus? Ir jeigu yra pabrėžiama tradicija, tai visai nereiškia, kad negalėtų būti jokios plėtotės bei pažangos stiliuose. Laikraštis baigia toliau mintimis: krikščioniškuoju (bažnytiniu) menu gali būti laikomas tik tas, kuris savo dvasia ir liturginėmis normomis sutinka su katalikų jausmu. Kiekvienas toks dailininkas, noris kurti Bažnyčiai, turi pasiduoti jos dėsniams ir jos autoritetui. Jei Bažnyčia yra įkvėpėja, tai ją reikia pripažinti ir sprendėja, kuri turi pasakyti koks menas krikščioniškas, liturgiškas, o koks ne.

Kardinolas Lépicier apie katalikybę ir spiritizmą.

Kardinolas Lépicier, žinomas mokslininkas, neseniai išleido studiją apie spiritizmą katalikų teologijos ir filosofijos šviesoj. Pirmiausia joj svarstomi spiritizmo faktai; jų kai kurie nors paremti apgavimu, bet kiti yra neabejotinai tikri ir galima išaiškinti tiktai pripažistant nematomų dvasių veikimą. Tos dvasios negali būti mirusių vėlės, nes jos neturi galios veikti medžiaginių daiktų. Tiktai grynosios dvasios gali veikti materiją ir permatyti pasaulio tvarką. Jos gali daryti įtakos žmogaus vaizduotei ir mintims, bet ne tiesiog valiai. Bet kadangi spiritistiniuose veiksmuose jos pasivadina mirusiųjų vėlėmis, jų pasakymai dažnai yra nedori ir prieštarauja tikėjimo tiesoms, tai reikia manyti, kad spiritizme būna santykiai su piktomis dvasiomis, kurios pasireiškia, turėdamos tikslą patraukti žmones į blogą. Kardinolas pabrėžia, kad tai nėra visuotinai priimtina, bet tik jo paties nuomonė.

Rusijos jaunimas nepatenkintas bolševizmu.

Bolševikų valdovai buvo labai nustebinti paskutiniame „Jaunųjų komunistų sąjungos“ suvažiavime pasireiškusia nuotaika, kuri rodo, kad jaunimo tarpe reakcija perėjo opozicijos ribas ir virsta tikra kontrrevoliucija ir antisovietizmu. Trūksta to užsidegimo komunistiškam darbui, ir aiškiai matomas tingumas visuomeniniame darbe ir antireliginėje propagandoje. Nieko neliko, tik be pasigailėjimo aštri komunizmo kritika. Partijos šūkiai tapo medžiaga įvairiausioms pajuokos dainuškoms.

Jaunimo nuotaikos pasikeitimas matyti ir jos aprėdale. Iki šiol jaunasis komunistas nenešiodavo kitokio drabužio, kaip tik kareiviškus marškinius arba jūreivišką švarką. Paskutiniame gi suvažiavime generalinis sekretorius draugas Kosarevas padarė jaunimui didelės įtakos, pasirodęs su balta apikakle ir moderniškų kostiumu. Savo kalbose jis aiškino reikalą kelti gyvenimą į moralines ir kultūrines aukštumas. Energingai jis puolė nuobodų barakų gyvenimą ir reikalavo laisvo asmenybės plėtojimosi. Jis ir jo draugai labai aštriai kritikavo dabartinę valdymo sistemą, kuri neleidžia jaunuomenei lavintis, o visokiais eksperimentais visiškai suardė ūkio gyvenimą.

Kitą gresiantį pavojų dabartinei vyriausybei sudaro tie elementai, kurie tik išviršiniai priklauso jaunųjų komunistų sąjungai, būdami visai priešingai nusiteikę dabartinei sovietų tvarkai. Čia turima galvoj tie jaunuoliai, kurie baigę mokyklas palieka savo gimtinę ir eina į fabrikus dirbti. Po kelerių metų jie esti priimami į jaunųjų kom. sąjungą ir čia, pasižymėję savo veikimu, dažnai esti siunčiami į „Darbininkų lavinimosi kursus“, kuriuos baigę gauna teisę stoti į universitetą. Šitie jaunuoliai, kurie nešioja tik komunisto vardą, savo sielos galmėse tačiau yra aršūs sovietų priešai, paskutiniu laiku tampa valdančiųjų persekiojimo auka. Tokiu būdu šiemet buvo suareštuoti visi Tomsko aukštosios ūkio akademijos studentai.

Studentų šventė. Vasario m. 15 d. — Lietuvos Universiteto įkūrimo dieną — mūsų studentai laiko didele savo šventę. Deja, iki šių metų visados ji buvo darbo diena, tik šiemet švęsta tikrąja to žodžio prasme: darbas nutrauktas, laikomos pamaldos už mirusius studentus, už dyką studentai lanko Valstybės Teatrą, visus kinematografus, aplanko organizuotoj eisenoj, kurioj dalyvauja apie 4000 uniformuotų, su vėliavom studentų, Karo Muziejaus sodely už laisvę mirusiųjų paminklą, iškilmingai posėdžiauja, suruošia puikų dainų koncertą, rodo žiemos sporto gabumus ir baigia triukšmingu pasilinksminimu — baliumi. Į studentų šventę atsilanko Pabaltijo studentų Sąjungos atstovai ir Dotnuvos akademikai. Aktyviai šventėj dalyvavo ir studentų labai gerbiamas Un-to Rektorius p. Čepinskis. Šią dieną kaip ir nesibaigė studentų šventė: vasario 16 d. — Tautos šventė ir Un-to 11 metų sukaktuvių šventė. Iškilmingame Un-to Tarybos posėdy dalyvauja Ministeris Pirmininkas, Švietimo Ministeris, atvykę Rygos profesoriai, daug aukštų svečių, organizacijų vėliavos ir studentai. Šventė buvo tikrai įspūdinga, bet ji buvo žiemos šventė. Pavasarį studentai švenčia savo Pavasario šventę...

Lavinimasis per radijo.

Vienintelė nuolatinė lavinimo įstaiga seniau buvo mokykla. Mūsų laikais reikia minėti dvi kitas visai svarbias lavinimosi priemones —kiną ir radijo. Pagrindinį išsimokslinimą įgyjama mokykloj. Bet ir šiedu minėti būdai yra užtenkamai svarbūs ir su jais reikia skaitytis, ypač tuose kraštuose, kur jie yra dar daugiau išsiplatinę. Kino filmų lavinamoji įtaka yra dažniausiai bloga. Tas blogumas užtenkamai pasireiškia ir pas mus. Apie radijo reiktų geriau pasakyti. Kasdien jame teikiama neblogų paskaitų, geros muzikos, daromi kalbos kursai. Kituose kraštuose, tarp jų ir Amerikoj, netrūksta ir religinio turinio paskaitų, bažnytinių pranešimų. Užtat Amerikos katalikų žymus laikraštis **The**

Commonveal nusiskundžia radijo vyraujančiu komercijalizmu, pasireiškiančiu ne tik prekybos firmų reklamomis, bet ir literatūros veikalais, kurie priversti platinti kapitalizmo idėjas. Ir šiaip programų turinys būna dažnai menkas, negalįs patenkinti klausytojų. Pas mus nors radijo yra žymiai retesnis negu kitur, bet jis irgi gali turėti nemaža reikšmės švietimui, ypač jeigu jis nebūtų panaudojamas dažnai vienašališkai, vienų kai kurių organizacijų bei grupių propagandai, bet lygiai tarnautų visai visuomenei.

. *Popieros fabrikas Petrašiūnuose.*

Sausio mėn. vidury Petrašiūnų miestely, netoli Kauno, atidaryta popieros fabrikas. Tiesa, Klaipėdoj taip pat yra panaši įmonė, bet ji pagamina tik kartoną ir celiuliozą, iš kurios jau užsieny pagaminama popiera. Vadinasi, visokią popierą ligi šiol gabenamės iš užsienių, net tą, kurioje randam vyčio ženklą ir žodį „Lietuva". Metinė popieros importo pozicija — 6000 tonų, atsieinanti apie 7.000 lt. O medžiagą popierai gaminti, popiermalkes, išvežtdavom į užsienį, gaudami (1930 m.) 8,5 mil. lt., (1931 m.) 2,2 mil. lt. Dabar nereiks popiermalkių pusdykiai išvežti į užsienius ir, be to, išmesti milijonus popierai nusipirkti, nes dabar reiks įsigabenti tik brangiosios ir rūkomosios popieros, kurios Petrašiūnų fabrike negamins. Kol kas fabriko specijalistai — švedai ir estai, bet prie jų praktikuojąs ir lietuviai, kurie savo laiku svetimšalius pakeis. Fabrikas stovi netoli nuo Nemuno, prie gelžkelio šakos, o tatai fabrikui yra labai naudinga. Numatoma popierą vienu kitu centu atpiginti.

Atsiųsta paminėti

Centrinės bibliotekos katalogas, Pedagoginis Muziejus. Kaunas 1932 m. 118 psl.

J. Pušaitė, Žydėkit gėlės, eilėraščiai „Sakalo" b-vės leid. Kaunas, 1933 m. 32 pusl. Kaina 1 lt.

Dr. P. Malakauskis, Bažnytinės Teisės (Įvadas), Vyt Didž. Universiteto Teol.-Filos fakulteto leid. Kaunas, 1932 m. 120 pus.

Karti mūsų Viešpaties kančia, pagal Dievo tarnaitės *Onos Kotrynos Emmerich* regėjimus, surašyta *Klemenso Brentano.* Išvertė *J. Talmantas.* Šv. Kazimiero drg. leid. Nr. 553. Kaunas, 1932 m. pusl. 224. Kaina 3,50 lt.

W. J. Locke, Mielas klajūnas, romanas „Naujo Žodžio" leid. Kaunas, 1932 m pusl. 212.

A. Merkelis, Jaunoji Lietuva, L. T. J. „Jaunosios Liet." sąjungos siekimai, idėjos, vadai ir penkerių metų veikimo apžvalga. 254 pusl. Daugiausia apie vadus. Kaunas 1932 met.

V. Mykolaitis—Putinas, Altorių šešėly, romanas I d. „Sakalo" b-vės leid. Kaunas 1933 m. 408 pusl. Kaina 5 lit. ir II d. 388 pusl. Kaina 5 litai.

Kaip išmokti pašliūžomis šliužinėti, Dr. K. Avižonis „Skautų Aido" leid. Kaunas 1933 m. pusl. 96 su 100 iliustr. Kaina 2,50 lt.

Panait Istarti, Baragano dagynas, romanas, „Pašvaistės" leid. 154 pus. Kaina 2 lt.

Mūsų pasakos V knyga, surinko „Žvaigždutės" skaitytojai, sutvarkė „Žvaigždutės" Redaktorius. „Žv." knygynas Nr. 6. Liet. Kat. Blaivybės dr-jos leidinys, Kaunas 1932 m. 64 pusl., kaina 2 lt.

Mūsų Žinynas, karo mokslu žurnalas 1933 m. Vasario mėn. Nr. 95.

Visuotinai giedamų giesmių **Giesmynėlis** II papildyta laida KVC leidinys, Kanas, 1933 m. 96 pusl. Kaina nepažymėta.

Skynimai, mėnesinis literatūros žurnalas Nr. 2 1933 m. Redaguoja *V. Krėvė-Mickevičius.*

Red. *K. Bauba* Ats. red. *A. Vaičiulaitis*

Akc. „Žaibo" B-vės sp. Kaune, Karo cenzūros leista

Sulaukėme didžiausios literatūros naujienos!

„SAKALO“ B-vė jau išleido

V. Mykolaičio-Putino romaną

„Altorių Šešėly“

I dal. **Bandymų dienos** (Introibo ad altare Dei) — 408 pusl. Kaina **5** litai.

II dal. **Eina gyvenimas** — Kaina **5** litai.

Taip pat jau išspausdintos šios naujos knygos:

1. V. MIKĖNO **Šachmatų vadovėlis.** Seniai visų šachmatininkų laukiamas. Kaina Lt. 7.—

2. JANINOS PUŠAITĖS **Žydėkit gėlės**. Vieni iš geresnių eilėraščių. Kaina Lt. 1 —

3. A. TYRUOLIO **Goethe**. Jo gyvenimas ir rinktinė poezija su paaiškinimais ir iliustracijomis. Kaina Lt. 3 —

Visos šios knygos gaunamos visuose knygynuose ir „SAKALO“ B-vėje Kaune, Putvinskio g. 14

Vyresnieji moksleiviai,

Jūs greitai paliksite mokyklos suolą ir stosite į aukštąsias mokyklas pasirengti pilnam inteligento gyvenimui. Kiekvienas inteligentas negali apsieiti be rimto ir plačiai kultūros klausimais rašančio žurnalo.

„ŽIDINYS“ literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiško gyvenimo mėnesinis iliustruotas žurnalas jau devinti metai kaip yra plačiai ir su pamėgimu inteligentiškosios visuomenės skaitomas. Jisai skaitytinas ir kiekvienam prasilavinusiam, galvojančiam žmogui. O ypač moksleiviams, kurie turi didelio dėmesio kreipti į visapusišką lavinimąsi ir sielos turtinimą, turi sekti Lietuvos ir pasaulio kultūros gyvenimą, plėsti savo akiratį, padėti nusistoti savo pasaulėžiūrai.

Šiais 1933 m. „ŽIDINYS“ savo skaitytojams duoda nemokamai **„GIMTOSIOS KALBOS“** laikraštį, kuris leidžiamas kas mėnuo (išskyrus vasaros atostogas) sąsiuviniais po 16 pusl. Šis laikraštis aiškina ir taiso šnekamosios ir raštų kalbos netaisyklingumus, ypač vartojamas mūsų inteligentų kalboje. Pusmetiniai pr-riai to priedo negaus.

„Židinio“ pr-tos kaina: met. 35 lt., pusm. 20 lt., pradž. mokyklų mokyt.: met. 30 lt., pusm., 15 lt., moksleiv. ir studentams: met. 25 lt., pusm. 15 lt. (išsirašant mokyklose ne mažiau kaip po 5 egz. — met. 20 lt., pusm. 10 lt.; galima išsimokėti ir dalimis).

Adr. „Židinys“, Kaunas Laisvės Al. 3.

Senas draugas verlesnis už kelis naujus!

Tuo draugu yra seniausias Lietuvoje besimokančiai jaunuomenei skiriamas mėnesinis moksleivių iliustruotas žurnalas

„ATEITIS“,

kuris jau 22 metai kaip lanko visas mokyklas, ugdydamas jaunųjų intelektualines jėgas, sukeldamas didesnių pasiryžimų, neleisdamas surambėti ir paskęsti gyvenimo smulkmenose. Kas skaitė šį žurnalą būdamas moksleiviu, negali su juo atsiskirti ir dabar, matyti iš to, kad daugelis jau subrendusių ir seniai mokyklos suolą apleidusių žmonių su didžiausiu malonumu jį metai iš metų prenumeruoja.

Ir 1933 metams nepamirškite

šį įdomų ir vertingą žurnalą užsiprenumeruoti. nes „Ateities“ adm-ja, be gražaus iliustruoto žurnalo (su nemokamu „Gamtos Draugo“ priedu), kuris jus lankys reguliariai kas mėnuo per visus metus, dar skiria už

800 litų dovanų

tiems metiniams prenumeratoriams, kurie anksčiau pasiskubins apsimokėti, nes *pirmųjų keturių šimtų metinių apsimokėjusių pr-rių kas antras asmuo gaus* nemokamai po 1 egz. Putino veikalo „Valdovas“, kurio kaina perkant yra 4 lt., o visi apsimokėję met. pr-riai galės gauti nemokamai 12 sąsiuvinių „Ateities“ praėjusių metų (komplektams pasipildyti arba ir pilną kurių metų komplektą), temokėdami už juos tik persiuntimo išlaidas (po 10 ct. už sąsiuvinį), kurias reikia pasiųsti (kad ir pašto ženklais) iš anksto.

Nepraleiskite progos įsigyti vertingų knygų!

Pr-tos kaina: met. 6 lt., pusm. 3 lt.; nemoksleiviams: met. 15 lt., pusm. 8 lt. Užsieny: moksl.: met. 10 lt., pusm. 5 lt. ir nemoksleiviams: met. 20 lt., pusm. 10 lt.

Adr.: **„Ateitis“, Kaunas Laisvės Al. 3. Tel. 26-76.**

DRAUGAI!

Jūs mokslo keliu žengiate į katalikiško jaunimo vadų eiles. Vado būtina savybė—praktiškumas, sugebėjimas kitiems vadovauti, metodingai konkretizuoti kilnias įdėjas. Jus prie šių taurių savybių paruoš tik

„JAUNIMO VADAS“,

nes jis vien apie tai kalba ir rašo. Skubėk **„JAUNIMO VADĄ“** užsisakyti. Eina kas mėnuo. Kaina: met. 3 lt., pusm. 1,50 Lt. Užsieny: dvigubai.

Adr. „JAUNIMO VADAS“, Kaunas, Mickevičiaus g. 28

Kaina 1,75 lt.